

K.K.T.C.

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**K.K.T.C. MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE
REHBERLİK HİZMETLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Emine İNSAY**

Lefkoşa-2004

K.K.T.C.

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**K.K.T.C. MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİNDE PSİKOLOJİK DANIŞMA VE
REHBERLİK HİZMETLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Emine İNSAY**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Aydın ANKAY**

Lefkoşa-2004

JÜRİ ÜYELERİNİN ONAYI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Emine İnsay'a ait, "K.K.T.C. Milli Eğitim Sisteminde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri" adlı çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında oybirliği ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Halil Aytekin

Üye: Doç. Dr. Aydın Ankay

Üye: Doç. Dr. Habib Derzinevezi

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

9/.../2004

Enstitü Müdür Yardımcısı

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında yürütülen “Rehberlik ve Psikolojik Danışma” hizmetleri ile ilgili yönetmelik, karar ve uygulamaları günümüze dek kayda alma amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmanın verilen hizmetleri geliştirme çabaları esnasında zemin sağlayarak, yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın yüksek lisans tezi olarak hazırlanması esnasında akademik destek ve yönlendirmelerini esirgemeyen sayın Doç.Dr.Aydın Anıay’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bu tezin bilgisayarda yazılımı esnasında emeği olan Doğu Akdeniz Üniversitesi araştırma görevlisi Ahmet Aslıer’e, her açıdan sabırla beni desteklemiş olan eşim ve kızlarım Sevinç ve Gülen’e teşekkür ederim.

Lefkoşa,

Mayıs, 2004

Emine İNSAY

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR.....	vi

BÖLÜM I

1.GİRİŞ.....	1
1.1 Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Tanımı ve Eğitim-Öğretim Ortamlarındaki İşlevi.....	1
1.2 Araştırmanın Önemi.....	6
1.3 Araştırmanın Amacı.....	6
1.4 Bulgu Toplama Araçları ve Araştırmanın Yöntemi	7
1.5 Sınırlılık.....	7
1.6 Benzeri Araştırmalar.....	7

BÖLÜM II

2. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri.....	7
2.1 Dünya'daki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri.....	7
i. Başlangıç ve Gelişme.....	7
ii. Son Durum-Uygulamalar.....	19

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR.....	vi

BÖLÜM I

1.GİRİŞ.....	1
1.1 Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Tanımı ve Eğitim-Öğretim Ortamlarındaki İşlevi.....	1
1.2 Araştırmanın Önemi.....	6
1.3 Araştırmanın Amacı.....	6
1.4 Bulgu Toplama Araçları ve Araştırmanın Yöntemi	7
1.5 Sınırlılık.....	7
1.6 Benzeri Araştırmalar.....	7

BÖLÜM II

2. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri.....	7
2.1 Dünya'daki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri.....	7
i. Başlangıç ve Gelişme.....	7
ii. Son Durum-Uygulamalar.....	19

2.2 KKTC Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Tarihçesi.....	24
i. Başlangıç ve Gelişme.....	24
ii. K.K.T.C. Eğitim Sisteminde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeri...	32
2.3 Türkiye'deki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri.....	36
i. Başlangıç ve Gelişme.....	36
ii. T.C. Eğitim Sisteminde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeri.....	40

BÖLÜM III

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	50
------------------------	----

KAYNAKÇA.....	52
---------------	----

WEB SAYFALARI.....	56
--------------------	----

EKLER LİSTESİ.....	57
--------------------	----

EKLER.....	58
------------	----

Özet

Dünyada, mesleki yönlendirme amacıyla başlayan kriz yönelim ağırlıklı rehberlik hizmetleri, toplum ve aile yapısı değişim gösterdikçe eğitim süreci farklılaşmış ve buna bağlı olarak da birey ve toplum ihtiyacına cevap verebilecek duruma gelmiştir. Bu bağlamda, rehberlik anlayışı da vizyon değiştirerek tüm yaşam için sürdürülen eğitim biçimine dönüşmüştür. Üniversitelere hazırlık süreci, mesleki rehberlik ve sorun çözme odaklı sürdürülen rehberlik hizmetleri, zaman içerisinde eğitim programlarıyla da içselleştirilmiş ve her öğrenciye, aileye ve okul çalışanlarına sistematik bir şekilde verilen ancak istatistiksel olarak da ölçülebilen değerlere doğru bir gelişim göstermiştir.

Bu çalışma, K.K.T.C. Milli Eğitim Sistemi içinde, ilk yıllardan günümüze kadar olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin, gelişimi ve yerleşik şeklini belgeleriyle kayda alıp Amerika Bileşik Devletleri'nde, Avrupa'da ve Türkiye'deki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin başlangıç ve gelişimini de sunmaktadır. Buna paralel olarak K.K.T.C. Eğitim Sistemindeki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin gelecek yıllarda nasıl gelişip hangi alanlara yayılması gerektiği hakkında da öneriler getirilmektedir.

Abstract

Initially the school guidance services started as crises intervention in vocational counseling to higher education and problem solving for students only.

In due process as the community and the family structure changed, the school guidance services gradually shifted from crisis intervention model to life long training. Eventually this model was integrated to school programs by including the developmental needs of children, families and the school workers. The research and developments in the guidance methods made it possible to evaluate the results and outcome of the results were statistically measured.

The purpose of this study is to show the development and progress of guidance and counseling services in chronological order in our education system. Certain suggestions are made in conjunction with the developments and progress carried out in U.S.A, European Union and Turkey.

Kısaltmalar

ASCA: American School Counselor Association

M.E.B: Milli Eğitim Bakanlığı

MLO: Müfredat Laboratuvar Okulları

PDR: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1 Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin

Tanımı ve Eğitim-Öğretim Ortamlarındaki İşlevi

Geride bıraktığımız 20. yüzyıl boyunca bilim, sanayi ve teknolojideki gelişmeler, eğitim sistemlerinin biçim ve içeriklerinde de değişikliklere neden olmuş, teknolojinin eğitimde de yaygınlaştırılması sağlanmıştır. Çağımız toplumlarında bilim ve teknoloji hızla ilerlerken, bireylerin topluma etkin uyum sağlamaları için öğrenmeleri gereken davranış sayısı da artmaktadır. Çağdaş eğitimde öğrencileri bilgi yüklenen değil, merkeze alan, öğrenmeyi öğrenen, kişilikleri gelişmiş, yeteneklerinin farkında olup, kullanan, problem çözen, analiz, sentez ve değerlendirme gibi bilişsel süreçleri gerçekleştirebilen, duygu ve düşünceleri dengeli, sevgi dolu, hoşgörülü, ulusal ve evrensel değerlere saygılı, okuyan, düşünen sorgulayan atılgan ve yaratıcı bireyler yetiştirilmektedir. Yukarıda sayılan bu değişkenlerin çoğu bireyin kendini tanıması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirmesi için yapılan sistematik ve profesyonel süreçlerin bir sonucudur. Bu Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri'ni kapsayan ve bireyin "kendini gerçekleştirmesini" sağlayan bir süreçtir. "Rehberliğin temel ya da sonal (nihai) amacı bireyin kendini gerçekleştirmesidir. Kendini gerçekleştirme hümanistik psikoloji ekolünün ortaya koyduğu bir kavramdır. Bu kavramla, kişide varolan tüm gizli güçlerin, yeteneklerin, kapasitelerin ortaya konması, uygulama alanına sokulması, kullanılması ve geliştirilmesi kastedilir. Kelime karşılığı "tam verimlilik" (fully-functioning) olarak verilebilir. Yani bireyin her yönüyle, kapasitelerinin sonuna dek geliştirebilmesi, daha verimli ve mutlu bir düzeye ulaşabilmesidir. Ancak bireyin kendini gerçekleştirmesi uzun bir süreç içinde, aşama aşama sağlanabilecek bir oluşumdur. Bu sonal amaca varabilmek için rehberlik" hizmetlerine (Yeşilyaprak, 2002: 6) ve uygulama süreçlerine gerek duyulur. Ayrıca bir eğitim programında bu süreçlerin yer alması gerekmektedir. Oliver'ın bu konuda belirttiği gibi, "eğitim programı; eğitim amaçları doğrultusunda, geniş olarak insan tecrübelerine dayanan, dünü, bugünü ve yarını konu edinen öğretim programlarından, öğrencinin bugünkü tecrübelerine dayanan faaliyet programlarından,

öğrenciyi üç zaman boyutu içinde inceleyen ve danışma hizmeti sağlayan rehberlik programından oluşur” (Aktaran: İşman ve Eskicumalı, 2003). Burada eğitim programı içerisinde danışma ve rehberlik programı olmasından bahsedilmektedir. Bu programın işlev aşaması ve rehberliğin tanımı hakkında farklı tanımlar bulunmakta ve “bireye yönelik, onun gelişimi ve uyumu için ona yardım hizmetlerini kapsayan rehberliğin çok çeşitli tanımları yapılmıştır” (Yeşilyaprak, 2002: 6). Eğitim sisteminde öğrenciye yeni bilgi yükemek değil, zihinsel gelişmeyi önemseyen özgürleşen zihinin oluşturulması durumu Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin amaçlarıyla bağdaşmaktadır. Okul danışmanlık programlarının var olan eğitim sistemiyle iç içe ve bağlantılı olması bir yenileşme hareketi sayılarak öğrencinin okul verimini artırıp onu başarıya götürmede önemli bir rol üstlenmiştir (McGowen, P. ve Miller, J., 1999: 43). Shertzer ve Stone’nun belirttiği gibi, “rehberlik anlamı üzerinde yıllardan beri çok şeyler söylenmiş ve rehberliğin türlü tanımları yapılmıştır. 1900 lü yılların başından beri rehberlik ve danışmanlık bir meslek olarak birçok politik , toplumsal sosyal ve ekonomik olgulardan etkilenecek değişen birey ihtiyaçlarına ve toplumsal ihtiyaçlara da cevap verecek şekilde şekillendirilmeye çalışılmıştır. Tüm bu etkileşimler sonucunda meslekte bazı misyon değişikliklerine yol açmış, değişimlerle ve okullardaki uygulanış şekli de gelişerek bir süreklilik kazanmıştır (Gysbers, C. Norman, 1988 : 99). Günümüzde bile rehberlik birçok kişilere ayrı ayrı anlamlar vermektedir. Rehberliğin anlamı hakkındaki anlatımların her birinde, kuşkusuz, bir gerçek payı vardır. Ancak, bunlardan hiçbirinin henüz tek başına rehberlik kavramını bütünü ile kapsayacak genişlikte ve yeterlikte olduğunu söylemek zordur. Nitekim, yakın zamanlarda yapılan bir literatür taraması sonucunda rehberliğin yüzden fazla değişik tanımının yapıldığı saptanmıştır” (Aktaran: Kepçeoğlu, 1990). Örneğin Matthewson’a (1962) göre “rehberlik, gizli güçlerini ve niteliklerini anlaması ve bunların toplumsal gerekliliklerle ve fırsatlarla daha etkili biçimde ilişkilerini kurması, toplumsal ve moral değerlerle uyum halinde yaşaması için, bireye eğitim ve yorumlama yolu ile yapılan sistematik ve profesyonel bir yardımdır” (Aktaran: Kuzgun, 1997) derken, bu konudaki tanım için ülkemizdeki üç uzman şunları belirtmektedir. Tan’a göre, “rehberlik, bireyin en verimli bir şekilde gelişmesini ve doyum verici uyumlar sağlamasında gerekli olan tercihleri, yorumları, planları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve bu tercih ve kararları yürütmesi için bireye

yapılan sistemli ve profesyonel bir yardımdır (Aktaran: Yeşilyaprak, 2002). Bunun yanı sıra Kepçeoğlu'na göre "rehberlik, kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce bireye yapılan psikolojik yardımlardır (Aktaran: Yeşilyaprak, 2002). Bir diğer uzman yukarıdaki tanımlara ilişkin yaptığı açıklamada ise "rehberlik hizmetleri öğrencinin gelişmesini ve uyumunu sağlamaya yöneliktir. Bu yardım sistemli olarak ve profesyonel düzeyde sunulmalıdır. Rehberlik bir süreçtir. Çeşitli aşamalar içeren ve süreklilik gösteren bir hizmettir" (Yeşilyaprak, 2002: 6) demektedir. Bir diğer tanımda ise rehberliğin "bireyin kendini tanıması ile, beden ve zihin yeteneklerini, hoşlandığı faaliyetleri, psikolojik ihtiyaçlarını, hayattan neler beklediğini, tutum ve değerlerini tanıması" (Kuzgun, 1997: 3) denilirken, işlevine ilişkin de "kişinin kendini tanımasına yardımcı olmak...bireyin kendisi ve çevresi hakkında edindiği ilgileri özümsemesine ve doğru, sağlıklı tercihler yapabilen bir kişi olmasına yardımcı olmaktır" (Kuzgun, 1997: 3-4) ibaresi kullanılmaktadır. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri bireyin kendini tanımasını, anlamasını esas alan çerçevede psikolojik özellikleri de olan yardım etkinlikleridir. Bu süreçte yalnız bireyin kendini geliştirmesi değil ayrıca aile fertleri, okul elemanları ve toplumun tüm kesimleri de bu sürece dahil olmaktadır (Perrone, A. Philip Wisconsin Developmental Guidance Model, 1997: xi). Rehberlik, bireyin hayatının büyük parçasını oluşturan formal ve informal, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenme yaşantıları sürecinde bir pusula görevi görerek bu süreçler içerisinde gidebileceği anlamlı ve güvenilir yönleri görebilmesi, bu bağlamda oluşacak problemlerin çözümü için yapılan psikolojik danışma faaliyetlerin tümüdür. Psikolojik Danışma ve Rehberlik kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını tanımlamasını, yaşam amaçlarına ulaşmasında kendini sınavı değerlendirilmelerde bulunmasını, kişinin kendini tanımasını ve olumlu yönde gelişmesini sağlayan etkinliklerin ortak adıdır. Nitekim Gibson (1990) Bireyin karar verme ve problem çözme ihtiyaçlarını karşılayarak gelişim ve uyumunu sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla bireyle yüzyüze kurulan psikolojik yardım ilişkisi olduğunu söylemiştir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik kişisel, sosyal ya da toplumsal, eğitimsel ve mesleki konularda bireylerin amaçlarını belirleme, karar verme, varolan sorunların çözümünü bulma ve benzeri konularda özellikle kişilik

haklarına ve tarafsızlığa önem veren güven ve gizliliği ilke sayan uzman yardımlarının verildiği bir gelişim sürecidir. Bu gelişim süreci saygıya değer veren, birey ile toplum arasındaki ihtiyaçlara uzlaşma sağlayan, eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olan hayat boyu yararlanılabilecek hizmetlerin tümüdür. Rehberlik, bu gün itibarıyla ve gelecekte, etkili ve nitelikli, bilgi çağında, dopdolu gerekli bilgilerle donatılmış bireyler için eğitim-öğretim ortamları oluşturmada, kişinin bireysel gelişimlerinin her aşamasında karşılaştıkları sorunlar ve gelişim görevleri ile uğraşmada, bireyleri her yönüyle bir bütün olarak değerlendirip aileleriyle, çevreleriyle yapılan görüşmelerin ve okulda yapılan her türlü etkinliklerdir.

Eğitimin yanısıra öğrenme de fiziksel uyarımlar sonucu beyinde oluşan biyokimyasal bir değişme biçimi olarak tanımlanabilir (Sönmez, 1999: 2). Tüm bu öğrenme yaşantıları içerisinde öğrencilerin, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden en üst düzeyde gelişmesine yardımcı olmak, öğrenme (bilgi işleme) sürecinde ortaya çıkabilecek sorunlara yönelik “önleyici” çalışmalar yapmak Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin eğitim-öğretim alanındaki birincil amacıdır. Eğitim kurumlarında koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin yer almasıyla “önleyici” çalışmalar uygulama alanına aktarılmıştır. Bu “önleyici” çalışmaların yansıması olan gelişimsel kapsamlı programlar öğrencinin öğrenmeye, mesleki hedeflerine kendisine, ailesine ve topluma karşı tutumunu etkileyip değiştirmektedir. Bu değişimle “sorunların yaşam boyunca önlenmesi bir plan dahilinde yapılmaktadır Perrone, A. Philip; Wisconsin Developmental Guidance Model, 1997: 1). Perrone, A. Philip; (1997) Wisconsin Developmental Guidance Model’de öngördüğü Gelişimsel Rehberlik şöyledir; “Gelişimsel demekle bireylerin gelişimlerini ömür boyu sürdürdükleri ve bu gelişim esnasında başkaları ile etkileşimde bulunarak toplumda birey olarak yer alıp başkalarının gelişimine de katkıda bulunduğunu söylemişler (Perrone, A. Philip Wisconsin Developmental Guidance Model, 1997: 5). Rehberlik programlarının Kapsamlı olması denilirken öğrencinin eğitim sürecinde planlı deneyimler ve aktiviteler sonucunda birtakım yaşantılar geçirip beceri kazanması kastetmektedir (Perrone, A. Philip Wisconsin Developmental Guidance Model, 1997: 6). Kapsamlı gelişimsel okul danışmanlığı bir yan hizmet olarak değil. Burda en önemli hedef öğrencinin kariyer (yaşam planlama), eğitsel (öğrenmeyi öğrenmek, akademik) ve

kişisel sosyal gelişimi alanlarında eğitim programı içerisinde içselleştirilmiş bir şekilde tüm öğrencilerin almasıdır (ASCA Standards). Okul sistemi içerisinde öğrenme sürecini zenginleştirip geliştirmek böylece öğrenci başarısını artırarak toplumun üyesi olarak daha bilinçli yer almalarını sağlamak okul rehberlik hizmetlerinin temel amacı öğrencilerin kendileri için olan seçenekle karşı farkındalıklarını arttırmak olmalıdır” (Perrone, A. Philip Wisconsin Developmental Guidance Model, 1997: xi) demektedir.

ASCA'nın yaptığı Okul Danışmanlığı tanımıyla Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri alanında kavramsal bir değişim yaşanmıştır. Buna göre okul danışmanlarının yaptıkları görevleri sıralamak yerine, şimdilerde bu görevler neticesinde alınan sonuçların önemli olduğu ve bu sonuçlarla ne kadar verimliliğe ulaşıldığı dikkate alınmıştır. Bu son anlayışa göre okul danışmanlık kavramında okul ortamı uygulamalarının kaç faaliyetle yürütüldüğü değil de uygulamalar sonunda varılan yer ve sonuçların ne derece kişiyi, okulu geliştirdiği önem kazanmıştır. Ayrıca eskiden okul rehberlik görevinde harcanan eforun miktarının önemli olduğu noktası değişime uğramıştır. Bunun yerine işi yapmak için girilen süreçten çok hedef ve sonuçların önem kazandığı, var olan sistemi korumaya yönelik değil, daha duyarlı esnek olarak değişim ve uyum sağlayabilen modele, iyi hedeflere odaklaşmak yerine başarılı sonuca ulaşmaya odaklanmış, işin ne kadar güç olduğuna değil de etkililiğinin ön planda olduğu bir model oluşturulmuştur. Okuldaki öğretim faaliyetleri dışında öğrencilerin gelişimine uygun ortam sağlamak, karşılaşılan sorun veya güçlükleri gidermek ve gerekli önlemleri almak eğitim-öğretim ortamı içerisinde yapılacak en uygun başlangıçtır. Kapsamlı ve gelişimsel Psikolojik Danışma ve Rehberlik programları; Milli Eğitimimizin genel hedef ve amaçları doğrultusunda yani tüm öğrencileri kapsayan, bu bağlamda özel ihtiyaçlara değil her yaşa ve herkese gelişim özellik ve bireysel ihtiyaçlarına göre hizmet götürmek gereklidir. Yukarıda bahsedilen amaçları gerçekleştirmek, kriz yönelimli kriz anında müdahale değil, süregelen bir önleyici hizmet vermek demektir. Bu bağlamda, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin önem ve gerekliliğinin en iyi şekilde anlaşılabilmesi, tanımının ve eğitim-öğretim ortamları içerisindeki amacının ivedilikle kavranması ile mümkündür. Eğitim-öğretim ortamları içerisinde sorun odaklı değil, amaç

odaklı süreçlerde bulunmak, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin “önleyici” niteliğini hayata geçirmekle mümkündür.

1.2 Araştırmanın Önemi

Dünya’da ve Ülkemiz’deki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri’nin dününü, bugününü ve yarınını konu edinen araştırma bu bağlamda gerek ülkemiz bilimine gerekse dünya bilimine Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri disiplinine ilişkin birincil kaynak oluşturmaktadır. Bu araştırma, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri’ne ilişkin son yirmi yıldır yayınlanan çok sayıda uygulamayı, öneri ve gelişmeleri içerdüğinden ülkemizdeki Orta eğitim ve Üniversite eğitimi sürecinde konuya ilişkin güncel bilgiyi bu kurumlara sunmaktadır.

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, hızla değişen ve gelişen dünyamızda, bilim ve teknolojiye gelişmeyi yakalayabilmek için eğitimin dinamik yapısına uygun olarak eğitim programlarının geliştirilip ve güncelleştirilirken, Ortaokul ve Lise düzeyi programlarında mevcut olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri’nin program geliştirme, güncelleştirme işlemine ve bu sürecine bir kaynak sağlama amacındadır. Ayrıca araştırma Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri’ne ilişkin ülkemizdeki mevcut durumunun, çözümlenecek sorunların, bu anlamda üretilecek bilgileri ve bu sayede sağlanacak yararları yansıtmayı amaçlamaktadır. Araştırma Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri’nin K.K.T.C’deki Milli Eğitim sistemi içerisindeki yeri ve önemini belirtmeye yöneliktir. Ülkemiz Milli Eğitim sistemi içerisinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri’nin genel yapısı irdelenirken, sistemdeki işleyişi ve olması gerekenleri dünya ölçütleri karşısında değerlendirmek ve yansıtmak amacındadır.

1.4 Bulgu Toplama Araçları ve Araştırmanın Yöntemi

Araştırmaya ilişkin veri toplama sürecinde literatür tarama yöntemi benimsenerek konu ile ilgili kitap, makale ve internet araştırması yapılmıştır. Bu veriler tezin tüm bölümlerinde kullanılmıştır. Araştırmada, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri'ne ilişkin dünyadaki en son kaynaklarla genel ve spesifik özellikler ve çıkarımlar ortaya konmaya çalışıldı.

1.5 Sınırlılık

Araştırma seçilmiş kaynaklarla sınırlıdır.

1.6 Benzeri Araştırmalar

Samiye Fadiloğluları'nın 2004 yılında yaptığı "Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinden Beklentiler" tez çalışması,

Muharrem Ök'ün 1994 yılında yaptığı "1950'den Günümüze Türkiye'de Rehberlik Hizmetleri (yönetmelikler, Kararlar, Uygulamalar)" çalışması, ve

Yönem Bozkut'un 1998 yılında yaptığı "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınıföğretmenlerinin İlkokul Rehberlik Uzmanın Görevleri Konusunda Bilinçlilik Düzeyleri" çalışması benzer araştırmalar olarak gösterilebilir.

BÖLÜM II

2. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

2.1 Dünya'daki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

i. Başlangıç ve Gelişme

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri'nin kökleri aslında 1920'li yıllardaki sanayi devriminin nedenlerine ve sonuçlarına dayanmaktadır. Bu dönemde toplumlar

sürekli olarak hızla değişmektedir. Teknik ve bilim alanındaki değişme ve gelişmeler sosyal kurumlarda ve bu kurumların fonksiyonlarında da değişme meydana getirmiştir. Politik, sosyal ve kültürel devrimler farklı değerler, eski ve yeni normlar bütün bireyleri etkilemekte onları korumasız, güç durumda bırakmaktadır. Böyle bir sosyal ortamda bireyin uyum sağlayabilmesi için yardıma ihtiyacı vardır. Bu dönemdeki toplumlarda nitelikli insan gücüne ihtiyaç vardır. Bireylerin yeteneklerine uygun işlerde çalıştırılmaları gerektiğinden onların çok iyi tanınması gerekir. Psikolojik araştırmalar, bireylerin fiziksel yapı ve psikolojik nitelikleri birbirinden çok farklı olduğunu ortaya çıkarmıştır. İnsan gücünden en üstün derecede yararlanmak gereklidir. Bu da bireylerin her yönüyle tanınmasıyla mümkündür. Bu bağlamda "Taylor (1917) "Bilimsel Yöntemin Prensipleri" adlı kitabında bir fabrikada yapılan işi en küçük birimlerine ayırarak bu işi yapacak işçinin davranışlarını önceden açık ve net olarak tespit etmiştir. Amaç o işçiye en kısa sürede o işi en etkili şekilde yaptırarak verimi arttırmaktı. Bu prensipler çok geçmeden eğitim alanına uygulanmaya başlandı. Öğrencilere kazandırılacak bilgi, beceri ve tutumlar eğitim programının başında somut davranışlar olarak listelendi (Aktaran: İşman ve Eskicumalı, 2003: 32). 1920'lerde mesleki rehberlik daha çok, yeni etkilerin de hissedilmesiyle klinik yönelimli olmaya başlayarak kişisel, teşhis edici olmuş ve öğrencinin psikolojik ölçümler sonucunda yönlendirilmesi ön plana çıkarılmıştır. 1930'ların sonuna doğru rehberlik ve danışmanlık klinik hizmet modelinin gelişmeyi sürdürdüğü dönem olarak söylenebilir. Bu süreç içerisinde psikoterapötik önlemlere daha fazla önem verilmiş olup psikometriye ilginin daha az olduğu dönem diyebiliriz. Bu anlayışla birlikte danışmanlığın mesleki olmaktan çok öğrenci hizmetleri yani orientasyon, kişilik araştırma ve danışmanlık yani yerleştirme ve takip denerek klinik model uygulanmaktaydı. 1938'lerde rehberliğin eğitimin bir parçası olduğunu ayrı ayrı verilemeyeceğini ve eğitimin aynı zamanda rehberliği de içerdiğini ve bunun ayrı bir uzman tarafından verilmesi için ayrılamayacağı söylenmiştir (Gysberg, N. ve Henderson, P., 1988: 11). Buna rağmen bu alanda ayrı bir uzmana gerek olmadığı hiç düşünülmemiş, daha çok uzman gereksinimi olduğunu işaret etmişlerdir. Bu anlayışa göre sınıf öğretmenlerinin bulunduğu özel pozisyonlarından dolayı (avantajlı pozisyonlarından) bu hizmetlerin özel eğitilmiş alan öğretmenlerinden daha bir etkin oldukları bulunmuştur. Böylece öğretmenlerin danışman olarak kullanılabileceğini ve danışmanlardan da daha

etkili olabilecekleri ortaya çıkmıştır. 1950'li yıllarda rehberliğin 3 safhası olduğu görüşüyle hareket ederek bu safhaları mesleki, kişisel ve eğitimsel diye adlandırmışlardır (Gysberg, N. ve Henderson, P., 1988: 22). 1960'larda ilköğretimde danışmanlığa belirgin ölçüde ihtiyaç duyulup ortaya çıkmaya başladı. Bu uygulamalar da daha çok gelişimsel çalışmalar şeklinde ağırlıkta olarak etkin öğretim ortamına/iklimine odaklanmışlardır (Gysberg, N. ve Henderson, P., 1988: 20). Sonuçta gelişimsel rehberlik 60'lı yıllarda telafuz edilmeye başlanmıştır (Gysberg, N. ve Henderson, P., 1988: 22). 70'li yılların sonunda ise kapsamlı gelişimsel programların okullarda yer aldığı görülmüştür. Bu yıllarda okullardaki ve klinik merkezli geleneksel danışmanlık ve rehberlik uygulamalarını gözden geçirilip yeni düzenlemeler önermişlerdir. Ancak kapsamlı programları gelişimsel temele dayandırarak düzenlemek önerilmiştir. 'Somut' 'yazılı' ve önleyiciliği ön plana çıkmış olup, danışmanların dağınık olan sorumluluklarının toparlanmasını, düzenlenmesini hedeflemişlerdir (Gysberg, N. ve Henderson, P., 1988: 28). 1980'li yıllar ve sonlarına doğru programları geliştirerek belirli bir standard getirildi ve model rehberlik programı geliştirmeye çalışılmışlardır. (Gysberg, N. ve Henderson, P., 1988: 29).

20. y.y. başlarında meslek için başlayan rehberlik, eğitimin kendisi de şekil değiştirdikçe okullara hazırlık, üniversiteye yönlendirmek amacıyla sürdürülen rehberlik hizmetleri tüm yaşam için eğitime dönüşmüştür (Gysberg, N. ve Henderson, P., 1988: 7). Eğitim üzerinde yapılan değişiklikler, kalabalık sınıflardaki öğrencilerin durumları rehberliği zorunlu hale getirmiştir. Psikolojik araştırmalar, bireylerin fiziksel yapı ve psikolojik nitelikleri birbirinden çok farklı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Rehberliğin başlamasını ve gelişmesini tetikleyen yukarıdaki etkenleri destekleyecek şekilde Yeşilyaprak kitabında bu sürece ilişkin "Sosyo-kültürel ve Ekonomik Etkenler" ve "Felsefi ve Psikolojik Etkenler" başlıkları altında Rehberliğin başlama ve gelişme etkenlerini açarak şu şekilde bir kategorizeye yer vermiştir;

Sosyo-kültürel ve Ekonomik Etkenler

1. Hızlı Değişmeler Sonucu Topluma Uyumun Güçleşmesi
2. Aile Yapısının ve Fonksiyonunun Değişmesi

3. Toplumun Nitelikli İnsangücü İhtiyacının Artması

Felsefi ve Psikolojik Etkenler

1. Toplumda Demokratik Fikir ve Düşüncelerin Gelişmesi
2. Demokrasinin Eğitime Etkisi
3. Psikoloji/ Psikometrideki Gelişmeler (Yeşilyaprak, 2002: 18-19)

“Richfield Joint School District No:1” rehberlik programında şu felsefi inançlara dayandırılarak bir program geliştirilmiştir. Bu iddiaya göre;

“Her çocuk diğer insanlar kadar değer vermeye değerdir”.

Önleyici gelişimsel programların temelinde şu görüşler yatmaktadır;

1. Tüm çocuklar insan olarak aynı değeri ve onuru taşımaktadır.
2. Tüm çocukların rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini almaya hakları vardır.
3. Rehberlik aile ve okulun işbirliği ve sorumluluk taşımasıyla yürütülmekte. Aile çocukların yaşamında en etkin birim olarak yer almakta çocuğun gelişiminin optimum düzeye gelmesi evin ve okulun en etkin şekilde işbirliği yapmasıyla yer alacaktır.
4. Tüm çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimleri planlanmış bir birini takip eden organize gelişimsel süreci yaşayarak büyürler.
5. Sistemati bir yaklaşım olan “gelişimsel rehberlik modeli”tetikleyici, hedefleri olan bir programdır. Okul programlarıyla öğrencilerin öğrenme, kişisel,sosyal ve karier gelişime ihtiyaçları karşılanarak olur. Okul yaşamı süresince bu süreç gereklilikleri sistemati olarak karşılandıkca çocuk gelişir.
6. Hedefimiz yaşam boyu öğrenmeye karşı çocukların olumlu bir tutum geliştirip eğitim becerilerini kazanarak kariyer hedeflerine ulaşip kendine, topluma ve ailesine karşı olumlu tutum geliştirmesi, böylece okullarda yaşanan sorunlar

iletişim- etkileşimle önlenip öğrenci maksimum potansiyele kavuşturulur.
(<http://www.richfield.k12.wi.us/guidance/guidanceprogram.htm>)

Jan R. Bartlett (2002) göre “Çağdaş okullarda yeralan öğrenci merkezli eğitim ortamı Okul Rehberliği yapmaya uygun ortam yaratmaktadır.” Bu yöntemle tüm okul personelinin programa katılımı sağlanarak öğrenciyi eğitim sürecinde aktif olarak merkeze alarak öğrenmeye motive olmaktadır.

Yukarıda bahsedilen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin çıkış nedenlerinden sonra bu hizmetlerin birnevi sonuçları olan başlangıç ve gelişim süreci hakkında şunlar söylenebilir; “Danışma ve rehberlik, kişinin gelişme ve problemlerini çözümleyebilme konularında sistematik yardım gayretleri olarak, Amerikan toplumunda doğup gelişmiş bir harekettir” (Tan, 2000: 22). Bu hareket bir anlamda bireyin “kendisini gelecek dönemlerdeki kişisel ve sosyal yerterliliği için beceri geliştirme süreci” olarak da düşünülebilir. Capuzzi 1967-87 yılları arasında dokuz alanda tarama çalışması yaparak Okul Rehberliğin kritik rol üstlendiğini bulmuştur. Bu alanlar;

1. Benlik Algısı
2. Yeme Bozuklukları
3. Çocuk ve Ergen İntiharları
4. Depresyon
5. Ergen Gebeliği
6. Uyuşturucu Kullanımı
7. Fiziksel ve Cinsel İstismar
8. Stres
9. Boşanmış Aile Çocukları (Capuzzi, Dave, 1987: 49).

Krumboltz ise 1987’de yeralan konferansta sunduğu bildiride şöyle demiştir; “Okulların öğrenmek için gidilen yer olduğu kadar orda mutlu ortamların da yaratılmasının gerekliliğinden bahsederek bunu için danışmanların anahtar konumunda olması gerekmektedir. Okul danışmanları öğretmen ve yöneticilerle gerekli iletişimi başlatıp öğrencilerle de bir bağ kurabilmede görev üstlenmektedirler. Okullardaki

devamsızlığın azalması, başarının yükselmesi için olumlu okul ortamı yaratmak gerekmekte, yani çocuklara öğrenmeyi sevdirmek gerekmektedir. Bunun için de çocukların kendilerini önemli hissetmeleri ve çalışırken de mutluluk duymaları gerekmektedir. Okul ortamında kendilerine saygı duyulmadığını, aşağılandığını ya da dikkate alınmadığını hisseden öğrenciler sadece akademik bilgiler üzerine yoğunlaşmış bir şekilde çalışmaları istenen çocuklar daha az mutluluk duyacaktır. Bu bağlamda okul danışmanlarının okuldaki ortamı düzenlemeleri için önemli pozisyonları olmalı ve çocuğun kendini okuldaki ekibin bir parçası olduğunu hissetmesine önemli katkı yapmalıdır. Danışmanlar bu konuda, aile , öğretmen, yönetici ve diğer okul elemanlarıyla birlikte çalışarak öğrencinin kendini önemseniyor hissedip okulun parçası olarak hissetmesine büyük katkı sağlayan kişi olacaktır (Krimboltz, John D., 1987).

Rehberlik çalışmalarının başlaması ve gelişmesine A.B.D'nin öncülük (Yeşilyaprak, 2002: 20-21) etmesi bu süreç içerisinde uygulamalı bilim dalı olmasına sebep olmuştur (Tan, 2000: 22). Amerikan toplumuna kaynaklık eden temel ideal ve felsefe, insan olarak kişiye büyük değer vermiştir. Tan (2000) Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri'nin başlangıç ve gelişimini Amerika'da gerçekleşen bilgi birikimi ve yaşanılmış tecrübelerin tetiklediği sosyo-kültürel değişimin sonuçları olarak görmekte ve şunları kaydetmektedir: "Geçen yüzyılın sonlarında, Amerikan toplumunda birçok eğitimci, düşünür ve vatandaşlar, okulların, gençleri, bütün haklarını daha iyi kullanabilecek birer psiko-sosyal varlık olarak ve topluma katkıda bulunacak birer üretici olarak daha iyi yetişmeleri konusuyla yakından ilgilenmeye başlamışlardır" (Tan, 2000: 22). Bu bağlamda "rehberlik uygulamaları ilk olarak meslek seçimine-iş bulmaya yardım hizmetleri olarak başlamış daha sonra bireyin eğitsel ve kişisel gelişimini de kapsamak üzere genişlemiştir" (Yeşilyaprak, 2002: 20-21). Bireyin eğitsel ve kişisel gelişimini kapsayan bu genişleme sürecinde "bireysel eğitime, çocukların biyo-psiko-sosyal ihtiyaçlarına ve toplumun ihtiyaçlarına dikkat artmıştır. Okul müfredat programlarının kuru bilgilerden kurtularak bu esaslara göre hazırlanmasına yönelik çabalar artmıştır. Böylece Amerikan okullarında rehberlik hareketi doğmuştur. Öğrenciyle birey olarak ilgilenen rehberlik hareketinin bir ürünü olarak da psikolojik danışma doğmuştur" (Tan, 2000: 22). 1988-95 yılları arasında yapılan okul danışmanlık çalışmalarının sonuçları

gözden geçirilerek bu çalışmalarda kapsamlı gelişimsel rehberlik programlarının model olarak alınıp kullanıldığını görmüşlerdir. Ancak bu programların organize etme niteliği kullanılırken önleyici yönüne önem vermedikleri görülmüştür. Daha çok mesleki planlama, grup danışmanlığı, sosyal beceri eğitimi yaklaşımlarını kullandıkları bulunmuştur (Whiston, Susan C. ve Sexton, Thomas L., 1998). Kişinin gelişmesine ve gelişmesini engelleyen problemlerin önlenmesine yardım işi, kişi ile psiko-sosyal bir atmosfer içinde karşı karşıya gelip onunla etkileşimde bulunmayı gerekli kılmaktadır. Bu suretle doğan danışma, toplumda bireylerin ruh sağlığı ile ilgilenmeyi de kapsayacak şekilde gelişip şekillenmiştir (Tan, 2000: 22). Ankay da kitabında Ruh sağlığını şöyle ifade etmiştir: “Kesin bir ölçü olmamakla birlikte, iyi bir ruh sağlığının genel nitelikleri şunlardır: gerçekçi bir algılama ve mücadele gücü (haz ilkesinden uzaklaşma), kendini olduğu gibi kabul etme (normal bir dilek düzeyi), güvenlik duygusu, alma ile verme arasında denge kurma, yanlışlarını tekrarlamama (anti sosyal tipler buna uymazlar), sevgi ve saldırganlığını olumlu alanlara yöneltmedir” (Ankay, 1998: 11). Eğitim-öğretim sürecinde yukarıda bahsedilen bu yardım işi ve gerek gelişimsel süreçte gerekse ruh sağlığından ortaya çıkan problemlerin çözümü için öğretmenlerin desteklenmesine ihtiyaç vardır. Bu anlamda Reiman ve diğerleri (1995) “eğitimde karşılaşılan en önemli sorunlardan birisi de öğretmenlerin mesleklerini icra ederken onlara yeterli desteğin verilememesi öğrencilerle nasıl daha kaliteli ilişki kurup yaklaşacaklarının öğretiminde yetersiz kalınması ve öğrencilere gelişimsel anlamda yaklaşmanın önemli olduğunu söylüyorlar” (Reiman ve diğerleri, 1995). “Rehberlikle, okullardaki çatışmaların profesyonel yaklaşımlarla, danışmanlar tarafından çözümlendiği ve çocuktaki gelişimin de desteklenerek toplumsal değerlerin aşılmasına yarar sağladığı bulunmuştur. Okul ortamı içerisinde öğrencilerinde katılımıyla onların sosyal gelişimi sağlanmaktadır. “Gelişimsel rehberlik aktiviteleri ile toplum değerlerinin öğrencilere benimsetilmesi hedeflenmekte, kavramsal olarak okul danışmanlığı çocukların toplumsallaşmasında bir kaynak olarak da görev yapmaktadır. Sosyal rol beklentilerinin farkında olmalarını, kişisel özgürlüklerini toplumsal beklentilerle dengelemeyi de öğrenmektedirler” (Stalling, Janice E. ve diğerleri, 1994).

Rehberlik hareketi, başlangıçta bir meslek rehberliği hareketi olarak doğmuştur. Okulu bitirdikten sonra bile gençlerin bir meslek tutmaya hazır olmadıklarını gören birçok eğitimci ve düşünür, gençlerin en uygun mesleği seçerek bu mesleğe hazırlanıp girmeleri konusunda sistemli olarak kafa yormaya başlamışlardır (Tan, 2000: 22). Mesleğin ilk 20 yılında psikolojik danışmanlar büyük ölçüde psikometri ile tanımlanmaktaydılar. Zeka, kişilik, ilgi ve özel yetenek derslerini bolca kullandılar. Bu bağlamda kuşkusuz Mesleki Rehberlik çalışmalarının başlamasında 20. yüzyılın başında zeka ve yetenek testlerinin gelişmesi önemli rol oynamıştır. Meslek seçimi ve dolayısıyla uygun bir işe geçiş, özel yeteneklere ve becerilerin uyumuna bağlıydı. Öte yandan, savaş sonrası toplum yapısında, ihtiyaç duyulan yeni teknolojinin gereklerine uygun insan seçiminde bu psikometrik yaklaşım oldukça işlevsel bir konumdaydı. Ölçümler sonucunda insanların farklı yeteneklere sahip olduğu saptanabildiğine göre, her bireyin üstün olduğu, yeteneğini kullanabileceği bir iş ve meslek alanında daha başarılı ve verimli olabilir” görüşü benimsenmeye başlanmıştır. İşte bu düşünceyle ilk kez 1908’de Boston’da Frank Parsons bir büro açarak, iş arayanlara yardım hizmetleri vermeye başlamıştır. Parsons “Boston Meslek Bürosu” adını verdiği bir büroda kendisine “işe yerleşme” isteğiyle başvuran adayların niteliklerini, yetenek ve ilgilerini saptayarak, sahip oldukları bu özelliklere uygun bir işe yerleştirme hizmetini yürütüyordu. Bu hizmetin önemli bir taleple karşılanması sonucu Parsons 1909’da “Meslek Seçimi” (Choosing a Vocation) isimli bir kitap yazarak mesleki rehberlikle ilgili kavramları ve hizmetleri açıklamıştır. Parsons’ın bu çalışmaları rehberliğin ayrı bir uygulamalı birim olarak gelişmesine yol açmıştır. Bu nedenle Parsons rehberlik hareketinin ‘babası’ olarak gösterilir. Kitabında ilk kez mesleki rehberlik kavramını şu şekilde tanımlamıştır: “Gençlere bir meslek için hazırlanmada, mesleğe giriş yollarını aramada, mesleği seçmede, etkili ve başarılı bir meslek elemanı olmada yardım hizmetleri”. Parsons’ın bu tanımı günümüzdeki Mesleki Rehberlik tanımı ve anlayışıyla yakın ve tutarlıdır (Yeşilyaprak, 2002: 20).

Dan Romeo (2002) okul rehberlik çalışmalarının iş yaşamıyla da bütünleşmiş şekilde verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Dan Romeo, 2002). Danışmanların okul ortamlarında çalışma deneyimlerinin az olduğundan bahsederek bu anlamda mesleki

yeterlilik kimliği kazanlarından bahsetmiştir. Yeterli verim verebilmeleri için genel danışmanlık eğitimlerinin dışında okul deneyimleriyle yaşamış olmalarının gerekliliği vurgulanmıştır (Tarrel Ave Agahe Portman, 2002).

William Healy, Chicago'da suçlu çocukların sistematik psikiyatrik muayeneden geçmelerini sağlamak için Psikopatik Gençlik Enstitüsü'nü kurdurmak için uğraşmaktadır. Bir yıl sonra bu enstitü kurulmuş (1909) ve ilk Çocuk Rehberlik Kliniği olmuştur. Ruh hastalığı geçiren birinin yayınlandığı Kendini Bulan Ruh kitabı, ruh sağlığına dikkati çekmiş ve Connecticut Ruh Sağlığı Derneği kurulmuştur (1908). Ertesi yıl da Milli Ruh Sağlığı Kongresi yapılmıştır. Bu yıllarda Freud'un psikolog Hall'un davetlisi olarak Amerika Birleşik Devletleri'ne gelerek Psikoanaliz üzerinde bir seri konferans vermesi, psikolojik danışma ve psikoterapiye ilgiyi artırmıştır. 1910'da ülke çapında ilk Ulusal Rehberlik toplantısı yapılmıştır. Üniversite sayesinde ilk rehberlik dersinin de ertesi yıl (1911) Harvard Üniversitesi'nde verilmeye başladığını görüyoruz. Rehberlik konusuna ilgi çoğalmış, ve 1912'de şehirdeki bütün okulları kapsayacak şekilde Grand Rapids'de bir rehberlik bürosu kurulmuştur. Daha sonra, 1913'de Amerika'nın Ulusal Meslek Rehberliği Derneği kurulmuştur. Bu dernek, rehberlik ve danışma hareketlerinin bir bilimsel disiplin olarak gelişip büyümesinde önemli rol oynamıştır. Bu dernek, 1951'de şekil değiştirerek şimdiki Amerika Personel ve Rehberlik Derneği olmuş ve daha geniş kapsamlı ve güçlü bir dernek haline girmiştir. Kuruluş yıllarında okullarda büyük bir umut ve istekle girilen rehberlik ve danışma hareketlerini desteklemek için, danışman yetiştirme kursları ve programları ve danışmada kullanılacak test vs. gibi psikolojik araçlar geliştirmede de ilerlemeler kaydedilmiştir (Tan, 2000: 26).

Okul danışmanlarının anlaşmazlıkların çözümü yöntemlerini kullanıp, öğrencinin gelişimini desteklerken aynı zamanda okul çevresinde de bu becerileri kullanarak sosyal iletişimini artırıp bir birey olarak toplum içerisinde varolmasını sağlamaktadır (Stalling, Janice E. ve diğerleri 1994). Öğrenciye okul danışmanlığı okul ortamında yapılırken öğrencinin gelişimsel 5 önemli ihtiyaçlarına odaklanmışlardır. Bunlar;

1. Danışmanlık ve rehberliğin kapsamlı olması,

2. Aile ve toplumun dahil edilmesi,
3. Eğitim teknolojilerinin de danışman ve öğrencilerce kullanılması,
4. Yeni bilgi ve beceri alanlarının öğrenciye hedef gösterilmesi,
5. Danışmanlıktan alınan sonuçlara odaklanan programlardan olmuşturulmuştur (Walz, Garry R.; Bleuer, Jeanne C., 1997).

Okullardaki bu çalışmalara paralel olarak, Federal Devletin Eğitim Dairesinde de mesleklere ait bilgiler toplamak ve rehberlik çalışmalarına yardım etmek üzere bir büro kurulmuştur. Bir taraftan da Rehberlik ve Danışma programlarını güçlendirmek isteyen okullara Federal bütçeden yardım edilmesi için kanun çıkarılmak suretiyle devlet yardımı başlamıştır. Okul dışında kalan gençliği ve iş arayanları yeteneklerine en uygun işlere yönleltmeye yardım için A.B.D. İş ve İşçi Bulma Kurumu kurulmuştur (1933). Bu kurum, mesleğe yöneltme amacıyla, test uygulama, danışma ve işe yerleştirme faaliyetlerini geliştirmiştir (Tan, 2000: 26). Rehberlikten olağanüstü beklentinin, onun bir sihirli değnekle düzeltereği yanlış inancı, yani gerçekdışı beklentiler rehberlik rolünden. Ancak gerçekçi yaklaşılacak olunursa okul danışmanları iyi eğitim almışlarsa kendi alanlarında öğrencinin başarısını yükseltmede katkı koyacağı bulunmuştur. Hansonun da belirttiği gibi rehber öğretmenlerin rolü akademik destek vermektir. Bugünün teknolojiyle donatılmış karmaşık dünyasında okul danışmanlarının ana misyonunun tüm öğrencilerin akademik başarılarını yükselterek onların sürekli değişen 21. yüzyılda uyumlarını yükseltmek olmalıdır (Jeanne, C. Bleuer ve Garry R. Waltz., 2002). Kapsamlı gelişimsel programlarda danışmanın rolü gelişmekte olan öğrencinin yaşadığı kültürel çelişkileri, becerileri, yetersizlikleri, motivasyon eksikliklerini ve gerçekdışı nitelikleri ortaya çıkarmaya çalışmak ve çözümler üretmektir. Yapılandırıcı kolayca uygulanabilen ve önleyici formatın, çerçevenin çizilip öğretmen ile öğrenci arasında da köprü vazifesi görmesini sağlamalı (Maxwell, Martha, 1997).

Mesleğe yöneltme çalışmalarında önemli bir kaynak kitap olan Meslekler Sözlüğü yayınlanmıştır (1939). Sputnik'in uzaya fırlatılması (1957), Amerika'da rehberlik ve danışma hareketlerine yeni bir hız getirmiştir. Rusların, Amerikalılardan önce uzaya

çıkması, amerikan toplumunda bir çeşit telaş yaratmış ve Amerikan hükümetinin, okullarda gençlerin yeteneklerine göre daha iyi eğitim ve öğretim alması için rehberlik ve danışma programlarına geniş ölçüde yatırım yapmasına yol açmıştır. 1958'de Ulusal Savunma İçin Eğitim Kanunu çıkartılarak, üniversitelerin danışman yetiştirme programları desteklenmiş, birçok danışma kursları ve araştırmaları finanse edilmiş, birçok okul rehberlik programları güçlendirilmiştir (Tan, 2000: 24-25).

Okul danışmanlık programlarının disiplin sorunları üzerinde büyük ölçüde etkili olduğunu bulmuşlar, okul danışmanlık programlarından yararlanabilen öğrenciler, yararlanmayanlardan kayda değer ölçüde daha az uygunsuz, istenmeyen davranış göstererek okula karşı da daha olumlu tutum göstermişler. Okul danışmanları tarafından yapılan grup danışmanlığı da katılanların saldırgan, düşmanca davranışlarının da büyük ölçüde azalmasını sağlamışlardır (Omizo, M. M., Hershberger, J. M., ve Omizo, S.A., 1988). Okul danışmanlık programlarının kantitatif olarak meta-analiz yaparak yararlı etkilerini saptamışlar. Okul ortamında önleme stratejilerinin etkileri ölçülmüş ve olumlu katkıları bulunmuştur (Prout, H. T. ve Demartino, R.A., 1986).

1964'de yapılan bir ilave ile de ilkokullar ve üniverside gençliği de kanun kapsamına alınmıştır. Kabiliyetlerin zamanında keşfedilerek, fire verdirmeden, en kısa zamanda ve en iyi şekilde yetiştirilip milli ihtiyaçlara yönltilmesine çalışılmıştır. Danışma faaliyetlerinin sistematik bir yardım mesleği olarak gelişmesinde, 2. Dünya Savaşı da önemli rol oynamıştır. Harp içinde hastahanelerde artan ruh hastaları, harp nevrozları, sivil hayattan askeri hayata intibak zorluklarının yarattığı davranış bozuklukları, o zamanlara kadar hastahanelerde sadece test uygulama, teşhis, değerlendirme ve araştırma işleri ile uğraşan klinik psikologların da tedavi ve terapi işlerine girişmelerini gerekli kılmıştır. Klinik psikologların yürüttükleri terapilerin birçok vakalarda ilaçla tedaviden daha etkili olduğu görülmüştür. Psikologlar, bu çalışmaları ile hem kendilerini ispat edip tedavi ekibinin bir üyesi olarak kendilerini kabul ettirmişler, hem tecrübe kazanarak yeni metot ve teknikler geliştirmeye yönelmişler, hem de insan davranımına ait bulguların ve teorilerin psikolojik yardım alanında uygulanarak gelişip zenginleşmelerini sağlamışlardır. Harpten sonra da terhis edilen insan gücünün sivil hayata intibakında, harp malülerinin maluliyetlerini kabullenerek kendilerine tekrar

güven ve saygı geliştirmelerinde işe yarar yönleri ile tekrar hayata karışmalarında, ve en kıymetli öğrenme yıllarını cephelerde geçirdikten sonra kendilerini işsiz ve mesleksiz sivil hayatta bulan gençlerin yeni meslekler öğrenip üretim hayatına dönmelerinde psikologların önemli ve etkili rolleri olmuştur. Harp yıllarında ve daha sonraları rehberlik, danışma ve psikoterapi konularında yayınlar çoğalmış, bu konulardaki derneklerin üyeleri artmıştır. Bu alanda büyük isim olan Rogers'ın danışma ve psikoterapi konusunda önemli çalışma ve araştırmalara yol açan kitapları bu yıllarda yayınlanmıştır. Ulusal Meslek Rehberliği Derneği (NVGA), konuyla ilgili birçok dernekleri bünyesinde toplayarak Amerikan Personel ve Rehberlik Derneği (APGA) haline bu yıllarda girmiş ve çeşitli birimleri tarafından birçok meslek dergileri yayınlamaya başlamıştır (Tan, 2000: 24-25). Bu gün APGA kısa adı ile bilinen "Amerika Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik Derneği" bu alanda ulusal düzeyde en güçlü mesleki örgüt durumuna gelmiştir. Kendine bağlı birçok alt dernek ve kuruluşu bünyesinde toplayan bu örgüt Amerika'da, rehberlik alanının meslek standartları, etik kuralları, bu alanda çalışacak uzman personelin eğitim ve yetiştirme esasları ile görev ve sorumluluklarını belirleyerek bu hizmetlerin gelişmesinde çok önemli görevler üstlenmiştir (Yeşilyaprak, 2002: 21). Dünyanın güçlü bir meslek teşekkülü olan Amerikan Psikoloji Cemiyeti, Psikolojik Danışma bölümünü de bu yıllarda açmıştır (1953). Yani böylece psikolojik danışma, kendine özgü, güçlü bir bilim disiplini olarak ortaya çıkmıştır (Tan, 2000: 26). Bu gelişmeyi takip eden yıllarda Byrne'in (1977) belirttiği gibi "1960-70 yılları arasında danışma alanında birçok yeni çabalar olmuştur. Dikkatler, danışmanın rol ve fonksiyonunun daha belirgin hale getirilmesine yönelmiştir. Grup terapisine (danışmasına) yönelinilmiştir. Özellikle mesleğe yöneltme konusunda bilgisayar "ortamında e-danışmanlığı" (<http://construct.haifa.ac.il/~azy/app-r.htm>) yoluyla danışma yapabilme denemelerine girişilmiştir, insan davranımına ait artan psikolojik bulgu ve bilgiler, öğrenme ve şartlandırma yoluyla kişinin davranımını değiştirme akımına yol açmıştır. 1960-70 aralarında daha çok terapi yönüne kayan psikolojik danışma, son yıllarda tekrar mesleğe yöneltme danışmasına ağırlık verme eğilimi göstermektedir." (Aktaran: Tan, 2000). Hatcher (1977) Rehberlik ve Danışma'nın toplum içerisindeki birçok alana genişlemesinden, tüm disiplinlere yayılımından ve tüm disiplinlerle ilişkili olduğundan bahsederek "Rehberlik ve Danışmanın kavradığı alan,

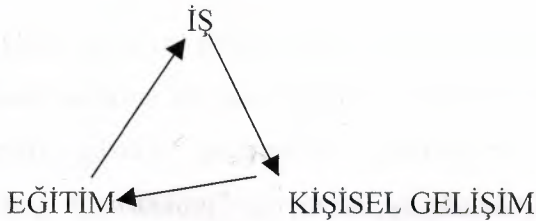
okul ortamından taşmakta, endüstri ve iş organizasyonlarını, evlilik ve aile ilişkilerini, çevre sorunlarını (psikoloji), arızalıları, yaşlıları ve azınlık gruplarını kapsayacak şekilde daha genişlemektedir. Bu kapsam genişlemesine paralel olarak da, Danışma'nın yetiştirilmesi sadece psikoloji bilimi bulgu ve bilgilerine ve eğitim-öğretim uygulamalarına sınırlı kalmayıp, sosyoloji, antropoloji, siyasal bilimler, ekonomi, iş dünyası gibi daha geniş bir alana yayılmaktadır" demektedir (Aktaran: Tan, 2000). Böylece danışma psikolojiye dayalı fakat disiplinler arası bir uygulamalı bilim dalı olarak ortaya çıkmaktadır. Başlangıç yıllarındaki tedavi edicilik rolüne, önleyicilik rolü ve daha sonraları, öğretici-geliştiricilik rolleri de eklenmiştir (Tan, 2000: 26).

ii. Son Durum-Uygulamalar

Ekonomik ve politik sistemde hızlı bir değişim yaşandıkça etkin özel sektör varlığı içinde iş yaşam politikasında da devletin bazı düzenlemeler yapmasını gerektirdi. Mesleki rehberlikle de bireylere mesleki rehberlikle çevrelerindeki seçeneklerin farkında olmaları sağlanmaya çalışıldı. Yine de genç okul rehberliğinden aldığı yönlendirmeye çevresindeki seçenekleri farkına varmada zorlandığını görüyoruz. Dünyadaki politik endüstriyel gelişimle birlikte meslekler de şekil değiştirmiş ve yeni teknolojiyle ekonomik globalizasyona gidilmiştir. Bu değişim bireye de daha çok sorumluluklar yükleyerek onun kendi meslek seçim sorumluluğunu bireysel olarak yüklenmesini getirmiştir. Kendinin sorumluluğunu yüklenmekle yeni beceri ve bilgilerle donanmaya yaşam boyu öğrenme düşüncesi kişinin sürekli bilgi ve becerisini güncelleştirmesini, yani çalışma yaşamı boyunca da eğitim almayı sürdürme fikrini de getirmektedir. Böylece yeni tarz bir meslek icra kavramı gelişmesine neden olmakta olduğunu söylemişlerdir. Buna göre iş ortamında kişi yaşam boyu hem öğrenip kendini geliştirmekte hem de çalışmakta. Geleneksel meslek rehberliğinin tekrar tanımlanmasının gerekliliğini ortaya koyarak, bireyin yaşam boyunca önüne çıkan (karşılaştığı) olayları kendi yararına çevirip uyum sağlamaya hazır hale gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. Rehberlik ve Danışmanlık Önüne gelen engel ve olayları kendi lehine olumluya çevirebilme yeteneğine sahip olması diye tanımlanabilir. Kişi aldığı Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri sonucunda planlama becerisiyle donanmış bir kişi sayılmaktadır. 19. yüzyıl sonunda başlayan rehberlik hizmetleri Avrupada 1995'e kadar bu görüş yönünde Amerikayla da

paralel olarak devlet politikalarında hükümet politikası şeklinde de yer aldı. Amerika'da 1976'da birçok eyaletin rehberlik çalışmaları planlaması kullanıcı kitlenin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak planlamıştır. Avrupa Birliğinde'de Rehberlik ve Danışmanlık 1963'de genel politikaya alınmış olup, gençlere ve yetişkinlere mesleki rehberlik hizmetlerinin uygulanması gerekliliğini vurgulamıştır. 1990 yılında Avrupa Birliği ortakları okul yaşamından iş yaşamına geçişte uygun eğitim almanın gerekliliğinden bahsederek Avrupa Birliği ulusal gençlik programında yer alarak etkin hizmet verilmesinin gerekliliğini vurgulamıştır (PETRA Action 111, 1990).

Leonardo programının 1. safhasında insan kaynaklarının geniş aktivite ve becerilerle donatılarak geliştirilmesinin gerekliliğinden genel olarak bahsederek rehberlik ve danışmanlığın bu bağlamda yeni ve artan rolünün gerekliliğinden bahsetmiştir. 1997'de Avrupa Birliği iş bulma komisyonu politikasının tamamen mesleki rehberlikten geçtiğini vurgulayarak 2000-2006 Leonardo II programında bu yönde öneriler getirmişlerdir. Toplumsal baskıların da artmasıyla rehberlik, eğitimin temel elemanı olma eğilimi taşıdığını söyleyerek, kişinin toplumda yer alması, iş yaşamına katılımının uyum gösterip yarışmasıyla olacaktır. Avrupa Birliğinde tüm bu politik benimsenmeye rağmen üye ülkeler de hedeflerini gerçekleştirememişlerdir. Okullarda başlatılan rehberliğin yeterli derecede yaygınlaştırılabildiğini söyleyemeyiz.

Sonuçta tüm insanların mutlu olup yaşam boyu doyurucu bir yaşam süreci içerisinde belirli temel bilim, beceri ile donanma hakkının olduğunu belirtmektedirler. Modern ya da çağdaş rehberlik ihtiyacı okullardaki kişinin ileriki yaşlarda geliştirebileceği güçlü temel beceri eğitimi almasını sağlamak olduğunu söylemişlerdir (EU Policy Career Guidance and Counselling Hungary Budapest 29-31 2000 Conference Report).

Bu programları eğitim programlarıyla bütünleştirip okul sistemi içerisindeki öğrenci ihtiyaçlarına, amaçlarına uyacak bir rehberlik çerçeve planı çıkarılmış olup bu planı 3 ana bölüme ayırmışlardır.

1) Uygun seviyelerde düzenlenmiş müfredat

2) Danışman destekli program yine her düzeyi destekleyecek nitelikte verilerek program değerlendirmesi çıkarılır.

3) Ayrıca aile öğretmen ve danışmanlara rehberlik yapılarak öğrencilerin başarılarının yükseltilmesi çabalarına herkesin katkı koyması sağlanmaktadır. Bundaki amaç yeni yüzyılın ihtiyacına göre öğrenci yeterliliği sağlayacak eğitim çerçevesi oturtmak olmuştur. Buna göre her öğrencinin zenginleştirici eğitim ortamı içerisinde bu hizmeti almasını sağlayarak, yeni yüzyılın gerektirdiği mesleki yarışa ayak uyduracak donanım ile desteklenmesi amaçlanmıştır. Merlin de yaptığı çalışmada Karakter Eğitimi programlarının 3 boyutlu olması gerektiği ve tüm okul çalışanlarını, öğrenciyi ve aileyi de kapsayacak şekilde kişilik ve moral değerler eğitimi verilerek öğrenciye yalnız okul döneminde değil, tüm yaşamı boyunca kullanacakları değere yargılarının temellerinin atılarak eğitim programlarıyla bütünleştirilmiş bir şekilde verilmesinin olumlu katkıları söylemiştir (Merlin: 2002).

Okul gelişim programları içerisinde rehberler aktif olarak katılıp müfredat değerlendirmelerine katkıda bulunmalı ve bir çerçeve çizmelidir. Duruma göre de okul programını gözden geçirmeleri gerekmekte “Georgia Comprehensive Guidance Counseling Curriculum” çerçevesi ve standartlarına göre genel eğitim programına yerleştirilir. Bunların eğitim programıyla bütünleştirilip verilmesi de hedeflenmektedir. “Bu programlar yaşam sürecinde ve okul döneminde çocuğa, gence ve bunlarla birlikte aileye etkili olmayı öğretmektedir. Akademik başarıyı artırırken bir yandan da okulda daha olumlu iklim oluşturulmasına, öğrencinin daha bir sorgular halde öğrenme isteğinin artırılmasına olumlu katkıları olduğunu bulmuşlardır” (Gysbers, Norman C. ve Jensen, Lyn 1999).

Eğitimdeki tüm bu değişimlere cevap verecek yenilik uyarlamaları gözlemlemek gerekmektedir. Rehberlik faaliyetlerini değişen değerler ve eğitim misyonuna göre de ayarlamalı. Rehberliğin reformu kriz yönelimli hizmet vermeden kapsamlı bir zemine oturan, insan gelişim prensiplerini temel almış kapsamlı rehberlik programlarına gidişe doğru tekrardan rehberliği tanılamışlardır. Genel eğitim programının bir parçası olan bireyin zihinsel gelişimini de dikkate alan bir programdan içermeli. Bundan önce rehberlik kendi özel içeriği olmayan destek hizmeti olarak görülmekteydi. Rehberlik toplum ve bireyin gittikçe karmaşıklaşan ilişkilerinin, ihtiyaçlarının bir parçası olma yoluna gitmiştir.

Sürekli değişim gösteren toplum ve bireyin ihtiyaçlarına göre düzenlenen eğitim sistemi içerisinde rehberliğin de yeniden ele alınıp kavramlaştırılması gerekmiştir (Gysbers, Norman C., Patricia Henderson 1988: 7). Buna göre de kapsamlı hizmet veren bir eğitim ihtiyacı ortaya çıkmış ve rehberlik hizmetlerinin eğitimin bir parçası olarak eğitimle içselleştirilmiş bir şekilde yer alması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Kapsamlı rehberlik programı geliştirmenin 4 Safhası var.

- 1) Planlama
- 2) Tasarım etme
- 3) Okullara uygulama
- 4) Değerlendirme (Gysbers, Norman C., Patricia Henderson, 1988: 30)

Mesleki rehberlikle başlayıp kişinin uyumunu ön plana çıkaran danışman klinik hizmet modeline dönüştükten sonra gelişime odaklanan kapsamlı programlar geliştirmeye doğru yönelmişlerdir. 'Rehberlik bir programdır' diğer programlar gibi bir program olduğunu söyleyen Gysbers (1988). Bu programların içerdiği öğeleri şöyle sıralamışlardır.

- 1) Öğrenci yeterliliği
- 2) Bu yeterliliğe ulaşmak için kullanılan aktiviteler ve süreçler vardır
- 3) Bu alanda çalışan alan uzmanı profesyonel kişiler var

4) Materyal ve kaynaklar

Önem kazanmasının ikincisi ise rehberlik programları gelişimsel ve kapsamlıdır. Kullanılan rehberlik aktiviteleri belirli bir gelişimsel düzen içerisinde yer almakta ve bir amaca ulaşmak için öğrenciye yeterlilik kazandırmak için uygulanmakta olduklarından “gelişimsel” ve “kapsamlı” diye isimlendirilmektedirler (Gysbers, Norman C., Patricia Henderson, 1988: 30)

2002 yılında Margarita Carbonnel'in yaptığı bir çalışmayla da ortaokul öğrencisinin kişisel gelişimini sağlarken aynı zamanda da öğrenciye bazı beceriler kazandırılmakta (verimli çalışma, iletişim, kendini ortaya koyma gibi) ve önleyici hizmet olarak da görev üstlenmektedir (Cortissoz M. : 2002). Yine Ziff K., Hill uyuşturucusuz okul hedeflemek adlı okul danışmanlarına yönelik araştırmasında sınıf saatlerinde yapılacak olan bu çalışmalarla gençliğin desteklenip uyuşturucu, sigara önleme programlarında rehberliğin önemli görev üstlenebileceğinden bahsetmiştir (Ziff ve Hill, 2002). Avrupa Birliğinde ekonomik kriz, işsizlik ve okullardaki öğrenci başarısızlığı yaşandıkça bu olumsuzlukları azaltma çalışmalarında PDR Hizmetlerinin önemli yeri olduğunu vurgulanıştır (Külahoğlu, 2002). Günümüzde kariyeri meslekle ilgili hiyerarşik aşamalardan geçilmesi anlamından çok, bireyin öğrenme ve iş ortamında kendini yönlendirmesi anlamında gelişimini anlatmaktadır. Bu tanımlama Rehberlik ve Danışma çalışmalarına iki çalışma katmıştır. Bu da gençleri değişken iş dünyasına hazırlama ihtiyacı ikincisi ise yaşam boyu öğrenme sürecinin bir parçası olmasıdır. Bu da okullardaki yalnızca bilgi aktarımının yeterli olmadığını PDR Hizmetlerinin de bu yeni yaklaşım ve becerileri içermeleri gerektiği ortaya çıktı. Bu anlamda Mesleki Rehberliğin yeniden yapılanarak Eğitsel ve Kişisel Rehberlikle bağlantılarının güçlendirilmesi sağlanmıştır.

2.2 K.K.T.C Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Tarihçesi

i. Başlangıç ve Gelişme

Bireyler yaşamlarının tüm zamanlarında çok yönlü olarak psikolojik sorunlar yaşayabilir ve bu anlamda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerine ihtiyaç duyabilirler. Bunlar, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel (psikomotor) davranışlardaki gelişimsel sorunlar başta olmak üzere, çeşitli benlik ve kimlikle ilgili, ekonomik ve toplumsal etmenlerin ürünü, aile içi ve eğitim ile öğretim ortamlarında oluşan sorunlar olabilir. Ayrıca bu sorular, çok yönlü olarak bireyin davranışlarının uyum biçimlerine, başarılı olma ya da sorunlarla baş etme yönündeki yaşantılarına belirleyici ve etkileyici biçimde etki eder. İşte tam bu noktada Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin iyileştirici özelliği göz önünde bulundurularak işe koşulması gerekir. Ancak gerçekte bu en genel tanımıyla kriz odaklı bir hizmet vermek demektir. Önemli olan, işte bu yıkıcı başarı azaltıcı ve geriletici sorunlara kriz odaklı sistemde olduğu gibi kriz anında müdahale değil de sorunların çıkma noktasını birtakım işlevsel niteliklerle sürekli olarak kapalı tutmak yani bir anlamda önleyici odaklı bir sistemde hizmet verilmesini sağlamaktır. Ancak yine de sorunlar, gelişimsel olarak iyiye yönelişin dinamikleri olduğu ölçüde de, gelişimin düzenleyici işlevini yerine getirirler. Sorunlar, yıkıcı ve engelleyici oldukları sürece de, genel anlamda toplumsal, özel anlamda ise bireysel olarak geride kalışın, çeşitli gelişim düzensizliklerinin, iyi ve yeterince eğitilmemiş öğrenci davranışlarının nedeni olabilirler. Bu bilgiler ışığında K.K.T.C eğitim sisteminde, Rehberlik çalışmalarının kökleri, her ne kadar 1975 yılında “Nejla Oktay tarafından yapılan pilot bir çalışmaya” (Bozkurt, 1998; 15) dayanmaktaysada “orta dereceli okullarda ilk kez 1975-76 ders yılında Türk Maarif Kolejinde, 1976-1977 ders yılından itibaren de Lefloşa Türk Kız Lisesi ve LTL’de rehberlik uygulamalarına başlanmıştır. Toplumsal kalkınmamızda en önemli gereklerden biri olan insan gücüne verilen önem dikkate alınacak olursa genç kuşağı korumak, onlara en iyi eğitimi sağlamak insanın kişiliğinin çok karmaşık sosyal ve duygusal yönleri olduğu ve davranışlarını etkilediğinden şüphesiz ki bu yük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır” (Vasfi, Hüseyin; LTL Yıllık Dergisi, 1977). İşte ilk olarak bu girişimle K.K.T.C’de ilk olarak

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin gerçek anlamda temeli atılmıştır. Vasfi (Vasfi, 1977) hizmetlerinin ülkemizdeki amacını açıklarken şu ibareyi kullanmıştır; “okullarımızdaki öğretim ve yönetim işleri dışında öğrenci kişilik hizmetleri veya kısaca rehberlik programı; eğitsel, mesleki, kişisel ve sosyal olmak üzere öğrencilerimize bu hususlarda faydalı olma amacını gütmektedir.” Vasfi (Vasfi, 1977) o dönemde Rehberlik bağlamında eğitsel alanda verilen hizmetlerin kapsamını şu şekilde belirtiyor; “eğitsel bilgi türü olarak okula yeni kaydolun öğrencilere, okul ve çevresi hakkında bilgi, uymakla yükümlü oldukları okul yönetimi ve kuralları; dersler ve ders dışı etkinlikler ile verimli çalışma yolları ve üst eğitim kurumları hakkında bilgi verilmektedir.” 1977-78 yıllarından itibaren öğrencilere Mesleki Rehberlik anlamında bilgiler sunulmuştur. Vasfi (Vasfi, 1977) belirtilen yıllarda LTL’de gerçekleştirilen Mesleki Rehberlik çalışmalarını şöyle özetlemektedir; “okulumuz öğrencilerine Türkiye’deki üst eğitim kurumlarını tanıtmak, ve tanıtıcı bilgi vererek gayesiyle temasa geçilmiş ve kaynak yayınlar istenmiştir. Gönderilen dergi, kılavuz, rehber, broşür, yıllık ve benzeri yayınlar servisimizde kaynak bilgi olarak öğrencilerin istifadesine sunulmuş ve 1977-78 ders yılında 150 öğrenci, bu kaynak yayınlardan faydalanmıştır.” Vasfi (Vasfi, 1977) Mesleki Rehberlik çalışmalarının yurtdışındaki yabancı ülkeleride içerdiğini şu sözlerde belirtmektedir; “okullarımızda ilk kez rehberlik kolu oluşturulmuş, bu kolda görev yapan yabancı dil öğretmeni Sayın Özben Aksoy ile yabancı ülkelerdeki öğrenim imkanları ve üst eğitim hakkındaki bilgi ve yayınlar ilgili öğrencilere sunulmuştur.” Vasfi (Vasfi, 1977) Mesleki Rehberlik alanında gerçekleştirilen konferanslar faaliyetleri ve bu faaliyetlerin sonuçlarına ilişkin şunları ifade etmektedir; “... son sınıf öğrencilerinden bugüne kadar öncelik sırasına göre 65 öğrenciye Kuder ilgi testi uygulanmış, ilgi ve yetenekleri de göz önünde bulundurularak gelecekleri ile ilgili plan yaparken meslekler, kaynaklar, imkanlar ve okul etkinlikleri hakkında bilgi verilmiştir. Mesleki bilgi vermek amacıyla son sınıf düzeyindeki öğrencilere uygulanan anket sonucu, okulumuz salonunda, 15. 3. 78 tarihinde kıdemli planlama uzmanı Sayın Lemi Galip tarafından, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Basın Yayın Yüksek Okul ve bölümleri; 12. 4. 78 tarihinde Master of Science’a sahip Elektrik Mühendisi Sayın, Mustafa A. Gündüz, Elektrik Mühendisliği, 20. 4. 78 tarihinde ise Sayın Dr. Nebil Hamit Uğursal tarafından Tıp Mesleği hakkında konferans verilmiştir. Bu konferanslara Lise I ve II’de okuyan ve adı

geçen mesleklere ilgi duyanlar ile son sınıf düzeyindeki öğrencilerden bu mesleklere tercih kullananlar katılmıştır.” Vasfi (Vasfi, 1977) LTL’de uygulanan Rehberlik hizmetlerinin amacını ve gereğini şu cümlelerle aktarmaktadır; “Lise çağındaki öğrenciler, ...ergenlik dönemlerinde hızlı gelişim sonucu önemli gelişim sorunları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Gençlerin kendilerini tanımaları, karşılıklı iyi ilişkiler kurabilmeleri, toplumun beklentileri yönünde kişisel ve sosyal yönde uyum sağlamalarına yardımcı olmaya çalışılmaktadır.” Ülkemizdeki Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin ilk dönemlerinde bunlar gerçekleştirilirken Eğitim yasasında Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerine ilişkin herhangi bir yasa mevcut değildi. Daha sonra 1991 yılında yapılmış II. Milli Eğitim Şurası kapsamında yayınlanan Ortaöğretim Komisyonu Raporunun “Öneriler ve Kararlar” bölümünün 3.1 bendinde öngörülen “Genel Ortaöğretime İlişkin Kararlar” kısmındaki “Zorunlu eğitim çağındaki gençlere sağlıklı bir yönlendirmeyi yapabilecek sistem ve merkezlerin kurulması” ibaresi ülkemizin eğitim sisteminde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin amacını ve gereğini vurgulamaktadır. Ayrıca, aynı şuranın komisyon raporunun “Dilek ve Temenniler” kısmında “Öğrencilerin ilgi, yetenek ve toplum ihtiyaçlarına göre yönlendirilmeleri ve karşılaştıkları sorunların çözümünde ve daha başarılı olmalarını sağlamak üzere mevcut rehberlik faaliyetlerinin daha etkin hale getirilmesi” ve “Meslek Liselerimizde, iş alanlarına ve mezunlarının istihdamına yönelik olarak hizmet verecek “Rehberlik Servislerinin” ivedilikle oluşturulması ve bu servisler eliyle mezunların izlenmesinin de gerçekleştirilmesi” ibareleri şurada alınan birtakım kararların Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin önemini ve bu konunun yasallaşmasının aciliyetini yansıtmaktadır. Bunların yanısıra aynı şurada oluşturulan “Zorunlu Eğitim Komisyonunun”, “İlköğretim ve Özel Eğitim’e ilişkin aldığı kararda şu ibare bulunmaktadır; “Eğitim Bakanlığı bünyesinde ilkokullara da hizmet verebilecek yeterlilikte bir “Rehberlik ve Araştırma Merkezi”nin oluşturulmasına” karar verilmiştir.

Ne var ki, alınan bu kararlara rağmen Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin yasal bir çerçevede oluşturulması ve uygulanması gerçekleşmemiştir. Bu gelişmelerin ardından Milli Eğitim Bakanlığı’nın 1992-93 yılları arasında Fulbright görevlisi Prof. Dr. Robert Cash danışmanlığında okullarda yapılan ön çalışmalar ışığında

I. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Kurulu toplandı. “Orta Dereceli okullardaki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerine yeni bir şekil ve çağdaş bir yön verip gerekli sorunları saptayıp önlem almak ve bunların çözümüne ilişkin öneriler vermek üzere I. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Kurulu oluşturulmuştur” (I. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Kurulu Raporu, 1993). Ortaya çıkan önlem ve öneriler şu on ana başlık altında toplanmıştır;

Kişisel-Sosyal Rehberlik,

Akademik Rehberlik, Mesleki Rehberlik,

Test Uygulama ve değerlendirme,

Rehberlik dersleri ve Sınıf saatleri programı,

Velilerin eğitimi ve işbirliği programı,

İdareciler, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin iyi ilişkiler kurmaları,

Ortaokul Rehberlik Programı,

Rehber öğretmenlerin çalışma imkanlarının geliştirilmesi,

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık merkezinin kurulması.

İlerleyen yıllarda, “K.K.T.C Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı, 19-30 Haziran 1995 tarihli III. Milli Eğitim Şurası’nda alınan kararlara bağlı olarak henüz bir yasası olmamasına rağmen Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde bir Rehberlik ve Psikolojik Danışma Araştırma Merkezi kurulmuş ve 1995- 1996 öğretim yılının ikinci yarısından itibaren dört pilot ilkokulda çalışmalara başlamıştır” (Bozkut, 1998; 18). Bu oluşumun gerçekleşmesini tetikleyen III. Milli Eğitim Şurası’nda alınan toplam 20 karar şöyledir;

Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı bünyesinde “Psikolojik Danışma Rehberlik ve Araştırma” Merkezi ivedilikle kurulur.

PDR ve Araştırma Merkezinin kuruluş aşaması sırasında hizmetlerin zorunlu eğitimde (ilköğretim) pilot uygulamalar biçiminde başlatılması sağlanır.

Bu çalışmaları yürütecek olan kişilerin alandan olması, rehberlik ve psikolojik danışma alanında eğitim görmüş olmaları gerekir.

PDR uzmanlarının görev ve sorumlulukları yasal düzenleme ile belirlenir.

Halen yürütülmekte olan orta öğretimde rehberlik hizmetlerinin geliştirilerek yaygınlaştırılması sağlanır.

PDR ve Araştırma Merkezi her dönem sonunda en az bir defa ayrıntılı çalışma raporlarını sunar.

PDR ve Araştırma Merkezi için ihtiyaç duyulan alanlarda eleman çalışmaları en kısa zamanda planlanır.

PDR ve Araştırma Merkezi hizmetlerinin okullarda başarılı ve verimli bir biçimde geliştirilmesi için okulda yer alır. (Açıklama: Sabahleyin 3 ders saatinin ara verilmeden yapılması verimliliğin düşmesinin yanı sıra uzmanların öğrenciye ulaşabilmesini zorlaştırmaktadır.)

Rol karmaşasının olmaması için PDR alanının ayrı bir uzmanlık dalı olduğu kabul edilip uzmanların rehberlik ve danışmanlık hizmetleri dışında görevlendirilmemeleri sağlanır.

Eğitim ve öğretim ortamlarında öğretmen, yönetici ve hatta tüm okul personeli Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetlerinin yürütülmesinde doğal yardımcılardır. Gerek duyulduğu zaman Rehberlik ve Psikolojik Danışma uzmanlarının öğretmenlere hizmet içi eğitim vermeleri işbirliği açısından yararlıdır.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin bir boyutu olan “Mesleki Rehberliğin” etkin olabilmesi için insangücü planlamasında Devlet Planlama Örgütü ile işbirliğine gidilir.

PDR uzmanı işinin gerektirdiği, bireyi tanıma amacı ile uygun bilgi toplama tekniklerini okul-aile işbirliği ile geliştirir.

PDR uzmanı tanıma teknikleri içerisinde gerekli gördüğü yetenek ve kişilik test ve envanterlerini kullanır, uygular ve değerlendirir.

Öğrencileri tanıma aşamasında bilgi toplanırken gizlilik esas kabul edilir ve “etkileyici ibarelerde” kaçınılır.

Bilgi doğru ve yerinde toplanır. Bu işlem amaç değil araç olarak kabul edilir.

PDR alanında eleman yetiştirilmesi için yurt içi ve yurt dışı imkanlardan yararlanılır.

Yeterli sayıda ve nitelikte PDR uzmanı olmadığı göz önünde bulundurularak bu açığı kapatmak amacıyla ülkemizdeki üniversitelere çağrı yapılarak PDR bölümlerinin açılması sağlanmaya çalışılır.

PDR uzmanlarının formasyonlarını master ve doktora seviyesine çıkarmaları için burs olanakları sağlanır.

Yurt içi ve yurt dışı üniversitelerle işbirliği yapılarak hizmet içi eğitim verilir.

PDR araştırma merkezinde yer alacak özel eğitim uzmanları ile işbirliği yapılarak özel eğitime ihtiyaç duyan ve engelli öğrencilere gereken destek ve yardımlar yapılır.

Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Ortak Hizmetler Dairesi'nin bünyesinde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerini yürütecek şube fiili anlamda çalışmalara başlamıştır. 1996 yılında EOHD. 83/878 sayılı genelgeyle (EK.1) tüm Ortaokul ve Meslek Liselerinden Rehberlik Hizmetleri Okul Yürütme Kurullarının ivedilikle oluşturulup Milli Eğitim Bakanlığına ulaştırmaları istenmiştir. Aynı yılda okullarda Rehberlik Yürütme Kurulları oluşturulup Milli Eğitim Bakanlığına iletilmiştir. Bu kurulların görev ve yetkileri EK. 2'de sunulmaktadır. Bunların yanısıra 1997 yılında tüm K.K.T.C'deki Orta Öğretim ve Mesleki Teknik okullarının da katılımıyla “Lise ve Dengi Okul Öğrencilerinin Problemleri ve Problemlerin Yoğunlaştığı Alanlar” konulu bir

tarama yapıldı. “Bu araştırmada, lise öğrencilerinin problemlerine ve problemlerin yoğunlaştığı alanlara bakılmaktadır. Araştırma sonuçlarının eğitim ve öğretim her kademesindeki öğrenci problemlerinin çözümü için rehber öğretmenlere de yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir” (Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Araştırma ve Yayın Bölümü, 1997). Bu araştırmanın çıktıları, her öğrencinin gelişimsel dönem özelliklerine göre bilgilendirme ihtiyacının olduğu anlaşılıp gelişimsel özelliklerine göre her öğrenciyi kapsayan program geliştirme çalışmaları başlatıldı. Daha önce sorunlu öğrencilere (sorun odaklı) yönelik olarak verilen PDR hizmetleri bu programlarla tüm öğrencileri kapsayacak şekilde yapılandırılması öngörülmüştür. Bu araştırmanın bir ürünü olarak 1999-2000 yılları arasında “Lise ve Dengi Okullar İçin Yıllık Rehberlik Çerçeve Programı” (EK. 3) tasarlandı. Daha önce 17-21 Haziran 1991 tarihleri arasında düzenlenen II. Milli Eğitim Şurası’nda Ortaöğretim Komisyonu ortaöğretimin amaçlarını daha spesifik olarak belirleme çabasına girmiş ve Genel Ortaöğretim’in amaçlarını belirlemiştir. Bu amaçların bazıları şöyledir;

Amaç:

- a. “Ortaöğretimin amaç ve görevlerine uygun olarak tüm öğrencilere ortaöğretim düzeyinde ortak bir genel kültür verilir. Bu öğretim kademesinde öğrencilerin kişilik bütünlüğünü geliştirme, onlara milli birlik şuurunu kazandırmak milli tarihini ve sosyal, kültürel varlığını öğretmek, problem çözme yeteneğini geliştirmek amaçlanır.” (II. Milli Eğitim Şurası, Ortaöğretim Komisyonu Raporu, 1991: 3).
- b. “Genel Ortaöğretim kurumları, öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda öncelikle yüksek öğretime hazırlar” (II. Milli Eğitim Şurası, Ortaöğretim Komisyonu Raporu, 1991: 3).

Bu amaçlar ışığında oluşturulan Yıllık Rehberlik Çerçeve Programlarının yanında 1999-2002 yılları arasında “Çocuğumun İyi Yetiştmesi İçin Evde Nasıl Bir Ortam Hazırlamalıyım?” (EK.4), “Ana-Baba Tutumları” (EK.5), “Çocuğunuz İstemediğiniz Davranışları Yapmadan Önce Alınabilecek Tedbirler” (EK.6), “Verimli Çalışma Yöntemleri ve Başarılı Olma” (EK.7), “Çocukla İletişim” (EK.8), “Sağlıklı Bir Kişilik

İçin" (EK.9), "Televizyonun Şiddet Eğilimlerine Etkisi" (EK.10), "Okul Fobisi (Korkusu) (EK.11), "Çocuğum Neden Kitap Okumuyor?" (EK.12) ve "Okul Dışı Etkinlikler" (EK.13) konulu hem velileri hemde okul kurumunu hedef alan broşürler yayınlanmıştır. Eğitim Ortak Hizmetler Kuruluş Yasası'nın 27/99 tarihinde öngörülen Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerini yürüten şubenin Kuruluş ve Görevleri kısmında: "Bakanlığa bağlı her tür ve düzeydeki okulların ve Bakanlığın izniyle faaliyet gösteren kurumların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yürütülmesini, geliştirilmesini sağlamak ve denetlemek" ibaresi yer almıştır. Bu bağlamda, Şubenin Yasa ile belirlenmiş Sorumlulukları:

Bakanlığa bağlı her tür ve düzeydeki okulların ve Bakanlığın izniyle faaliyet gösteren kurumların Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin yürütülmesi, geliştirilmesi ve denetlenmesini sağlar.

Bakanlıkça hazırlanan rehberlik çerçeve programının görüşülmesi, okul rehberlik hizmetleri servislerinin araç gereç ve test ihtiyaçlarının tespiti, geliştirilmesi, çoğaltılması ve dağıtımı için yapılacak çalışmaları planlamak amacı ile okullarda çalışan rehber öğretmenleri toplantıya çağırır. Bu çalışmaların başarı ile yürütülmesi ve sonuçlandırılması için gerekli tedbirleri alır.

Psikolojik Danışma Rehberlik ve Araştırma Amirliği tarafından özel eğitime muhtaç olduğu tespit edilen çocukların ihtiyaç duydukları eğitim öğretim kurumlarına, özel sınıf ve yardımcı dersliklerine yerleştirilmesiyle ilgili işlemleri takip edip, sonuçlanmasını sağlar.

Yüksek öğretim kurumlarıyla işbirliği yaparak yeni gelişmeleri takip eder ve bu alandaki araştırma sonuçlarını değerlendirilir.

Okullardan gelen Rehberlik hizmetleriyle ilgili plan, program ve raporları inceler, ilgili mercilere iletir, önerilerde bulunur (Eğitim Ortak Hizmetler Kuruluş Yasası, 1999).

1996 eğitim-öğretim yılında fiilen faaliyete başlayan Şube 1999 yılında geçen yasa ile yasallaşmış olup şu hedefleri gerçekleştirmeye çalışmaktadır:

Evrensel çağdaş anlamda her öğrenciyi de içeren onların bireysel gelişim dönem özellik ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programlarıyla hizmet vermek.

Okullarda bireysel ihtiyacı olan ve farklı gelişim özelliği gösteren çocukların öğretmenler tarafından saptanıp merkeze yönlendirildikten sonra tanılarını yapmak ve hizmet göreceği merkezlere göndermek.

Okullarda verilen Rehberlik Hizmetlerinin bir Müfredat programının oluşturulması

Aile ve Öğretmenin de bu sürece bilinçli katılımının sağlanması ve bu amaçla onları dönem özelliklerine göre bilgilendirmek (Bu kapsamda sürekli öğretmen (Rehberlik anlayışı seminerleri) ve velilere aile eğitim programları verilmeye çalışılmakta ileriki yıllarda bu çerçevede her okul rehber öğretmenini eğiterek onların da bu eğitimi düzenli olarak okul öğretmen ve velilerine verebilmesini sağlamak.(ilkokul düzeyinde anne baba tutumları, gelişim dönem özellikleri sağlıklı aile ortamı, ergenlik dönem özellikleri,kuşak çatışması gibi konuların işlenmesi hedeflenmekte)

Öğrencilerin kendi dönem özellikleri hakkında bilgilendirilmesine önem verilmekte ve bu gibi konuların yer alması sağlanmakta, kendilerini tanıma hedef koyma gibi davranışları geliştirmelerine destek olmak.

Üniversitelerle işbirliğini ön planda tutmak.

Güncel konularda veya gerekli duyulan konularda yazılı materyal hazırlayıp dağıtmak, (boş zaman değerlendirme, tv izlemek, kitap okumak, iletişim, sağlık aile ortamı, başarıyı artırmak gibi konular.)

ii. K.K.T.C. Eğitim Sisteminde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeri

1999 yılında yapılan “21. Yüzyıla Girerken Eğitim Stratejileri Planı” çalışmaları Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin yasallaşmasına, uygulamalarda ivme kazanmasına zemin oluşturmuştu. “21. Yüzyıla Girerken Eğitim

Stratejileri Planı”nında öngörülen düşünce, görüş ve vizyon doğrultusunda Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı’nın misyonu da şu şekilde belirtilmiştir;

Yüksek kapasiteli, sorumlu, ve nitelikli bireyleri, toplumun şimdiki ve gelecekteki ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde bilgi, beceri ve profesyonel eğitimle donatma,

Öğrenim ve yaşam boyu eğitim için fırsatlar sunmak,

Dünya çapında bir vizyon, demokrasi, barış ve adalet kapsamı içerisinde, bireyler eğitmek ve toplumsal sürece aktif katılımlarını sağlamak,

Araştırma yoluya bilgi yaratmak, geliştirmek ve yaymak,

Topluma kültürel, ekonomik ve sosyal gelişiminde danışmanlık ve rehberlik yapmak, bilimsel ve teknolojik araştırmaların yanısıra sosyal bilimler ve yaratıcı sanatlar arasında yapılacak araştırmaları destekleyip teşkil etmek,

Anlama, yorumlama, koruma, artırma, yükselme, tarihi kültürlerin, bölgesel, ulusal ve uluslararası yayılımlarına, yardımcı olmak,

Sosyal değerlerin korunması ve geliştirilmesinde, gençleri, demokratik vatandaşlık normları çerçevesinde, stratejik seçenekleri tartışabilecek seviyede eğiterek yardımcı olmak,

Eğitimin her seviyede gelişerek ilerlemesine, öğretmeni de eğiterek yardımcı olmak,

Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığında yönetim ve işletmecilik, beceri ve uygulamalarını geliştirerek kaynak kullanımında ekonomik ve etkili olmayı sağlamak.

Hedeflenen eğitimin sonucunda ;

Doğru düşünen,

Etkili kararlar alan,

Sorumluluğunun bilincinde olan,
 Kendini sürekli yenileyen ve geliştiren,
 Birlikte çalışma becerisine sahip,
 Kendi kendisiyle ve başkalarıyla yarışan,
 Rekabet ortamını iyi anlayan iyi değerlendiren,
 Risk alabilen,
 Yaşama saygılı,
 Çevreyi ve doğayı koruyan,
 Düşünerek hareket eden,
 Olaylara çok yönlü bakabilen,
 Kendisinin güçlü ve zayıf yönlerini tanıyan,
 Yetkiyi sorumlu olarak kullanan,

Yaşam boyu eğitim felsefesine sahip olup, öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirmeyi hedeflemişlerdir. Bu belirlenen hedefler doğrultusunda bakanlığın öncelikleri arasına aldıkları projeler arasında ilgili yasa ve tüzükleri çıkarmak ve bu arada “Aile Eğitimi” eğitimi çerçevesinde ilkokul, orta ve meslek liselerine yönelik olarak psikososyal dönem özelliklerini içeren seminerler dizilerini de programa almışlardır. Bu çerçevede tüm okulları rehber öğretmenler dahilinde dolaşılıp belirli bir plan çerçevesinde aile içi iletişim ve psikososyal özellikler ve ergenlik konuları öğretmen, aile ve öğrencilerle işlenmiştir (Altınay, 1999: 5).

Altınay’ın belirttiği bu hedefleri gerçekleştirmek anlamında 2001 yılında K.K.T.C’de belirlenen dört İlkokularda yapılan “İhtiyaç Analizi” sonucunda öğretmen

öğrenci ve velilerin gelişimsel anlamda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir (İnsay, 2002). Bu verimli çalışmaya ek olarak “K.K.T.C.’deki Meslek Liselerinde Okulayan Öğrencilerin Okudukları Bölüm ile İlgili ve Yetenekleri Arasında İlişki” alanında da bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın amacı “meslek liselerine yönelik yeni düzenlemeler yaparak, meslek liselerine alınacak öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmelerini sağlamak”tır (İnsay, 2002).

İleriki yıllarda Altınay’ın yukarıda öngördüğü hedeflerin gerçekleştirilmesine engel olan bazı olgularıda şöyle sıralayabiliriz:

Bakanlık politikasının öncelikli hedefleri arasında yer almamasıyla birlikte uygulamalarda bazı sıkıntılar yaşanmış çağdaş vizyonun gereklilikleri yerine getirilememiştir.

Kalıcı bir merkez oluşturulamamıştır. nedeni (ekonomik önlemler paketi içerisinde kadrolar dondurulmuş olup gerekli nitelikli personel alımına gidilememiştir. Merkezde T.C’den Kültür antlaşması çerçevesinde getirilen Rehber öğretmenler görev yapmaktadır. İhtiyaç duyulan özel niteliğe uygun hizmetiçi eğitim alamamaktadır burda çalışan personel sözleşmeli geliyor ve sürekli değişiyor.

Okul Rehber öğretmenlerinin çalışma koşullarını, görev ve yetkilerini düzenleyen Tüzük çağdaş bir felsefeye oturtularak hazırlanıp bakanlığa sunulmuştur ancak halen ele alınıp yasallaşmamıştır bu da okul rehberlik hizmetlerinin çağdaş anlamda rehberlik hizmeti vermesini engelleyip verimi oldukça olumsuz etkilemektedir.

Okul Rehberlik Yürütme Kurulları oluşturuluyor (Genelge çerçevesinde) ancak yasal yaptırım ve yeterli bilinç oluşmadığından dolayı okul idare ve sınıf öğretmenlerince büyük ölçüde uygulamaya geçilemiyor ayrıca sınıf öğretmenlerinin aktif görev alması her zaman sağlanamıyor.

Yukarıdaki bu olumsuzlukları aşmak ve öngörülen görev ve amaçları gerçekleştirmek için Rehberlik Programları hazırlanıp okullara gönderilmiş olup 1999

yılında (Lise 1, 2, 3 seviyesinde) uygulama için haftada bir ders saati ayrılmıştır. Ancak son yıllarda bu saati bazı okul idareleri gereksiz görüp başka önem verdikleri derse ayırabilmekte Genel Orta Öğretim Dairesi tarafından da gönderilen ders çizelgelerinde de yer almadığı görülmektedir. Kısaca bu saat orta öğretim seviyesinde ve ilkokullara da yaygınlaştırılacağı yerde sahip çıkılmamış, bakanlığın geliştirilmesi gereken öncelikli hedef ve politikaları arasında yer almamış olduğu görülmektedir. Şuan itibarıyla K.K.T.C'deki tüm Ortaöğretim ve Mesleki Teknik okullarda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik hizmetleri verilmektedir.

2.3 Türkiye'deki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

i. Başlangıç ve Gelişme

İlk defa 1953-54 ders yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagojik ve Özel Eğitim Bölümlerinde rehberlik bağımsız bir ders olarak programda yer almıştır. 1953 yılında Amerikalı eğitim uzmanlarının girişimleri ile 1953 yılında eğitimde kullanılacak ölçme araçlarını geliştirmek üzere Talim ve Terbiye Dairesi'ne bağlı Test ve Araştırma Bürosu kurulmuştur. 1955 yılında İstanbul'da, 1956 yılında Ankara'da Deneme Lisesi'nin ders programları, rehberliği esas alan bir eğitim anlayışı ile hazırlanmış ve uygulamaya geçilmiştir. 1959'da İstanbul ve İzmir'de daha sonra diğer illerimizde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri açılmıştır. 1960'dan sonra ülkemizde planlı kalkınma dönemi başlamıştır. 1969 yılı içinde, öncelikle öğrenci sayısı fazla olan okullardan başlamak üzere mesleki rehberlik, yönelme hizmetini görecektir personel yetiştirilmiş ve faaliyete geçmiştir. Rehberlik konusu ilk olarak 1962 yılında yapılan 7. Milli Eğitim Şurası'nda ele alınmıştır. 8. Milli Eğitim Şurası'nda programların;

- a) Yükseköğretime
- b) Mesleğe ve hayata
- c) Hem yükseköğretime hem mesleğe ve hayata hazırlamak üzere çeşitlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

9. Milli Eğitim Şurası'nda aynı görüşü benimsemiş ve orta öğretimin birinci sınıfı "Yöneltme Sınıfı" haline getirilmiş ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini düzenleyen esaslara yer verilmiştir. 1970 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye

Dairesi orta dereceli okullarımızda rehberlik servislerinin kuruluşu ve görevi ile ilgili esasları hazırlayıp 24 okulda uygulamaya geçmiştir. 11. 5 yıllık kalkınma planı ve 8. Milli Eğitim Şurası kararlarının etkisiyle 1970-1971 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen bazı esaslar çerçevesinde ilk kez 24 orta öğretim kurumunda rehberlik ve psikolojik danışma uygulamaları başlatılmıştır. Daha sonraki yıllarda, rehberlik ve psikolojik danışma uygulaması yapan okulların sayısında giderek bir artış görülmüştür. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin bakanlık düzeyinde önce İlköğretim Genel Müdürlüğü, sonra Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve en son olarak da Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde örgütlendiği görülmektedir. 1974 yılında toplanan 9. Milli Eğitim Şurası'nda rehberlik çalışmalarının amaç ve tekniklerini ayrıntılı olarak belirten bir rapor tartışılmış ve bu raporda sözü edilen görevlerin yürütülebilmesi için programlarda iki saatin rehberliğe ayrılmasına karar verilmiştir.

(<http://www.insankaynaklari.com/CN/ContentBody.asp?BodyID=219>).

10. Milli Eğitim Şurasında bundan önce benimsenen görüşler pekiştirilmiş, 11. Milli Eğitim Şurasında ise eğitim uzmanlarının sistem bütünlüğü içerisinde yeri belirlenmiş, uzmanlık alanları ve ünvanları tanımlanmıştır.

Türkiyede 1965 yılında kurulan Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde “Eğitim Psikolojisi ve Rehberlik Bölümü” oluşturularak lisans düzeyinde psikolojik danışman (rehber öğretmen) başlamıştır. 1967 yılında ise Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi Eğitim Birimleri bölümünde rehberlik ve psikolojik danışma lisans programları başlatılmış, yüksek lisans ve doktora programları genişletilmiştir (Kepçeoğlu, 1985). 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile 1981 yılında yükseköğretimde yapılan yeni düzenlemeler sonucunda P.D.R. alan eğitiminde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalları içinde yer almış, P.D.R. lisans programları başlatılmıştır (İnsan Kaynakları.com ERNST, <http://orgm.meb.gov.tr/rehberlik/rehyer.htm>). 1982 yılında 6 üniversitede başlayan lisans programlarının sayısı hızla artarak 15 yıl içinde 21 e yükselmiştir. Söz konusu bu lisans programları yaklaşık olarak yılda 800 mezun vermektedir (Kepçeoğlu, 1985).

15. Milli Eğitim Şurası Ön Komisyon Raporlarında ise rehberlikle ilgili bölümünde şu ifadelerle yer almıştır. “Öğrencinin bir mesleğe veya üst eğitime yönelmede sağlıklı kararverebilme becerisi geliştirmesi gerekir. Temel eğitimde öğretim ve rehberlik bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak yürütülmelidir. Yönlendirme ortaöğretimde:öğrencilerin farklı programlardan birine yerleştirilmesi olarak düşünüldüğünden bu kararın Temel Eğitimin son alınması uygundur. Okul yönetimi temel eğitimin birinci sınıfından son sınıfına kadar uygun eğitim ve meslek bilgileri sunar...” (T.C. M.E.B. 15. Milli Eğitim Şurası, 1996). 1996 yılında “2000’li yıllarda Türk Milli Eğitim Sistemi” adı altında gerçekleştirilen 15. Milli Eğitim şurasında ise eğitimin genel ilke ve hedeflerini belirlerken çağdaş anlamda eğitimin merkezinde insan bulunacağı, tüm yeteneklerini geliştirmek, yaşamla ilgili becerileri kazanacağı, meslekleri tanıyarak dinamik uyuma katkıda bulunma becerisini geliştiren bir sistemi öngörmüştür. Bu anlamda da verilen eğitimin herkesi kapsamı esas alınmıştır. Bu anlamda ilköğretim kapsamında meslekleri tanıtıcı bilgi vermek amacıyla rehberlik hizmetleri yer almış ancak müdürlüklerin ayrı ayrı yer almasından dolayı istenen verimin alınmasında sıkıntıların olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencinin bir mesleğe veya üst eğitime yönelmesinde sağlıklı karar alabilmesinin, gerçekçi benlik kavramı ve doğru karar verebilme becerisine bağlı olduğu belirtilerek ilköğretimde rehberliğin bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yönelme ise orta öğretimde ve iş yaşamında öğrencilerin farklı programlardan birine yerleştirilmesi olarak düşünüldüğünden, rehberliğin ön plana çıkmasının gerekliliğini dile getirmişlerdir. Öneri olarak da aşağıda sıralanan maddeleri sunmuşlardır;

1) Aile ve okulun çocuğu tanıması ve çocuğun kendi kendini tanıması için öncelikle öğretmen, yönetici, öğrenci ve velilerin eğitilmesi gerekmektedir.

2) Bireyi tanıma ve rehberlik hizmetleri 4. sınıftan başlatılmakla birlikte, ilköğretimde gerçek yöneltme 9.sınıftan itibaren ele alınmalıdır.

3) Yönlendirme çalışmalarıyla öğrencilere, zaman ve enerjilerini, yetenek ve becerilerini olumlu iş değerlendirmelerini gerçekleştirecek bir disiplin kazandırılmalıdır. Ancak mevcut eleman kadrosuyla bu anlayışın yeterince yaygınlaşması, hedeflenen kalitede hizmet vermesi zor görünmekte.

Yukarda da değinildiği gibi rehberlik hizmetlerinin henüz yeterince yaygınlaşmadığı görüşü ve yenilikçi rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin önemi de göz önüne alınarak aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

Psikolojik danışma ve rehberlik alan dışı mezunu olmayanların da büyük ölçüde alanda çalıştırıldıkları, her okulda bir servis kuracak eleman bulundurmanın zorluklarının aşılması gerekmektedir. Ayrıca okullarda verilen hizmetlerde gereken önemin verilmesi ve gerçekçi beklenti ve yaklaşımın olması gerekmekte, okul öncesinden itibaren ailenin eğitimi önemli bir boyut olarak ele alınmalı diyerek ‘Aile Katılım Programları’ ve ‘Ana Baba Okulları’nın yaygınlaştırılmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. İlköğretim programlarında da meslekleri tanıtıcı bilgilere yer verilmesinin öneminden bahsedilmektedir. Öğrencilerin gelişim evrelerine göre hazırlanmış öğretim programlarının yanında öğrenmeyi öğretecek yorumlama ve uygulayabilme imkanı verebilecek problem çözme yeteneklerini geliştirecek öğretim yöntemlerinin kullanılmasının gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Bu programlara göre önderlik üstlenme, öz eleştiri, durumun eleştirisi, yaratıcılık ve ifade becerilerinin geliştirilerek eğitim öğretimin öğretmen merkezli olmaktan çıkıp öğrenci merkezli olmaya doğru gelişim göstermiştir. Öğrencinin bir mesleğe ve üst eğitime yönelmede sağlıklı karar alabilmesi için, gerçekçi bir benlik kavramı ve doğru karar verebilme becerisini geliştirici eğitim programlarına geçmeyi hedeflemişlerdir. İlköğretimde öğretim ve rehberlik, bu amacı gerçekleştirmeye yönelik faaliyetler olarak yürütmeyi hedefleyerek planlanmıştır. Ailenin çocuğu tanınması ve öğrencinin kendi kendini tanınması için de öğretmen , öğrenci ve velinin eğitilmesinin gerekliliği, rehberlikte bireyi tanıma hizmetlerinin 4. sınıftan başlayıp 9. sınıfta yöneltmenin başlaması ve yönlendirme çalışmalarıyla, öğrencilere zaman, enerji, yetenek ve becerilerini geliştirecek bir disiplin kazandırılması hedeflenen amaçlardır. Orta öğretimde yönlendirme sistemi içinde yönelme, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili olarak bakanlıkça ülke koşullarına uygun temel hedefler belirlenerek daha verimli bir hizmet ve örgüt modeli geliştirilmelidir. Daha etkin hizmet verebilmesi içinse özel eğitim hizmetlerinin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinden destek alarak ayrı tutulması gerekmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde ortaöğretimde yönelme planlanırken;

bölgesel ihtiyaçlar dikkate alınmalı, meslek tanımlamaları ve insan gücü planlanarak , bu planlamanın ortaya koyduğu gerçek içinde bireyin kendi yetenek, ilgi ve diğer özelliklerine göre fırsatları değerlendirerek uygun seçimler yapması amaçlanır çünkü ortaöğretimin yaşamla,ekonomik kalkınma ve yüksek öğretim ile gerçekçi bir biçimde ilişkilendirilmesi gerekli olmaktadır (Ç. Özoğlu, 2003). Ayrıca rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri için uygun eğitime sahip gerekli sayı ve nitelikte rehber öğretmen sağlanması ve bunların bağlanacağı rehberlik araştırma merkezlerinin kurulması önemlidir. Yönelme çalışmalarıyla danışmanlık hizmetlerinin daha sağlıklı yapılabilmesi için psikolojik ölçme araçlarını geliştirmeyle , eğitsel ve mesleki bilgilerin toplanmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi ve ilköğretim ve ortaöğretim arasında devamlılığın sağlanması için öğrencilerin kayıt ve bilgilerin sağlıklı bir şekilde tutulması ve aktarılması özellikle önemlidir (T.C. M.E.B. 15. Milli Eğitim Şurası, 1996). Eğitimin fertlerin gelecekteki yaşamlarını doğrudan etkilemesi ve sosyal yapının oluşmasındaki önemli etkisi nedeniyle yukarıda hedeflenen amaçlar doğrultusunda grup halinde çalışabilen, temel bilgi ve yetenekleri gelişmiş, öğrenmeye istekli sorumluluk ve risk alabilen karar verme yeteneğine sahip, insanlarla sağlıklı iletişim kurabilen, geçmişini ve gününü doğru yorumlayan ve geleceğini buna göre planlayan çağdaş donanımlı insan yetiştirmeyi temel amaç olarak alınmıştır (T.C. M.E.B. 15. Milli Eğitim Şurası, 1996).

ii. T.C. Eğitim Sisteminde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeri

Bir eğitim sisteminde psikolojik danışma ve rehberlik, bir "yöntem", bir "yol", bir "manipülasyon aracı" olmayıp, bireyi tanımayı, onu kendisine tanıtmayı, anlamayı esas alan bir çerçevede, psikolojik özellikleri olan yardım etkinliklerini belirler. Bu hizmetleri eğitim sürecinde öğretimin, yönetimin eksikliklerini veya aksaklıklarını gideren bir öge, bir çözüm anahtarı değil; öğretim ve yönetimle bireyin gelişmesi boyutunda "birlikte olan", ama teknik ve yönetim yönünden farklı bir kavram, yaklaşım, uygulama olma durumundadır (<http://orgm.meb.gov.tr/Rehberlik/Rehyer.htm>).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri, Türkiyede henüz istenilen yere gelememiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine toplumun bakış açısıdır. Milli Eğitim Müdürlüklerinin, Rehber

Öğretmenlerin, sınıf ve branş öğretmenlerinin ve öğrencilerin bakış açısı bunların başında gelmektedir (Tezcan, 2002).

Öğrenci, Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin amacı bizzat bireye dönüktür. Birey terimi eğitimde "öğrenciye" işaret eder. Belli bilimsel standartlar ve ilkeler çerçevesinde öğrencinin gelişimi, kendini gerçekleştirme alanı temel hedeftir.

Öğrenci sürecin etken bir öznesidir ve temel kaynaklarından biridir. Öğrenci bu yaklaşıma göre topluma edilgen bir uyarlık değil, etken bir uyum göstermek durumundadır.

Öğrenci eğitim sisteminin merkezindedir. Öğrenci ve veliler, hizmet organizasyonunun en alt katındaki elemanlar değil, bizzat "hizmet alan"dırlar. Bu nedenle de hizmeti alma sürecinde karar verme, talep etme ve inisiyatif kullanma hakları bulunmaktadır ve sistemde bunu sağlayacak gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. (<http://orgm.meb.gov.tr/Rehberlik/Rehyer.htm>)

Yapılan araştırmalarda eğitimde kalitenin artırılması için öğrenci merkezli katılımcı eğitimin önemini vurgulamışlar. Çocuğun öğrenme ortamında öğretmen ve diğer çocuklarla etkileşim kurarak, sınıf toplantıları yoluyla aktif katılımının sağlanması, son yıllarda eğitimde kalitenin artırılmasıyla ilgili çalışmalarda vurgulanmaktadır (Önder, 1999)

Rehber öğretmen, Çağdaş eğitim anlayışı öğrenciye psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini zorunlu kılmaktadır. Oysa ki Türkiye’de eğitim amaçları her ne kadar çağdaş içerikli olsa da uygulamalar klasik anlayışa dayalıdır. Bu tutarsızlık okullardaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin ve eğitimin amaçlarını karşı karşıya getirmektedir. Bu durum rehber öğretmen alanını uygulamaya geçirememesinde en önemli etkenlerden biridir.

Eğitim kurumunda yer alan rehberlik servisinde yer alan rehber öğretmen sorumluluğu; öğrencilerin duygusal ve düşünsel gelişmelerine yardımcı olmak amacıyla

öğretmenlerin, yöneticilerin ve diğer kaynak personelin çabalarını rehberliğe ve psikolojik danışma hizmetlerine dönük olarak koordine etmektir.

Rehber öğretmen öğrenciler için, okul çalışanları, yöneticiler ve anne-babalara yönelik danışmanlık görevini de üstlenmek durumundadır.

Okullarda sunulabilecek Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin koordine ve organizesinin yanı sıra özel tekniklerin kullanımı konusunda hem okulların hem de rehber öğretmenlerin donanımı şarttır.

Bütün bu anlatılanlardan da anlaşılabilceği gibi Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri; öğrenci merkezli ve ona eğitsel, mesleki, işitsel rehberlik hizmetlerini sunmaya yönelik olarak oluşturulan özel teknikler, psikolojik danışma ve rehberliğe yönelik koordineli işler, organizasyonlar gibi hizmetler bütünü olarak ele alınmalıdır.

Öğretmen boyutu eğitim sisteminin temel boyutlarından birisidir. Bu nedenle öğretmen niteliğinin eğitime etkisi kaçınılmazdır.

Günümüzde değişen toplumsal ve ekonomik koşullar eğitimin rolünü de değiştirmektedir. Dolayısıyla öğretmene; bu koşullara ayak uydurabilecek ve koşulları geliştirebilecek esneklik, gelişme, açık olma, bu koşullarla değişen öğrencinin özelliklerini tanıyabilme, okulu öğrenci kadar kendisi içinde bir eğitim ortamı olarak görebilme becerilerinin kazandırılması gerekir. hizmet götürülen kişi olarak öğrencinin bu gelişimini sağlayabilmek amacıyla; işbirliğine açık, insan ilişkilerinde yeterli, alanının sınırlarını bilen, öğrencinin gelişimini süreç olarak değerlendirebilen bireyler olması öğretmenin vazgeçilmez özellikleri olmalıdır.

Yönetici, okulda yönetici özellikle uzmanlar ve uzmanlık etkinlikleri arasında bir katalizör ve koordinatör olma durumundadır. Tabi bu uzmanlardan biri rehber öğretmen uzmanlık alanı da rehberlik ve psikolojik danışmadır. Okul yöneticisinin bir eğitim-öğretim lideri olarak görev yapması onun koordinatörlüğünün etkisini artıracak ve benimsenmesini sağlayacaktır.

Gerek merkezi örgüt gerekse de okullar düzeyinde, "yönetim" eğitim sisteminin temel boyutlarından biridir. Bu nedenle de eğitim yöneticiliğini herhangi bir yöneticilikten ayıran birçok etken vardır. Sistemde işler eğitimden soyutlanarak yapılamaz. Her işin öğrenci ve eğitsel hedefler açısından, nitelik ve ihtiyaçlara göre düşünülmesi gerekir. Çünkü eğitim örgütlerinin varolmasının nedeni öğrencinin bizzat kendisidir (<http://orgm.meb.gov.tr/Rehberlik/Rehyer.htm>).

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarına bakıldığında, Psikolojik danışma ve rehberlik etkinliklerinin programlanmasında temel dayanak öğrencilerin ihtiyaçlarıdır. Türkiye, Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütüne (OECD) üye ülkelerin birçoğu ile birlikte, Milli Eğitimin hedeflerine ulaşmasında belirleyici olan yeniden yapılanma ve reform çalışmalarına Milli Eğitimi Geliştirme Projesiyle (MEGP) ile 1990 tarihinde kalite çalışmalarına başlamıştır (T.C. M.E.B, MLO Modeli , 1999)

MLO' da rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, bütün öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarını dikkate alan, bireysel-sosyal gelişmelerine ve mesleğe yönlendirilmelerine hizmet eden bir anlayışla ve kapsamlı rehberlik programları izlenerek gerçekleştirilir. Ayrıca, belli öğrencilerin özel eğitim ihtiyaçlarını karşılama, her öğrencinin okul programından yararlanmasını sağlama gibi alanlarda öğrenci hizmetleri sağlanır. Bu kapsamda yürütülecek rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, bu alanda eğitim almış okul danışmanları tarafından, gerekli donanım ve ekipmana sahip uygun ortamlarda gerçekleştirilir. Bu çalışmaları yürütme yeterliklerine sahip olmayan rehber öğretmenler ise hizmet içi eğitimlerden geçirilerek okul danışmanı görevini gerçekleştireceklerdir (MLO, <http://www.pekin.k12.tr/mlo.htm.htm>). Gelişimsel Rehberlik hizmetlerinin kriz ya da problem durumlarına çözüm bulmak olarak gören yaklaşımlara bir tepki olarak ortaya çıkmış, bu yaklaşıma göre, bireylerin hayatlarının her döneminde başarıları gereken bir takım gelişim görevleri olduğu söylenmekte, bireye verilecek rehberlik yardımının amacı bu gelişim görevlerini başarıyla tamamlamalarını kolaylaştırmak ve desteklemektir (Kuzgun, 1988: 16) Gelişimsel rehberlik anlayışı, bireyi gelişme sürecinde gördüğü için gözlenen davranışların kalıcı olmadığını, belli bir gelişim basamağına özgü olabileceğini, değişebileceğini kabul eder (Kuzgun,1988: 17).

Tüm öğrenciler; kendilerini anlama, okula uyum gösterme, bugünkü ve gelecekteki durumlara kendilerini hazırlama, gizli güçlerini olabildiğince gerçekleştirmeye yoğun gereksinim duyarlar. Bunları da kendi özelliklerine uygun biçimde giderme ihtiyacındadırlar. Bu gereksinimleri karşılayacak etkinlikler için okullarda gerçekçi, esnek ve etkili programlar oluşturmak, bunlar için en uygun ortamları hazırlamak gereklidir. Programların yapısı ve içeriği, okulun ve özellikle öğrencilerin ihtiyaçlarına göre belirleneceğinden, okuldan okula, dolayısıyla da programdan programa farklılıklar gösterebilir.

Okullardaki rehberlik etkinliklerinin programlanmasında ve uygulamalarında aşağıdaki temel "kabuller" geçerlidir:

- a) Rehberlik uygulamalarının birbirini izleyen dizilerinde, öğrencilerin, kendilerinin benlik ve durumlar arası ilişkilere dayalı ihtiyaçlarını ve sorunlarını anlamaları gelişecektir.
- b) Bu sınıfın grup etkinliklerinden "bilgi ve bilginin paylaşımı"na dayalı olanlar, öğretmen tarafından yapılabilecektir.
- c) Öğretmenler, kendilerince yürütülecek etkinlikler için yetiştirileceklerdir.
- d) Rehber öğretmen sınıfa veya gruba, özel rehberlik toplantılarında ve uygulamaların alana özgü teknik ve yöntemleri gerektirdiği durumlarda girecektir.
- e) Rehber öğretmen ve öğretmenler, öğrencilerin gelişimlerini izleme ve değerlendirme işlemlerini sağlayacaklardır.

Bireyi tanıma genellikle onu biyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutlarda sürekli gelişen, değişen ve kendine özgü özellikleri, gereksinimleri olan bir varlık olarak anlamayı, onun davranışlarını belirli durumlarda ve sınırlılıkta kestirebilmeyi kapsar. Öğrenciyi tanımanın en önemli boyutu, öğrencinin kendini tanımasını, anlamasını sağlamaktır. Öğrenciyi bir birey olarak tanıma; rehberlik hizmetleri genelinde başlı

başına bir hizmet türünden ziyade, ona eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik hizmetlerini sunabilmek için gerekli önemli ve temel öğelerden biri olarak ele alınmalıdır. Öğrenciyi tanımadan ona yukarıda sözü edilen eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik hizmetlerini sunmak olası görülmemektedir.

1998 yılında Tüm Askeri liseleri Türk standartları enstitüsünde belgelendirme çalışmaları tamamlayıp “öğrenmeyi Öğrenme modeli” oluşturularak sağlıklı bir kişilik oluşturmayı hedefleyerek en büyük sorumluluğu okul alt sistemlerinden birini oluşturarak rehberlik hizmetlerine vermişlerdir. Yaşamın önemli bir bölümünü de oluşturan ergenlik dönemi değişimlerini , sorunlarını, onları yaşama ve mesleğe hazırlama karşısında kişinin var olan güçlerini potansiyelini tanıyıp, iletişim gibi bazı becerilerini de geliştirilerek onların kişilik gelişimi ve uyumları ile ilgili karşılaşılabilecekleri sorunlarla başa çıkabilmelerini bilimsel bir anlayış içerisinde çözmelerine destek vermek gerektiğini belirtmişlerdir. Bu anlayışı benimseyen askeri okullar eğitimden geçirdikleri sınıf subayları aracılığıyla lider danışman olarak görev yaptırılarak bu anlayışı okullarında uygulamaya geçmişlerdir. Bu bağlamda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Faaliyetleri kapsamında okul rehberlik servisleri de işlevsel bir yapıya kavuşturularak her sınıfa bir rehberlik hizmeti verilebilecek teşkilat yapısı oluşturulmuştur. Bu yapı içerisinde öğrenci ile bireysel bilgiler elde edilerek gerek grup bazında gerek de bireysel bazda çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalarda her 24 öğrencinin sorumluluğunun bir sınıf öğretmenine verilerek onlardan da koordineli bir şekilde yararlanmakta idiler. Bu bağlamda organize edilen rehberlik lider danışmanlığıyla öğrencilerin yakın ve samimi iletişim kurarak her türlü duygu ve düşüncelerini iletişim kurarak aktarabilecekleri okul ortamı yaratılması hedeflenmiştir. Bu hizmet okullarda Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sistem yaklaşımı dahilinde yürütülmesi planlanmıştır. Bununla her öğrencinin mutlaka bu süreçten faydalandırılması hedeflenerek öğrencilerin de arkadaşları arasında oluşabilecek olumsuz tutum ve yaklaşımlarını önlemek amaçlanmıştır. Bu sayede bu sistemi de yaygınlaştırarak tanıtmayı hedeflemişler, ve öğrencilerin benimseyerek yararlanmalarını sağlayacak zemin oluşturmaya çalışmışlardır. Eğitim ve yönetim süreçlerine ilaveten PDR hizmetlerinin 3. bir boyut olarak okullara girme nedeni bireyin merkeze alınmasına bireysel eğitim sağlama anlayışının ön plana çıkmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla

insana daha çok değer vermeyi öngören bir anlayışın sonucu öğrenci odaklı öğrenmeyi öğrenme modeli içerisinde psikolojik Danışma Rehberlik hizmetlerinden en önemli öge olarak nasıl yararlanılacağını açıklamışlardır. Sonuç olarak “Öğrenmeyi Öğrenme” Modeli içinde PDR Hizmetlerini Türk Silahlı Kuvvetleri kullanarak iletişim becerisi gelişmiş yaratıcı ve eleştirel düşünebilen ilgi ve yeteneklerini tanıyan, sorunlara çözüm oluşturabilecek bireylerin yetiştirilmesi amacına yönelik olarak diğer okullara da model olmayı amaçlamışlardır. Bu sistemde Okuldaki tüm öğrenciler dahil personelin rehberlik hizmetleri etkinliklerine doğrudan veya dolaylı olarak katılımı sağlanarak uygun bir iletişim ortamı yaratılmak suratiyle öğrencilerin tüm yönlerden sağlıklı ve uyumlu bireyler olarak yaşama ve mesleğe atılmaları yönünde bir çalışma ortaya konmuştur (Kaplama, 1998)

Eğitimde Değişimi Etkileyen faktörlere bakıldığında 21. y.y. son çeyreğindeki en önemli gelişmelerden biri, eğitime olan inancın güçlenmesidir. İnsan yaşamındaki yeniliklerin temelinde “eğitim” olduğu görüşü yaygın kabul görmektedir. Ancak, eğitimin kendisi de değişmektedir. Bu değişimdeki eğilimlerin bilinmesi ve doğru algılanması, eğitim konusunda sağlıklı kararlar oluşturulabilmesinin gerek şartlarından biridir.

Günümüzde, bütün çevremizi etkileyen hızlı ekonomik ve baş döndürücü teknolojik değişim ve gelişmeleri anlamak önem kazanmıştır. Zira gelecek yüzyılda talep edilecek becerileri bunlar belirleyecektir. Bilgi ve bilgili insan, ekonominin en önemli girdileri haline gelmiştir. Başka bir ifadeyle bilim, teknoloji ve eğitimle sağlanan iyi yetişmiş insan kaynağı, artık başta gelen üretim faktörleri arasında sayılmaktadır.

Gelecekteki insan kaynağı profili; optimali yakalayabilen, ekonomik ve teknolojik gelişmelere ve bunların yol açtığı değişime uyum sağlayabilen, sürekli kendisini yenileyebilen, yurt ölçeğinden dünya ölçeğine düşünebilme ve katkıda bulunabilme becerisine sahip, bilinçli ve üretken insan profili olacaktır. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), insan gücünün niteliğinin yükseltilmesi amacıyla, eğitim düzeyinin uluslararası alanda rekabet gücünü artıracak şekilde geliştirilmesinin esas alınacağı

hükümünü getirmiştir. Bu bağlamda, nitelikli insan gücü yetiştirilmesinde orta ve yüksek öğretim kademelerinde örgün ve yaygın mesleki eğitime önem verileceği vurgulanmıştır. 21'inci yüzyıl, insan gücünün nitelik boyutunun daha fazla öne çıkacağı yıllar olacaktır. Zaten küreselleşme ile hız kazanan kıyasıya rekabet ve kalite devrimi bunu zorunlu kılmaktadır. Zira, bilgiyi ve teknolojiyi kullanarak daha nitelikli mal ve hizmet üretecek insan kaynakları mesleki eğitim ile yetiştirilecek ve geliştirilebilecektir.

Dünyadaki değişime uyum sağlama ve bilgi toplumu olma yönünde gerekli yatırımları zamanında yaparak gelişmiş ülkelerin düzeyine çıkabilme becerisi, insan kaynaklarını geliştirmemiz ile olanaklıdır. Bu bağlamda eğitim sektöründe, mesleki ve teknik eğitim sisteminde, içeriğini ve yapısını yenileyerek mesleki eğitimin daha işlevsel bir konuma gelmesine yönelik çabalar giderek hız kazanmıştır. Zira, en geniş anlamıyla eğitimi; “bireye kendisini toplumsal bir iş bölümü ortamında gerçekleştirmek durumunda olduğu teknikleri kazandıran etkileşim süreci” şeklinde tanımlamak olasıdır. Artık günümüzde eğitimin örgün ve yaygın şekilde örgütlenmesinden çok, içerik ve yapı değişikliği ile birlikte, temel meslek eğitimi, ileri meslek eğitimi, işletmelerde meslek eğitimi, ikili meslek eğitimi, yeni ve teknolojik gelişmeler karşısında mesleki eğitim, işletmeler üstü tamamlama eğitimi gibi yeni ve giderek yaygın şekilde kullanıma giren uygulamalar olarak önem kazanmıştır. Bu bağlamda, zorunlu genel eğitim sonrası meslek eğitiminin bir yandan kalkınmanın hızlandırılmasında, diğer yandan hızla değişen dünyada teknolojik ve yönetsel gelişmelere uyum sağlanmasında ne denli önemli olduğu ve öncelikler arasında yerini aldığı görülecektir. Çünkü mesleki eğitimin, başta küçük ve orta ölçekli işletmelerin (KOBİ) kendilerini bu yeni durumla uyumlu hale getirmeleri yanında, Türkiye'nin dünya ekonomisiyle bütünleşmesi ve Avrupa Birliğine katılım açısından da önemli bir araç olduğu görülecektir. O nedenle, nüfus politikalarında mesleki eğitim daha fazla ağırlık taşıyacaktır. Nitekim, 24 yıllık aradan sonra zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması, nüfusun top yekün eğitim ve beceri düzeyinin daha yukarıya çekilmesi öncelikli ihtiyacından doğmuştur.

“Herkes için yaşam boyu öğrenmede ise, bireyi merkeze alan bir yaklaşım benimsenmekte ve biçimsel olmayan (eğitim kurumları dışında) öğrenmelere de önem verilmekte ve okulların rolleri değiştirilmektedir

Eğitim ve öğretimin değeri ve etkisi konusunda güçlü inanç,

Yaşı, cinsiyeti, iş yaşamındaki pozisyonu ne olursa olsun; herkesin evrensel öğrenme fırsatlarından yararlandırılması,

Eğitim-öğretim kurumları dışındaki öğrenmenin öneminin yaygın biçimde kabul edilmesi,

Yaşam boyu öğrenmeyi geleneksel yöntemlerden ayıran temel hususun öğrenme ve öğretme metot ve anlamındaki çeşitlilikler olduğunun benimsenmesi,

Öğrenmenin bireyin kişisel özelliklerine göre yapılandırılarak, kişinin; bağımsız, kendi kendine yönetilen öğrenme biçimine angaje olma kapasitesinin artırılarak motive edilmesi,

Yaşam boyu öğrenme kavramının, geleneksel öğrenme yaklaşımına alternatif olarak ortaya çıktığının benimsenmesi,

şeklinde özetlenebilir .

Bu yaklaşımda okul, öğrencilerine bilgi aktarmadan ziyade, onların öğrenme kapasitelerini güçlendirme, yetenekleri doğrultusunda seçim yapmalarına yardımcı olma, kendi kendilerine öğrenme alışkanlıklarını geliştirme ve teşvik etme rollerini üstlenmektedir. Artık okul, sadece örgün eğitim çağındaki bireylerin değil, tüm bireylere hizmet veren bir kuruma dönüşmektedir. Eğitim sistemi hangi yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve pozisyonda olursa olsun hiç kimseyi dışlamamakta, herkesin kapasitesini en üst düzeyde kullanmasına fırsat vermektedir. Böyle bir sistemde;

Seçici ve eleyici yaklaşım yerine, tanımlayıcı ve yetiştirici yaklaşımı,

Öğrenciyi okula uyarlama yaklaşımı yerine, hizmeti öğrenciye uyarlama yaklaşımı,

Öğrenciyi sürece uygulama yaklaşımı yerine, süreci öğrenciye uyarlama yaklaşımı,

Emek yoğun yaklaşım yerine, teknoloji yoğun yaklaşım,

Seçeneksiz bilgi aktarma yaklaşımı yerine, esnek ve çok seçenekli bilgi üretici süreçler yaklaşımı, Terminal eğitim yaklaşımı yerine, yaşam boyu öğrenme yaklaşımı, benimsenmektedir.

Eğitimin bireyselleştirilmesini hızlandıran ve yaratıcılığı ön plana çıkartarak herkesin zihinsel ve fiziksel gücünden en üst düzeyde yararlanılmasını amaçlayan bu yaklaşımın bir diğer özelliği ise öğrenmeyi ekonomik potansiyelin ötesinde yaşam kalitesini yükseltmenin bir aracı olarak kabul etmesidir.

Bireylerin yeni öğrenme fırsatlarını değerlendirme konusunda doğuştan gelen çekingenliklerini gidermek ve neleri yapabilecekleri konusunda bilinçlendirilmeleri için rehberlik ve danışmanlık hizmetlerine ihtiyaçları vardır.

Öğretmenlerde geleneksel eğitim anlayışına göre oluşmuş değerleri ve bu değerleri koruma eğilimi, yaşam boyu öğrenmenin gerçekleştirilmesi için gerekli, yapısal, örgütsel ve eğitsel değişimlere engel teşkil edebilmektedir.

Veliler arasında kendi çocuklarının yararlarını en yükseğe çıkarma eğilimleri vardır. Bu eğilim herkesin ihtiyaçlarına cevap verecek reformların gerçekleştirilmesi yönündeki çalışmaların etkinliğini azaltmaktadır. Mevcut öğrenme fırsatları, öğrenmeye en çok ihtiyacı olanlar için ya yetersiz veya yoktur.

Çalışma yaşamının okullardan beklentilerine baktığımız zaman insanın kişilerarası ilişkilerini düzenleyebilen eldeki kaynakları kullanabilen, yeni becerileri öğrenebilen, gruba katılabilen, liderlik yapma pozisyonunu bulabilen, anlamaya istekli, Kaynakları kendi menfaatleri doğrultusunda kullanabilip çözümleyip karara bağlayabilen, farklılıklarla çalışabilen, bilgi toplayan organize eden , koruyan,yorumlayan işleten insan modeline ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bilimsel temelde baktığımız zaman temel becerileri kazanmış (okuma yazma, matematik işlemleri) dinleme, konuşma, yorumlama, tepkide bulunma, fikirlerini organize edebilme gibi becerilerin yanında kişisel nitelikleri ise sorumluluk taşıyan, kendine saygılı, kendini yönetebilen bir insan tipi, modeli yetiştirmektir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin her aşmada okullarda hizmet vermesiyle bu amaca ulaşmada büyük başarı sağlanabilineceği görülmektedir. Küçük yaştan başlayarak, yaygınlaştırılarak herkesi kapsayacak şekilde öğretim kurumlarında

yer almasıyla bunun mümkün olabileceği görülmektedir. İş yaşamının okullardan beklentileri artık belirginleşmiştir. Eğitimin bu beklentilere duyarsız kalmasını beklemek, günümüzde mümkün değildir (OECD: School and Business a New Partnership, Paris 1992). Buna göre de sistemimizde istenen verimliliği yakalamak için rehberlik hizmetlerinin en küçük yaştan başlayarak giderek yaygınlaştırılması ve herkesi kapsayacak şekilde öğretim kurumlarının düzenlenmesi amaçlanmaktadır (Erkan, 1997).

BÖLÜM III

3.1 Sonuç ve Öneriler

Gelişmiş ülkelerdeki uygulamalara baktıktan sonra çağdaş eğitim anlayışı, sistemi içerisinde artan öğrenci sorunları, motivasyon ve verim düşüklüğü göz ardı edilememektedir. Bu anlamda verilen rehberlik hizmetlerine baktığımız zaman rehberlik çalışmalarının toplumda ortak anlayış vizyon geliştirilerek yaygınlaştırılarak okul ortamında işlevsel uygulanabilir bir kültür yerleştirmeye çalışarak gelişen ihtiyaca cevaplar hale getirmesi gerekmektedir. Bunun için gerekli çağdaş hukuksal zeminin hazırlanarak rehberlik hizmetlerin genel felsefi bir anlayış zeminine oturtularak görev ve roller bu bakış açısına göre belirlenip hedefler konularak ona göre görev dağılımı yapılırsa etkin olur. Bu yapıldıktan sonra tüm okul çalışanlarının velilerin de sistemli bilinçli bir şekilde aktif okul rehberlik hizmetleri kurulunun katılımı sağlanmalıdır.

Önleyicilik ve erkenliğin esas olduğu çağımızda rehberlik hizmetlerinin ilkokullardan başlatılması kaçınılmaz olmaktadır. İlkokullarda görevlendirilecek rehber öğretmenlerin gelişimsel ihtiyaç ve özellikler göz önünde bulundurularak ayrı bir rehberlik programı hazırlanıp bunu uygulayacakalardan kişileri ilkokul rehberi olarak eğittikten sonra görevlendirilmelidir. Hazırlanacak rehberlik programlarının her öğrenciyi de dahil edecek şekilde kapsamlı ve onların gelişimsel ihtiyacına cevap verecek nitelikte önleyici hedeflerin de göz önünde bulundurularak hazırlanması gerekmektedir. Bireysel yeterlilikler üzerine odaklaşıp, varolanın güçlendirilip önplana çıkarılması amaçlanmalıdır. Aksi takdirde, yetersizlikler zayıflıklar üzerine kurulan çabalardanbir sonuç alınamayacaktır.

Tüm öğrenciye veliye hizmet anlayışıyla grup rehberlik programlarının uygulanmasına sistematik olarak geçilmeyi ve ekip çalışmasının gerekliliğinin verimi artıracığı düşüncesiyle de okullardaki sınıf öğretmenlerinin, branş öğretmenlerinin de avantajlarından yararlanarak onların aktif katılımları sağlamalıdır. Varolan kaynaklar, iyi organizasyon yapısıyla profesyonel olan kişilerce düzenlenmeli ve teknik donanım, maddi kaynak sağlanmalıdır. Hizmetiçi eğitim faaliyetlerine de zorunlu katılım ve katılanların ödüllendirilmesinin getirilmesi gerekmektedir.

Merkez şubesinin çalışmalarında süreklilik ve çağdaş anlayışın geliştirilebilmesi için nitelikli ve kalıcı kadroların açılıp istihdam yapılarak eğitim bakanlığı teşkilatında da gerçek yerini almasının sağlanıp bakanlığın da öncelikli hedefleri arasına alınmalıdır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı, Sivil Kuruluş Örgütleri ve Üniversitelerin etkin katılımı ve eşgüdümünde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık konusunda vizyon kazandırıp anlayış birlikteliği sağlayacak seminerler düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

ANKAY, Aydın; (1998), **Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları**, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları.

ALTINAY, Mehmet; (1999), **1999 yılı Bütcesi Meclise Sunuş**, K.K.T.C.: M.E.B. Yayınları.

American School Counselor Association. Ethical Standarts for School Counselors, Alexandria, VA: ASCA, 1992.

✓ BOZKURT, Yöner; (1998), **K.K.T.C Sınıf Öğrtemenlerinin İlkokul Rehberlik Uzmanının Görevleri Konusunda Bilinçlilik Düzeyleri**, İstanbul: Yüksek Lisans Tezi

✓ CAPPUZİ, Dave; (1987), **Building Strong School Counseling Programs 1987 Conferance Papers**, Virginia: American Association for Counseling and Development.

Carbonell de Cortisoz, Margarita; (2002), **A System to Monitor Individual Student Prograss in Middle School**.

Dan, Romeo; (2002), **Integrating School to Work Concepts and Practice Into Counselor Training Curriculum, Bring and Brag**.

ERKAN, Serdar; (1997), **İlköğretim Öğrencilerinin Rehberlik İhtiyaçlarının belirlenmesi Üzerine bir Araştırma**.

EU Policy Career Guidance and Counselling Hungary Budapest 29-31 2000 Conference Report.

✓ Fadiloğulları, Samiye; (2004), **Tez Çalışması, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinden Beklentiler**.

✓ Gysbers, C. Norman ve Patricia Henderson; (1988), **“Developing and Managing your School Guidance Program Virginia”**, American Association for Counseling and Development.

Gysbers, Norman C.; Jensen, Lyn; (1999), **Strenghtening Guidance leadership for the 21st century: A White Paper for Consideration**.

✓ Hirchi, David Merlin; (2002), **A Case study of a character Education Program in an elementary School, Utah State University.**

✓ İŞMAN, Aytekin ve ESKİCUMALI, Ahmet; (2003), **Eğitimde Planlama ve Değerlendirme**, İstanbul: Değişim Yayınları.

İNSAY, Emine; (2002), **Eastern Mediterranean University First International Education Conference "Changing Times Changing Needs"**, K.K.T.C, Yayınlanmamış Notlar

_____ (2001), **K.K.T.C Meslek Liselerinde Okuyan Öğrencilerin Okudukları Bölüm ile İlgili ve Yetenekleri Arasındaki İlişki**, K.K.T.C, Yayınlanmamış Notlar

Jeanne C.Bleuer and Garry R.Waltz.; (2002), **New Perspectives on Counseling Underachievers. ERIC Digest C G-02-08**

✓ KEPÇEOĞLU, Muharrem; (1985), **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Ankara: Kadioğlu Matbaası.

✓ KUZGUN, Yıldız; (1988), **Rehberlik ve Psikolojik Danışma**, Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları: 9

KAPLAMA, Volkan; (1998), **Psikoloji Kongresi**, Ankara.

Krimboltz, John D. ; 1987, **The Key to Achievement: Learning to Love Learning.Building Strong School Counseling Programs. Conference Papers**, Ed. Walz R. Garry.

✓ KÜLAHOĞLU, Şermin; (2002), **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Avrupa Üniversitelerinde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri.**

McGowen, P.& Miller, J.; (1999) **"Changing the Entitlement Culture," The American School Board Journal, August.**

✓ MAXWELL, Martha; (1997), **The role of Counseling in a Comprehensive Development Program for Post-Secondary Students.**

MERLİN, David; (2002), **Character Education Program.**

X M.E.B.; (1993), **I. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Kurulu Raporu**, K.K.T.C.: Devlet Basımevi.

+ M.E.B.; (1997), **Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Araştırma Merkezi Araştırma ve Yayın Bölümü; Lise ve Dengi Okul Öğrencilerinin Problemleri ve Problemlerin Yoğunlaştığı Alanlar**, K.K.T.C: Devlet Basımevi.

M.E.B.; (1994), **II. Milli Eğitim Şurası, Ortaöğretim Komisyonu Raporu**, K.K.T.C.: Devlet Basımevi.

M.E.B.; (1999), **Eğitim Ortak Hizmetler Kuruluş Yasası**, K.K.T.C.: Devlet Basımevi.

OMİZO, M.M., Hersherberger, J.M., and Omizo, S.A.; (1988), **Teaching children to cope with anger. Elementary school Guidance & Counseling.**

OECD: School and Business a New Partnership, 1992 Paris

X ÖK, Muharrem; (1994), **1950'den Günümüze Türkiye'de Rehberlik Hizmetleri (yönetmelikler, Kararlar, Uygulamalar)**, İzmir.

ÖNDER, Alev; (1999), **Türk Psikoloji Yazıları.**

ÖZOĞLU Ç., Süleyman; (2002-2003), **Açılış Töreni Açık Dersi**, Ankara Üniversitesi.

PERRONE, A. Philip; (1997), **Wisconsin Developmental Guidance Model: A Resource and Planning Guide for School Community Teams**, Wisconsin: Department of Public Instruction

PETRA, Wilson; (1990), **EU Commision DG İnformation Society Europa 2002 Action Plan Health Plan**, <http://66.102.11.104/search.ehfg.org/petra>

PROUT, H. T. ve Demartino, R.A. (1986), **A Meta-analysis of School-based studies of psychotherapy. Journal of School Psychology.**

REİMAN, Alan J.; ve Diğerleri; 1995, **Councilor and Theacher Led Support Groups for Beginnig Teachers: A Cognitive-Developmental Perspective.**

SÖNMEZ, Veysel; (1999), **Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı**, Ankara: Anı Yayıncılık.

STALLING, Janice E.; ve Diğerleri; (1994), **Conflict Resolution for School Counselors: Facilitation and Social Learning.**

TAN, Hasan; (2000), **Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik**, İzmir: Milli Eğitim Basımevi

TARREL A. ve Agahe Portman; (2002), **Indocrinating School Counselors: A Professional Identity Course, Bring and Brag**

TEZCAN, Riyad; (2002), **Eğitim Bilim ve Aklın aydınlığında eğitim Dergisi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Önemi**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

T.C. M.E.B.; (1999), **Müfredat Laboratuvar Okulları MLO Modeli**, Ankara

T.C. M.E.B.; (1996), **15. Milli Eğitim Şurası**, İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.

T.C. M.E.B.; (1996), **Milli Eğitimde Sorunlar, Reformlar, Hedefler, Projeler, Yasal Düzenlemeler, Personel Durumu**, Ankara: Milli Eğitim Basım Evi.

T.C. M.E.B.; (1996), **Müfredat Laboratuvar Okulları MLO Modeli**, Ankara: Milli Eğitim Basım Evi.

VASFİ, Hüseyin; (1977), **LTL Yıllık Dergisi**, Kıbrıs.

YEŞİLYAPRAK, Binnur; (2002), **Eğitimde Rehberlik Hizmetleri**, Ankara: Nobel Yayınları.

Ziff, Katherine K.; (2002), **Nicole R.Hill, Safe, Drug-Free Schools Programs: A Resource for School Counselors.**

WEB SAYFALARI

<http://www.richfield.k12.wi.us/guidance/guidanceprogram.htm>

8/05/2004

Richfield Joint School District No. 1 Guidance Curriculum

<http://orgm.meb.gov.tr/rehberlik/rehyer.htm>

10/05/2004

<http://orgm.meb.gov.tr/Rehberlik/Rehyer.htm>

MLO. <http://www.pekin.k12.tr/mlo.htm.htm>

<http://orgm.meb.gov.tr/rehberlik/rehyer.htm>

20/02/2003

<http://www.insankaynaklari.com/CN/ContentBody.asp?BodyID=219>

14/02/2003

<http://construct.haifa.ac.il/~azy/app-r.htm>

Barak A. Psychological Applications on the Internal: a discipline the threshold
a new millennium. On line at.

EKLER LİSTESİ

Ek 1.....	58
Ek 2.....	59
Ek 3.....	60
Ek 4.....	61
Ek 5.....	62
Ek 6.....	63
Ek 7.....	64
Ek 8.....	65
Ek 9.....	66
Ek 10.....	67
Ek 11.....	68
Ek 12.....	69
Ek 13.....	70

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLÎ EĞİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI

Sayı: EOHD. 83/878

Lefkoşa, 12.11.1996

Ön Ortaokul, Lise ve Meslek Lisesi Müdürlüklerine,

Okullarda rehberlik hizmetlerinin daha etkili ve verimli olabilmesi için, programlı yürütülebilmesi için " Rehberlik Hizmetleri Okul Yürütme Kurulu "nın oluşturulması, görevlilerin ve görev tanımlamalarının yapılması gerekmektedir.

Bu konu ile ilgili merkezimizin hazırlamış olduğu döküman ek'te sunulmuştur.

" Rehberlik Hizmetleri Okul Yürütme Kurulları "nın ivedilikle oluşturulup, Bakanlığımızın Rehberlik ve Araştırma Merkezine ulaştırılması hususunda bilgi ve gereğini rica ederim.

Ata Samioğlu
Müsteşar

Eki:Okul Rehberlik,Hizmetleri
Yürütme Kurulu ile ilgili
döküman.

Eİ/cö

403

REHBERLİK HİZMETLERİ OKUL YÜRÜTME KURULU

Psikolojik Danışma Rehberlik ve Araştırma Merkezi KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı her derece ve türdeki resmi ve özel okullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi ile bu kurum ve kuruluşlarda çalışan personelin rehberlik görevlerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesinin yapılabilmesi amacıyla kurulmuştur.

Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için, rehber öğretmeni bulunan her okulda "Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Kurulu"nın kurulması gerekmektedir.

Rehberlik hizmetleri okul yürütme kurulu; okulda rehberlik hizmetlerinin bir program çerçevesinde; okuldaki personelin etkinlikle katılımının sağlanması amacıyla okul müdürünün başkanlığında kurulur. Bu Kurul aşağıdaki üyelerden meydana gelir.

- a- Müdür
- b- Müdür Yardımcıları
- c- Okul Rehber Öğretmeni
- d- Okul müdürlerinin her sınıf seviyesinde seçeceği iki sınıf öğretmeni
- e- Okul müdürünün seçeceği disiplin kurulu üyelerinden bir temsilci
- f- Okul-aile birliği üyelerinden bir temsilci
- g- Öğrenci temsilcisi (Okulun öğrenci konseyinde seçilecek bir öğrenci)

Rehberlik hizmetleri okul yürütme kurulu; 1 öğretim yılında en az üç defa toplanır.

- 1- Okulun öğretime başladığı tarihte ve öğretmenler kurul toplantısından 1 hafta sonra,
- 2- İkinci yatılı yılın ilk haftasında,
- 3- Öğretim döneminin bitiminden bir hafta önce,

Öğretim yılı içerisinde yapılan çalışmaları değerlendirmek üzere okul müdürünün uygun gördüğü tarihlerde de toplantı yapılır.

Rehberlik Hizmetleri Okul Yürütme Kurulu'nun Görevleri:

- 1- Rehberlik hizmetleri okul yürütme kurulu; Psikolojik Danışma Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nden gönderilen yıllık (çalışma) çerçeve programını inceler. Çerçeve programı doğrultusunda, okul rehberlik programının hazırlanmasında katkıda bulunur.
- 2- Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde okulun her türlü imkânlarının kullanılmasına yardımcı olur.
- 3- Öğretim yılı içerisinde, öğrenci yönetim, öğrenci-öğretmen, öğrenci-rehber öğretmen arasındaki ilişkilerde gözönünde bulundurulması gereken esasları tesbit eder.
- 4- Öğrenci ve öğrenci velileriyle; bir öğretim yılında en az iki defa yapılmak üzere, toplantıları planlar.
- 5- Okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi sırasında ortaya çıkan diğer konuları inceler ve gerekli tedbirleri alır.

Psikolojik Danışma Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nin Mart 1996 tarihinde kurulmuş olması nedeniyle rehberlik hizmetleri yürütme kurulunun bu öğretim yılı için kurulması ve ilk toplantısının yapılarak, okul rehberlik çalışmaları, sorunlar ve önerilerin belirlenmesi gerekmektedir.

ORTADERECELİ OKULLARDA REHBERLİK HİZMETLERİNİN

AMAÇLARI

Okullarda rehberlik hizmetlerinin amaçlarını şu şekilde özetlemek mümkündür.

Öğrencinin:

- 1- Bedeni, zihni ve ahlaki yönden Kıbrıs Türk Milli Eğitiminin amaçlarına uygun dengeli ve yeterli bir biçimde yetiştirilmesini sağlamak.
- 2- Okulda ve okul dışında kişiliğinden gelen yada çevrenin, toplumun etkisi sonucu ortaya çıkan sorunlarını çözebilmek için doğru ve uygun kararları alabilecek yeterliliği kazanabilmesini sağlamak.
- 3- Yeteneklerini tanıması ve etkili bir biçimde geliştirmesi için yardımcı olmak.
- 4- İlgiilerini tanımak ve bu yönde bir öğrenim programı seçebilmesine yardımcı olmak.
- 5- İyi insan ilişkileri geliştirilmesine yardımcı olmak.
- 6- Kendisi hakkında, kendisinin kararlar verebileceği yeterliğe gelebilmesine yardımcı olmak.
- 7- Okula uyum sağlayabilmesine yardımcı olmak.
- 8- Okul başarısının artması için verimli öğrenme yolları hakkında bilgi vermek.
- 9- Olumlu kişilik özelliklerini görebilmek ve gelişmesi için desteklemek.
- 10- Boş zamanlarını iyi kullanabilmek için, anlayış ve görüş kazanabilme konusunda sürekli, sistemli ve etkili bir yardım sağlamaktır.

ORTAĞİTİMDE REHBERLİK HİZMETLERİ

Okulda Rehberlik Hizmetlerinin Çeşitleri:

Okulda yapılacak rehberlik hizmetleri bir bütün teşkil eder. Bu hizmetleri kesin çizgilerle birbirinden ayırmak her zaman mümkün olmayabilir. Okulda yürütülecek rehberlik hizmetlerini teorik olarak sınıflandırmak gerekirse üç tür rehberlik hizmetinden söz edilebilir.

- 1- **Eğitsel Rehberlik:** Öğrencinin kendi yetenek, ilgi, ihtiyaç ve imkanlarına uygun öğrenim dalını seçip bu öğrenim dalında başarı ile ilerlemesini sağlamak için yapılan yardımdır. **Örneğin;** Verimli çalışma yolları hakkında bilgi verme, başarısızlığın nedenleri, boş zamanlarını etkili bir şekilde değerlendirme vb. gibi konularda bireye yapılan yardımlar.
- 2- **Mesleki Rehberlik:** Bireylerin ilgi ve yeteneklerini gözönünde bulundurarak uygun meslekler seçmesine yardım etme, meslekleri tanıtmak, vb. konularda öğrenciye yapılan yardımlar.
- 3- **Kişisel Rehberlik:** Bireyin kendini tanımasına, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilecek kişilik özelliklerini kazanmasına, olumlu benlik tasarımı geliştirecek, kendini gerçekleştirme için yapılan yardımları kapsamaktadır.

ORTADERECELİ OKULLARDA REHBERLİK

Çağdaş eğitim anlayışı, bireyin bedensel, duygusal, zihinsel ve sosyal yeteneklerinin kendisi ve üyesi olduğu toplum için en uygun şekilde gelişmesini hedeflemektedir.

Öğrencinin eğitim ortamından yeterli bir düzeyde yararlanabilmesi için ona bazı olanakların sağlanması ve önünde bulunan ve gelişimi engelleyici olan iç ve dış koşulların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Ayrıca bireyin kendisiyle ilgili kararları kendi başına verebilecek kadar olgunlaşması ve kendi gelişmesiyle ilgili sorumluluğu üstlenebilecek kadar güçlü hale gelmesi zorunludur. Bütün bunları okulda öğretim yoluyla sağlamak olanaksızdır. Genç kuşakların beden ve ruh sağlığını korumada, onların uyum gücünü artırmada çağdaş eğitim, öğretim ve yönetim işlevlerinin arasına yeni bir boyut olan "Öğrenci Kişilik Hizmetleri"ni katmak zorundadır. Bu hizmetlerle her öğrencinin kendi ihtiyacına uygun bir bireysel eğitimden yararlanması mümkündür. Bu hizmetlerin okullara girişiyle bireyin yalnız zihinsel yönden değil bedensel, sosyal ve duygusal yönden bir bütün olarak gelişimi amaçlanmakta ve bütünlük içinde onun en üst düzeyde sağlıklı gelişimi gerçekleştirilmektedir.

Ortaeğitimde öğrencilerin, bedeni, zihni, ahlâki ve sosyal yollardan Kıbrıs Türk Milli Eğitiminin amaçlarına uygun bir şekilde gelişebilmeleri, kendi problemlerini çözebilmeleri, çeşitli alanlarda beklenen uyumları sağlayabilmeleri ilgili ve yetenekleri yönünde bir öğrenim görebilmeleri ve bir mesleğe ve işe yönelebilmeleri hususlarında kendilerine sistemli, sürekli bir yardım sağlamak amacıyla rehberlik çalışmaları düzenlenmiştir.

OKULLARDA REHBERLİK SERVİSLERİ

Bir bütün olan bireye hizmet verecek rehberlik programının amacına ulaşabilmesi için, sahip olması gereken temel rehberlik servisleri vardır. Bunlar kısaca şöyle özetlenebilir;

A) Bireyi Tanıma Servisi:

Rehberlik programının en önemli servisi olmalıdır. Sınıf öğretmeni sözlem yoluyla, veli veya başka kaynaklardan bilgiler toplamak suretiyle öğrenciyi bir bütün olarak tanı-
maya çalışmalıdır. Toplanan bu bilgilerin sistematik bir şekilde değerlendirilmesi yapılmalı,
gerektiğinde öğrencinin eğitimiyle doğrudan yada dolaylı olarak ilgili kişilerle paylaşılmalıdır.

Bireyi tanıma servisi, her bir öğrenci hakkında, o öğrenciyi bir birey olarak diğer
kişilerden ayırt edebilecek ve öğrencinin gelişme seyrini gerçekçi ve yararlı bir şekilde
gösterebilecek kullanışlı bilgilerin toplanması, değerlendirilmesi ve kaydedilmesi hizmet-
leridir.

Kişi hakkında toplanan bilgiler, yalnız rehberlik danışması için değil, öğretmenin
öğrencilerini daha iyi tanıyarak derslerini onların ihtiyaçlarına ilgilerine ve özelliklerine
göre ayarlaması okulun ve eğitim programlarının gerekçesi ve yararlı bir şekilde örgütlenip
çalışması, bireyin kendi ve çevresini gerçek boyutları ile tanıyıp en uygun kararlar alması
için gereklidir.

Toplanan tüm bilgilerin gizliliği eşas alınmalı muhafazasında hassas davranmalıdır.

B) Bilgi Servisi:

Bireyin kendisine ve çevresine sağlıklı bir uyum sağlayabilmesinde gerçekçi bilgilere
ihtiyacı vardır.

Oryantasyon faaliyetleri, okulun amaçları, kuralları, okulda sunulan hizmetlerin
tanıtılması bilgi servisi içinde düşünülmelidir. Örneğin: Disiplin yönetmeliği, sınıf geçme-
sınıf yönetmeli vb. kurallardan öğrencilerin haberdar edilmesi.

Bireyin kendi özellikleri hakkında bilgi sahibi olabilmesi ve olumlu bir benlik tasarımı
geliştirebilmesi için bilgi servisinin yardımcı olması gerekir.

Çevre taramaları ve özel günlerin anlamı gibi etkinliklerde bilgi servisi içinde
düşünülmelidir.

C) Danışma Servisi:

Bireyi tanıma ve bilgi servisi yoluyla edinilen bilgiler aslında danışma servisinde öğrenciye yapılacak yardım içindir.

Çeşitli uyum güçlükleri çeken öğrenciler, davranış bozukluğu olanlar danışma servisinden yararlandırılmalıdır.

Danışma servisine gelebilecek öğrenciler, duygusal, bedensel ve sosyal yönlerde uyum sorunu olan veya öğrenme problemi olan öğrencilerdir. Bu sorunların giderilebilmesi için, öğrencinin okula, çevreye ve eğitime motive edilerek adaptasyonun sağlanması danışma servisince gerçekleştirilebilecek, rehber öğretmen sınıf öğretmeni ve veli ile işbirliği sağlanabilir.

D) Yerleştirme Servisi:

Yerleştirme servisi bundan önceki üç servisin mantıksal bir sonucudur. Bireyi tanıma, onun ihtiyaç duyduğu bilgileri toplayıp kullanıma hazır bulundurma ve danışma ilişkilerine girilerek onun gelişme ve uyumuna yardım gayretlerinden sonra öğrencinin bir sonraki basamağa geçmesi gerekir. Bir sonraki basamak öğrencinin uygun bir okula veya bir okul faaliyetine, ya da sosyal bir gruba girmesi olabilir.

E) Sonucu İzleme Servisi:

Bu servis yapılan rehberlik ve danışma hizmetlerinin etkisini belirlemeye çalışır.

Sonucu izleme çalışmaları öğrencinin uyumunu sağlamlaştırma ve gerekiyorsa daha derin yardımlarda bulunma imkanını yarattığı gibi, rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi için de bir araştırma ve değerlendirme yoludur.

Mezunların daha sonraki sosyal ve öğrenim yaşantılarının izlenmesi geriye dönük bilgiler vereceğinden önemlidir ve izleme servisi tarafından değerlendirilmelidir.

OKUL REHBER ÖĞRETMENİNİN GÖREVLERİ

- 1- Rehberlik programının uygulanışında sınıf rehber öğretmenlerine yardım eder.
- 2- Okula yeni gelen öğrencilere, sınıf rehber öğretmeni ile işbirliği yaparak, okulu ve yakın çevreyi tanıtan çalışmalar yapar.
- 3- Okulun öğretim programı, uygulanan mevzuat ve bunlarda yapılan değişiklikleri, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini, disiplin kuralları ve ihtiyaç duyulan diğer konular hakkında açıklayıcı bilgiler hazırlar ve öğrencilere duyurulmasını sağlar.
- 4- Eğitici çalışmaları programlamada ilgili ve sorumlu öğretmenlere yardım eder.
- 5- Sınıf rehber öğretmenleriyle görüşerek, problemlili ve rehberliğe muhtaç öğrencileri tesbit eder. Şahsi ve ailevi problemlerin çözümü için gerekli çalışmaları yapar.
- 6- Öğrencilerin gidebileceği üst okullar, çalışabileceği iş ve meslekleri hakkında bilgi toplar ve bu bilgileri öğrencilere duyurur.
- 7- Okulda iş ve mesleklerin tanıtıcı programlar hazırlar, ilgili okullara ve işyerlerine öğrencilerle birlikte geziler düzenler.
- 8- Öğrencilerin genel ve özel yetenekleri ile, ilgili kişilik özellikleri ve bilgi seviyeleri hakkında bilgi toplam amacı ile test, envanter ve anket gibi psikolojik ölçme araçları uygular, sonuçlarını toplu dosyalara işler, özel ve şahsi bilgileri gizli tutar.
- 9- Öğretim programları, okul ve meslek seçimi, başarısızlık, öğrenme güçlükleri, şahsi ve sosyal uyum problemleri vb. konularda öğrencilere psikolojik danışmanlık yapar.
- 10- Öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışmaya olan ihtiyaçları, problemleri ve başarılarını etkileyen faktörler hakkında inceleme ve araştırma yapar. Sonuçları üzerinde öğretmenlere, okul yöneticilerine teklifte bulunur.
- 11- Çocukların genel yetenek, ilgi, başarı, gelişim vb. konular hakkında velilere açıklamalarda bulunur.
- 12- Rehberlik hizmetlerinde kullanılacak test, envanter, anket gibi araçları hazırlama ve geliştirme çalışmalarına katılır.
- 13- Okul aile birliği toplantılarına katılır. ve bu toplantılarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri hakkında açıklayıcı bilgiler verir.
- 14- Okulu bitiren öğrencilerin durumlarını inceler ve sonuçları analiz ederek ilgililerin bilgisine sunar.

REHBERLİK BİR EKİP ÇALIŞMASIDIR

Rehberlik hizmetleri çocuğun bir kişi ve bir bütün olarak gelişimini hedef tutar. Nasıl ki bir okuldaki eğitim programı müfettiş, idaresi, öğretmen uzman, veli ve öğrenci işbirliği ile yürütülmekte ise rehberlik hizmetleri de bir ekip çalışmasını gerektirir. Okulda yürütülen rehberlik hizmetleri sadece rehberlik uzmanının işi değildir. Çocuğun gelişmesi ile ilgili herkesin ortak gayretini ister, çocuğa gerekli psikolojik yardımın yapılabilmesi için idareciler, öğretmenler, okul rehber öğretmeni, okul aile birlikleri ve veliler elele vermek zorundadır. Bundan başka okul rehberlik hizmetleri programı da sadece öğrenciye dönük değildir. Okuldaki psikolojik yardım hizmetleri programı, öğrenciye, yöneticiye, öğretmene, aileye ve çevreye hizmet verecek şekilde planlanmalı ve yürütülmelidir.

SONUÇ:

Ülkemiz genelinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri'nin yaygınlaştırılabilmesi için Bakanlığımız düzeyinde çalışmalar etkili şekilde sürdürülmektedir. Rehberlik hizmetlerinin koordinesinin gerçekleştirilmesi uygulamalarda birlikteliğin sağlanması ve çalışmaların verimliliğini arttırılması amacıyla Bakanlık bünyesinde bir "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezi" oluşturulmuştur.

KKTC MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK MERKEZİ

Şenar ARCA
Müdür

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
GENEL ORTAÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: G.O.Ö. 130/99

16.9.1999

Konu: Yıllık Çerçeve Programı ve Rehberlik saatlerinin uygulanması hk.

Lise ve Kolej Müdürlüklerine,

Müdürlüğümüze bağlı okullarda (lise 1,2,3) 1999-2000 öğretim yılında ders programında gösterilen rehberlik saatlerinin uygulanmasına başlanacaktır. Rehberlik saatlerinin uygulanması sınıf öğretmenlerince yapılacaktır. Okul Rehber öğretmeni sınıf öğretmenlerine kaynak sağlamak, amaçlar hakkında bilgi vermek ve tüm okulda rehberlik saatlerinin uyumlu çalışmasını koordine etmekle görevlidir. Rehber öğretmen programda yer alan rehberlik saatlerini öğrenciyi tanıma, mesleğe yöneltme, bilgi verme, test uygulama amaçlarıyla tüm yıl boyunca sınıf öğretmeni ile görüşerek ihtiyaç duyduğu kadarını kendisi kullanabilecektir. Programda yer alan konular **Okul Rehberlik Hizmetleri Yürütme Kurulunun** kararı ile yeni ihtiyaçlara göre değiştirilebilir, geliştirilebilir.

Öğretim yılı boyunca yürütülecek olan rehberlik hizmetlerine yardımcı olmak ve okulların rehberlik servislerinin hazırlayacağı yıllık çalışma programlarına örnek teşkil etmek amacı ile **yıllık çerçeve programının ve Rehberlik Hizmetleri Okul Yürütme Kurulunun 11 Ekim 1999'a kadar oluşturulup**, Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Araştırma Merkezi'ne ulaştırılması gerektiğini saygılarımla rica ederim.

Soner ARCA
Müdür

Ek 1: Rehberlik Öğretim Programı
Ek 2: 1999-2000 Ders yılı Yıllık Çerçeve Programı

ET/SD

Tel (90) (392) 228 3136 – 22 88187

Fax (90) (392) 227 8639

E-mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KIBRIS

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM, KÜLTÜR, GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
EĞİTİM ORTAK HİZMETLER DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ
PSİKOLOJİK DANIŞMA, REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MEKEZİ

LİSE VE DENGİ OKULLAR İÇİN REHBERLİK PROGRAMI (1999-2000 Ders Yılı Çerçeve Programı)

AYLAR	KONU	HAFTA	ETKİNLİKLER	AMAÇ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	GÖREVLİLER	ÖNERİLEN DERS SAATI
EYLÜL	Oryantasyon Eğitimi	1	Okuldaki Birimlerin Tanıtımı	-Okul Ortamına Uyum Sağlamak, -Fiziki Ortama Alıştırmak	-Grup Çalışması -Ziyaret -Anlatım	-Sınıf Öğretmeni	1
		2	Okuldaki Rehberlik Servisinin ve Hizmetlerinin Tanıtılması	-Öğrencilerin Rehberlik hizmetlerinden etkili bir şekilde faydalanılmasını sağlamak, -Rehber öğretmeni, servisin verdiği hizmetleri tanıtmak		-Okul Rehber Öğretmeni	1

AYLAR	KONU	HAFTA	ETKİNLİKLER	AMAÇ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	GÖREVLİLER	ÖNERİLEN DERS SAATI
EKİM	Sorumluluk ve geleceğe yönelik amaç belirleme	4	Geleceğimizi planlama, geleceğe yönelik hedef belirlemenin önemi, Amaç belirlerken gözönünde bulundurulacak özellikler, ilgiler, yetenekler Ana hedefler Ara hedefler Adım-Adım Hedefe ulaşma (kitap Sh. 110)	Amaca ulaşmada izlenecek yolun nasıl tespit edileceğini bilir, Amaç belirlemede gelecek kaygısıyla nasıl başedeceğini bilir, Karar vermenin önemini bilir, izlenecek yolu bilir.	Anlatım Tartışma	Sınıf Öğretmeni	1

AYLAR	KONU	HAFTA	ETKİNLİKLER	AMAÇ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	GÖREVLİLER	ÖNERİLEN DERS SAATİ
KASIM	Bireyi tanıma tekniği	1	Otobiyografi	Bireyi tanımak	Otobiyografi Tekniği	Sınıf Öğretmeni Rehber öğretmen işbirliği	1
	İletişim	2	Öğrenci-Öğretmen ilişkilerinde Aileyle ilişkiler Yakın çevreyle ilişkiler ve iletişim	Öğretmeniyle olumlu ilişkiler geliştirir		Sınıf Öğretmeni	1
	İletişim	3	Etkili iletişim	Öğrencilerin etkili konuşma ve dinleme kurallarını öğrenmelerine yardımcı olmak	Form 22-23, sayfa 108-109,	Sınıf Öğretmeni	1
	İletişim	4	Arkadaşlık ilişkileri	Arkadaşlık kavramını, nasıl bir ihtiyaç olduğunu, Sosyal, duygusal ve kişilik gelişiminde arkadaşlığının etkileini bilir, Kız-Erkek arkadaşlığından beklentilerini bilir		Sınıf Öğretmeni	1
	İletişim	5	İletişimi engelleyen etmenler Sen-Ben mesajı dinleme			Sınıf Öğretmeni	1

AYLAR	KONU	HAFTA	ETKİNLİKLER	AMAÇ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	GÖREVLİLER	ÖNERİLEN DERS SAATI
ARALIK	Etkili öğrenme yolları Toplam ders saati (4)	1	Öğrenmenin önemi Form 12 uygulanacak	Öğrenmenin önemini kavrar	Form 12 Sayfa 60	Sınıf Öğretmeni	1
		2	Zamanın planlayabilme zaman yönetimi	Bireyin zamanını etkili biçimde kullanabilmesini sağlama	Örnek Form: 43 S.172 Form: 44 S.174	Sınıf Öğretmeni	1
		3	Etkili Okuma Etkili Dinleme	Öğrencinin etkili okuma ve dinleme sayesinde etkili öğrenmesini gerçekleştirmek	Anlatım Tartışma Örnek	Sınıf Öğretmeni Etkili ve hızlı okuma formasyonuna sahip bir davetli	1
		4	Çalışma ortamının uygun düzenlenmesinin etkili öğrenmeye katkısı Not almanın etkili öğrenmedeki önemini kavrama		Anlatım Tartışma Örnek	Sınıf Öğretmeni	1

OCAK	Ergenlik Dönemi	1	Ergenlik dönemindeki değişiklikler bilgisi	Ergenlik dönemindeki fiziksel, duygusal ve sosyal değişikliklerin neler olduğunu bilme	Açıklama Tartışma	Sınıf Öğretmeni gerekirse Okul Rehber öğretmeni
		2	Stres, sınavlara hazırlık Sınav kaygısı		Form 51-52, Sayfa193,169	1
		3	Ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkileri, dostluklar		"	Sınıf Öğretmeni 1
		4	Ergenlik döneminde bireyin sağlık durumunu etkileyen faktörler		"	Sınıf Öğretmeni 1

AYLAR	KONU	HAFTA	ETKİNLİKLER	AMAÇ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	GÖREVLİLER	ÖNERİLEN DERS SAATİ
ŞUBAT	Alan Seçimi Meslek Seçimi (6)	1	Meslek-Alan Seçiminin önemi	Meslek seçmenin önemini kavratmak	Gelin Meslek Seçelik (Sh. 135) F.31-32	Sınıf Öğretmei Okul Rehber Öğretmeni	
		2	Meslekler Hakkında Tanıtıcı Bilgiler	Meslekleri Tanıtmak	Form: 25, S.119 Form: 26, S.123 Form: 27, S.124	Sınıf Öğretmei Okul Rehber Öğretmeni	

AYLAR	KONU	HAFTA	ETKİNLİKLER	AMAÇ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	GÖREVLİLER	ÖNERİLEN DERS SAATİ
MART*	Bireyi Tanıma Tekniği	1	Başarı tartışması başarısızlık nedenlerinin tartışılması	Başarı ve başarısızlık nedenlerini tespit etmek	Başarısızlık nedenleri anket	Sınıf Öğretmeni	1
	Bireyi Tanıma Tekniği	1	Problem Tarama Araştırması	Öğrenci problemlerini tespit etmek	P.T. Listesi	Sınıf Öğretmeni	1
	Meslekleri İnceleme Bilgisi	1	Meslek İncelemede gözönüne alınacak faktörler, Bilgi Kaynakları	Meslek seçiminde meslekleri incelemenin önemini kavramak	Form: 25, S.119	Sınıf Öğretmeni	1
	Problem Çözme	1	Problem Çözme Basamakları	Bireyin yaşam boyu karşılaştığı problemlerle başedebilmesi, çevresini planlamayı öğretmek	Form:20, S.100 Form:21, S.101	Sınıf Öğretmeni, Okul Rehber öğretmeni işbirliği	1

* Mart ayı Lise I ve Lise 11 konuları

AYLAR	KONU	HAFTA	ETKİNLİKLER	AMAÇ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	GÖREVLİLER	ÖNERİLEN DERS SAATİ
MART*	Alan Seçimi Meslek Seçimi	1	Meslek Seçiminde Bireyin Özellikleri	Kendini Tanımasını Sağlamak	Kendini Değerlendirme Envanteri	Okul Rehber Öğretmeni	1
		2	Hangi meslekten ne tür bilgi ve becerileri gösterir	Meslekleri Tanımak	Meslek Erbablarıyla Toplantı	Okul Rehber Öğretmeni	1
		3	İş İmkanları İş Sahaları	İş Yerlerine Ziyaret		Okul Rehber Öğretmeni	1
		4	Üniversiteler KKTC TC Diğer		Döküman, Bilirkişiler, Gezi, İzleme	Okul Rehber Öğretmeni	1

* Mart Ayı Lise 3 Programı

AYLAR	KONU	HAFTA	ETKİNLİKLER	AMAÇ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	GÖREVLİLER	ÖNERİLEN DERS SAATİ
NİSAN	Bazı yaşam becerileri	1	Amaç belirleme ve amaca ulaşma Problem Çözme Karar verme	Okulu yeren becerileri kazandırmak	Form 45, S.177	Sınıf öğretmeni, Okul Rehber öğretmeni işbirliği	
	Boş zaman etkinlikleri	1	Evde-Okulda-Çevrede yapılabilecek etkinlikler			Sınıf Öğretmeni	
	Benlik Tasarımı	1	Benlik saygısı, Ben kimim, ne nasılım, ne yapmalıyım	Öğrencinin olumlu benlik tasarımı geliştirmesini sağlamak	(185sy) Form 49, S.188 Form 50, S.192	Sınıf Öğretmeni	
	Bireyi tanıma	1	Bireyi Tanıma Tekniklerinin son uçlarının açıklanması	Meslek seçiminde yardımcı olmak		Okul Rehber Öğretmeni	

AYLAR	KONU	HAFTA	ETKİNLİKLER	AMAÇ	YÖNTEM VE TEKNİKLER	GÖREVLİLER	ÖNERİLEN DERS SAATİ
MAYIS	Yüksek öğretim	1	Yüksek öğretimde kredi ve burs imkanları	Tanıtım	Anlatım Broşür	Okul Rehber öğretmeni	1
	Olgunluk	1	Psikolojik yönden gelişen insanın bazı olumlu özellikleri bilgisi	Olumlu kişilik özelliklerinin gelişmesine yardımcı olmak	Anlatım	Sınıf öğretmeni	1
		1	Özel Yetenek Sınavları ile öğrenci alan okullar	Okulları tanıtmak	Anlatım Broşür Bilgi	Okul Rehber öğretmeni	1
		1	Öğretmen-öğrenci ilişkileri	Öğrencilerin öğretmenlerine daha sampatik tepkilerde bulunmalarına yardımcı olmak	Form 41, S.163	Sınıf öğretmeni	1

ORTAÖĞRETİMDE REHBERLİK HİZMETLERİ MÜFREDAT PROGRAMININ UYGULANMASI İLE İLGİLİ GENEL ESASLAR

1. Bu program K.K.T. C. Milli eğitim sisteminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda orta dereceli okulların rehberlik etkinliklerine yönelik olarak, okul rehber öğretmenleri koordinasyonu ile sınıf öğretmenleri tarafından uygulanmak üzere hazırlanmış olup, rehberlik hizmetlerinin sadece bir bölümünü kapsamaktadır.

Rehberlik çalışmaları her ne kadar uzmanlık alanı ise de, okulda öğrenci ile birlikte uzun zaman geçiren, yapılması gerekeni onu izleyerek gerçekleştirecek durumda olan en yakın kişi sınıf öğretmenidir.

Sınıf öğretmeni veya öğretmen öğrenciyi okulda bulunduğu süre içinde izleyerek gelişmesini, yetişmesini sağlar; ayrıca ileriki yaşamına dönük bilgi ve beceri ile birlikte çağdaş bir insan olması için gerekli rehberliği yapar.

Rehberlik, okuldaki bütün personeli kapsayan idareci ve öğretmenlerin müşterek sorumluluğu altında yürütülen bir faaliyettir. Bütün idareci ve öğretmenlerin bu çalışmalara katılmaları ve aralarında yakın bir işbirliği kurmaları sağlanır.

2. Sınıf ortamında rehberlik çalışmaları yürütülürken; diğer öğretim etkinlikleri gibi düşünülmemeli, rehberliğin amaç ve ilkeleri daima gözönünde bulundurularak demokratik bir ortam sağlanmalıdır. Sınıf öğretmeni konuları ele alırken; öğrencilerin konulara güdülenmelerini, katılmalarını ve kendilerini ifade etmelerini sağlamalı, konuların yaşantıya dönük örneklerle zenginleştirilmesine önem vermelidir. Bunun için konunun özelliğine göre öğrencilerin aktif olacağı öğretim yöntemi ve tekniklerine ağırlık verilmelidir.

3. Programda yer alan üniteler, öğrenci ihtiyaç analizi, ilgili yayınlar, mevcut sınıf rehberlik çalışmaları, öğretmenlerin rehberlik hizmetlerindeki görevleri ve benzeri konular göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Ancak, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin programlanmasında sınıf, okul ve **yörenin öncelikli ihtiyaçları** ve mevcut kaynaklar da önemlidir. Bu nedenle gerek duyulduğunda, **Rehberlik Hizmetleri Okul Yürütme Kurulu**, Rehberlik Servisi ve Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Araştırma Merkezi koordinesiyle öğrencilerin öncelikli ihtiyaçlarına ve çevre olanaklarına göre konular zenginleştirilebilir, daraltılabilir ve yeni konular programa alınabilir. Ünitelerin **işleniş süresi** de aynı çerçevede, öğrencilerin ve konunun özelliğine göre belirlenir.

4. Rehberlik Sınıf Saatleri programının amacına ulaşması; okul rehberlik servisi ile diğer ilgili birim ve personelin işbirliği yapmasına, personelin rehberlik çalışmalarının

önemine inanmasına, **rehberlik ilkelerine uyulmasına** ve gerekli araç- gereç ve kaynakların etkin olarak kullanılmasına bağlıdır.

5. Sınıf öğretmenliği görevi “gönüllülük esasına” dayandırılmalıdır. Ancak yeterli sayıda sınıf öğretmeni bulunamaması durumunda okul müdürü tarafından görevlendirilmelidir. Sınıf öğretmeni olarak görev alanlar eğitsel kol çalışmalarından muaf tutulmalı ve eğitsel kola katılan öğretmenlerin yararlandığı haklardan yararlandırılmalıdır. Ayrıca her sınıf öğretmeni sorumlu olduğu sınıfı şartlar uyduğu sürece ve mezun oluncaya kadar görevi sürdürmelidir.

6. Rehber öğretmen rehberlik sınıf saati çalışmalarını yürütürken, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini arttırmak için; Konuları **önceden** öğrencilere duyurmalı, istekli öğrencilerden grup oluşturarak, öğrencilerin konulara hazırlanmalarına ve sınıfa sunmalarına, konuların hep beraber tartışılmasına olanak sağlamalıdır.

7. Programda yer alan konular işlenirken, öğrencilerin ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabileceği düşüncesiyle, gerek duyulduğunda ilgili görevlilerden (Psikolog, meslek gruplarının temsilcileri, uzman kişiler ve benzeri) kaynak kişi olarak yararlanılır.

8. Rehber öğretmen programda yer alan konuların içeriğinin zenginleştirilmesinde, materyal sağlamada Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Araştırma Merkezi ile işbirliği içinde bulunmalı, programın uygulanması ile ilgili olarak açılacak hizmetiçi eğitim programlarına katılmalıdır.

9. Bilindiği gibi dersler puan veya notla değerlendirildiği halde rehberlik etkinlikleri sonucunda öğrenciye herhangi bir puan veya not verilmez. Örnek işlenişlerde verilen örnek ölçme soruları, yapılan etkinliğin amacına ulaşp ulaşmadığını değerlendirmeye yöneliktir. Öğrencilere; konularla ilgili olarak onlardan beklenen açıklama ve anlatımların, programın ve etkinliklerin değerlendirilmesi için önemli olduğu ve kendilerinin söz konusu konularda bilgilenmelerinin temel alındığı belirtilmelidir. Yine öğrencilere öğrendiklerini yaşantılarında kullanmalarının kendi **sorumlulukları** ve **tercihleri** olduğu da ifade edilmelidir.

10. Programda yer alan bütün uygulama basamağındaki amaçlarda birleşilir. Öğrencilerin gönüllülüğü ve ihtiyaç duyup duymaması esas alınır.

11. Programda yer alan konular işlenirken, konuların özelliğine göre Atatürk’çü düşünceyle ilgili örneklere yer verilmelidir.

12. Okul rehber öğretmeni tarafından hazırlanan “Bireyi Tanıma Teknikleri” okul rehber öğretmenleri tarafından uygulanır. Sonuçların paylaşımında ve saklanmasında **Etik Kurallarına** uyulmalıdır.

13. Okul rehber öğretmeni ihtiyaca göre belirleyeceği konularda rehberlik sınıf saatlerinde sınıflara girebilir.

Yapılan araştırmalar televizyonun tek başına şiddete yöneltmediğini, ancak özendirdiğini ve artırdığını göstermiştir.

Şiddet öğesinin yer aldığı görüntüler sırf çocuk ya da yetişkin değil tüm yaş gruplarını olumsuz etkilemektedir.

Eğitim çağındaki çocukların kendilerini şiddet kahramanlarıyla özdeşleştirmesine ön ayak oluyor.

Şiddet içeren görüntüler çocuğun ahlaki değerleri üzerinde abartılı, yanlış ya da saplantılı düşünceler yaratıyor.

TELEVİZYONUN KÜLTÜREL YABANCILAŞMAYA ETKİSİ

Bilindiği gibi televizyondaki programların bazıları, çizgi filmlerin ise neredeyse tamamı dış kaynaklıdır. Dolayısıyla çocuklar kendi öz kültürleri ile değil, başka ülkelerde üretilen kahramanlar ve farklı değerlerin işlendiği programlarla büyümektedirler. Bu da çocukları kendi ulusal kültürümüze yabancılaşmayı doğurmaktadır.

OKUMAYA-DUŞUNMEYE- BAŞARIYA ETKİSİ

Okuma; zihinsel kapasiteyi geliştiren ve emek gerektiren zihinsel bir faaliyettir. Oysa televizyon, sayfalar boyu anlatılan bir olayı, birkaç saniye, kitabi bilgilere göre oldukça yüzeysel görüntülerle vermektedir.

Bilindiği gibi yazılı kültür, düşünmeyi, yorumlamayı ve sorgulamayı sağlar. Oysa televizyon tek yönlü bir iletişim aracıdır. Televizyona soru sorulmamakta, açıklama istenememekte ve itiraz edilememektedir. Ne veriliyorsa çocuk onu almaktadır.

Çocuğun aşırı şekilde televizyon izlemesi, onu okumaktan, sinema ve tiyatroya gitmekten, hatta çoğu kez oyun oynamaktan bile yoksun bırakmaktadır. Bunun sonucunda çocuğun sosyal ilişkileri zayıflamakta ve içe kapalı bir hale gelebilmektedir.

Televizyon, en önemli ifade ve iletişim aracı olan dil üzerinde de oldukça olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Bu etkilenme iki şekilde olmaktadır. Birincisi; kullanılan sözcük sayısının azlığı, ikincisi ise; kendi ana dilinin yozlaşmasına etkisidir.

TELEVİZYONUN CİNSEL KİMLİĞİN OLUŞMASINA ETKİSİ

Programlarda çocuklara, bir kadın ya da erkek olarak nasıl olmaları gerektiğine ilişkin oluşturulmuş ideal tipler gösterilmektedir. Bu tiplerin özelliklerine bakıldığında kadınların zayıf, pasif her zaman erkekten yardım talep eden taraf, erkeklerin ise evin geçimini sağlayan, yarışmacı, aktif, kurtarıcı, güçlü ve şiddete başvurabilen taraf olduğu gözlenmektedir.

Bunun yanı sıra yeni cinsel kimliğini kazanmaya aday olan çocuklara farklı cinsel tercihleri olan tiplerin sunulması onlarda cinsel kimlik bunalımına yol açabilir.

Kısaca çocuklar, televizyonda sunulan cinsel kimlik modellerinden hangisini benimserse o doğrultuda davranış sergiler.

Çocuğunuzun izlediği programların içeriğinden haberdar olunuz.

Çocuğunuzun en çok izlediği programları mutlaka birlikte izleyin.

Onun izlediği program hakkında sohbet edin, tartışın.

Çocuk odasında asla televizyon bulundurmayın.

Sakıncalı bulduğunuz programları çocuğunuzun yanında seyretmeyin.

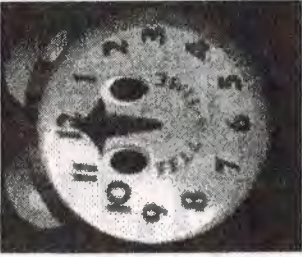

Uyku öncesi izleyeceği programlara özellikle dikkat ediniz.

Çocuğunuzun televizyon dışında sosyal etkinliklere katılmasını özendirin, hobilerini geliştirmesine yardım edin.

"Televizyonun azı karar, çoğu zarar."

**"Televizyon;
boş zamanları değerlendirme
aracı olarak değil,
eğitim aracı olarak kullanılmalıdır."**

Çocuklarınızın;

**"Daha mutlu, daha konuşkan ve açık
yürekli, daha üretken, daha müşfik, daha
rahat, ahlaki yönden sorumluluk taşıyan
ve toplumsal yönden kabul gören
insanlar olmasını istiyorsanız "günlük 1.5
saatten fazla televizyon seyrettirmeyiniz."**

**K. K. T. C.
MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
EĞİTİM ORTAK HİZMETLER
DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

**PSİKOLOJİK DANIŞMA
REHBERLİK VE ARAŞTIRMA ŞUBESİ**

**TELEVİZYONUN
ÇOCUKLAR
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

Nisan, 2002

SAĞLIKLI BİR KİŞİLİK İÇİN

Çocuklarımızın Sağlıklı Bir Kişilik Yapısı Geliştirebilmeleri İçin Bir Anne ve Baba Olarak Neler Yapabiliriz?

Bir çiçeğin suya, toprağa gereksinmesi olduğu gibi çocuklarımızın da doğumdan itibaren karşılanması gereken temel ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların zamanında ve uygun biçimde karşılanması gerekir.

Temel ihtiyaçları zamanında ve uygun biçimde karşılanmayan bir çocuk **Sağlıklı bir Kişilik** yapısı geliştiremez.

Çünkü temel ihtiyaçlarından birisi tatmin edilmemiş bu kişi vitamin ve mineral yoksunluğundan hasta olan bir insan kadar hastadır. (A. Maslow)

KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRME

Üretici, yaratıcı, karar verebilen, içindeki enerjiyi kullanabilen

ÖZDEĞER

Saygı görme takdir edilme

SEVGİ İHTİYACI

Sevilme, ait olma

KORUNMA İHTİYACI

Güvenme emniyet

FIZYOLOJİK İHTİYAÇLAR

Yeme – İçme – Uyuma – Cinsellik

* * *

1. FIZYOLOJİK İHTİYAÇLAR:

Bireyin en temel ihtiyacı yeme-içme-uyuma, cinsellik gibi fizyolojik ihtiyaçlardır. Bebek zamanında ve yeteri kadar beslenmezse acı çeker, mutsuz olur. Zamanında ve uygun biçimde beslendiğini altını kirlendiğinde hemen değiştiğini hisseden çocuk mutlu olmayı, güven duymayı öğrenir.

2. KORUNMA İHTİYACI:

Anne karındaki sıcak ve güvenli ortamdan, tamamiyle farklı ve nelerle karşılaşacağını bilmediği bir ortama, yeni dünyaya gelen bebek ilk gerçek anksiyetesini yaşamaya başlar.

İşığı, ısıyı, sesi ve görüntüsü farklı bu yeni ortam nedeniyle tedirgin ve endişelidir. Dış dünyanın kendini tehdit ettiğini düşünen bebek anne ve babasının sevecen, sıcak güven veren tutum ve davranışları sonucu, birilerinin kendisini koruduğunu ve kendisine "kötü bir şey olmayacağını" buna izin verilmeyeceğini anlar ve güven duymayı öğrenir. Kısaca anne-babanın olumlu tutum ve davranışları karşısında "güven duymayı" olumsuz tutum ve davranışları karşısında başkalarına güvenmemeyi öğrenir.

3. SEVGİ İHTİYACI:

Anne-babası ve yakın çevresinden ilgi ve sevgi gören birey başkalarını sevmeyi öğrenir. Sevgi görmeyen bir çocuk ise düşmanca duygular geliştirir.

4. ÖZDEĞER – SAYGI GÖRME İHTİYACI:

Bireyin en temel ihtiyaçlarından birisi de saygı görme ve takdir edilme ihtiyacıdır. Küçük bir başarısının takdir edilmesi onun kendini değerli hissetmesine neden olur. Her konuda eleştirilen ve başarıları görülmeyen bir çocuk kendini suçlu hisseder ve aşağılık kompleksi geliştirir.

Her insan kendisini gerçekleştirme ihtiyacı içindedir.

Yani bireyler üretebilmek, gizil güçlerini kullanabilmek, ilgi ve yeteneklerine uygun işlerde çalışmak, insanlarla iyi ilişkiler kurabilmek, kendisine ve içinde yaşadığı topluma faydalı olabilmek, kendi kararlarını verebilmek gibi gereksinimleri vardır.

Bunlar için çocuğun imkan, ortam ve yardımı ihtiyacı vardır. Özellikle kişilik gelişiminin yoğun olduğu 0-6 yaş döneminde, yakın çevresi, anne-babası ile olan etkileşimi bu nedenle çok önemlidir. Henüz çevresiyle olan iletişimi sağlıklı olmadığı için anne-baba onun bu iletişimine yardımcı olabilecek bir sosyal köprü görevi üstlenmeli rehber olmalıdır.

Çocuğun duygularını olduğu gibi tanımlama, onu yansıtırma, ona zaman verme, örnek olma, yapabileceği ya da yapamayacağı davranışların sınırlarını belirleme, tutarlı davranma olumlu ve yapıcı tutumu ve davranışlarıdır.

*

* Temel ihtiyaçları karşılanmayan bir çocuk **kendi varlığından utanç ve bıkınlık duymaya başlar.**

* Temel ihtiyaçları karşılanmayan bir çocuğa, **sen ve senin ihtiyaçların önemli değil. Senin var ya da yok olmanın bir önemi yok**” mesajı verilmiş olur.

* İhtiyaçlarını normal yollarla karşılayamayan bir çocuk normal dışı yollarla karşılamaya çalışır. Anne – babanın onaylamadığı davranışlar yaparak ilgi ve dikkatlerini çekmeye çalışabilir.

* Çocuğun gereksinimlerinin karşılanmaması onun terk edilmesi anlamına gelir. Terk edilen bir çocuk normal gelişimini tamamlayamaz. **Bedensel olarak büyüye bile ruhsal olarak çocuktur**

*

*

*

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
EĞİTİM ORTAK HİZMETLER DAİRESİ
MÜDÜRLÜĞÜ

Psikolojik Danışma Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Nisan 1999

ÇOCUKLA İLETİŞİM

Çocukla Dost Olabilme Yolları

- ☺ Çocuklara saygı duymalı ve onların varlığını kabul etmeli.
- ☺ Onları olduğu gibi benimsemeli.
- ☺ Gerçekçi ve doğal davranmalı.
- ☺ Onların yerine kendimizi koyarak anlamaya çalışmalı.

Bunu Nasıl Yapmalıyız?

- * **Neyi**
Nerede
Ne zaman
söyleyeceğimizi bilmeli.

* **Olayları**

- Yalın
Sadé ve
Akıcı dille
Sunmalıyız.

Verilen ya da alınan mesajın anlaşılıp anlaşılmadığına dikkat etmeliyiz.

İLETİŞİM KURARKEN

İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ

OLUMSUZ DURUMU

DAVRANIŞLARA

YANSITMAYINIZ

ÇOCUKLA İLETİŞİM

KURARKEN BELİRLİ

PRENSİPLER VE ALIŞKANLIKLAR

KAZANMALIYIZ

İLETİŞİM ENGELLERİ

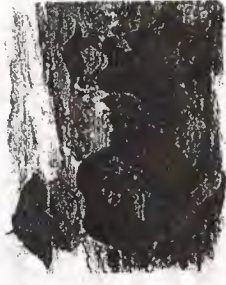
- Sen Mesajı
- Dinlememe
- Kötü Duygusu verme
- İşbirliği Yapmama

Sen Mesajı iletişimi engeller ve Kızgınlık ifadesi olarak kullanılır.

Yapmak zorundasın, ya yaparsın yoksa ...
Zaten tembelsin, Neden Yaptın? Sen Ne Yaptın? gibi.

-Ben Mesajı vermeliyiz

Ben mesajında sorumluluk ve kendini ortaya koyma vardır.

- * **Çocuğu sadece dinleyiniz.**
Yalnız: söylediklerini değil yüz, el, kol ve bedenleriyle yaptıklarına, ses tonun vb. Dikkat etmeliyiz.
- * **Etkin dinleme karşımızdaki kişiye yalnızca dinlemediğimizi, aynı zamanda onu duyduğumuzu da gösterir**
- * **Konuşması için desteklemeliyiz.**
İlginç devam etmek ister misin?
- * **Bu konuda başka birşey söylemek ister misin?** gibi
- * **Konuşmasını ifade etmede ÇOCUĞA YARDIM EDİNİZ.**
- * **Onun duygularına anlam veriniz.**
- * **İç dünyasında yaşadıklarını anlayıp dile getiriniz.**

İŞBİRLİĞİ

- * Çocuğa emirler yağdırmak olumsuz davranışlar göstermesine neden olabilir. Sadece: hatırlatma yeterlidir.
- * Gördüğünüzü dile getirin.
- * Gerektiğinde çocuğu bilgilendirin
- * Onun yanında olduğunuzu hissettirin.

DİKKAT

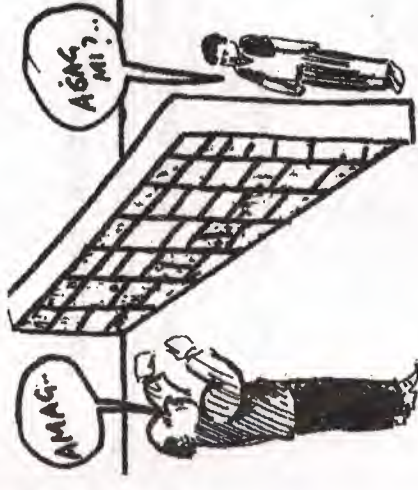
KAFANIZDA; ÇOCUK OLSAYDIM BU DURUMDA BEN NELER HİSSEDEYERİM?

Sorusuna cevap bulmaya çalışınız.

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
EĞİTİM ORTAK HİZMETLER DAİRESİ
MÜDÜRLÜĞÜ

**Psikolojik Danışma Rehberlik ve
Araştırma Merkezi**

Nisan 1999

VERİMLİ ÇALIŞMA YÖNTEMLERİ

VE BAŞARILI OLMA

ÇALIŞMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE YAPMAMIZ GEREKENLER

1. Çalışma odasının hazırlanması. Sakin bir köşede olmalı. Çalışma masası ve sandalyesi olmalı.
2. Çalışma, masada sandalyede oturarak yapılmalı.
3. Odanın ısısı normal olmalı. (Çok sıcak ve çok soğuk olmamalı) ve havalandırılmalı.
4. Duvarlarda dikkat dağıtıcı posterler olmamalı.
5. Müzik aleti yada T.V. açılmamalı.
6. Yatarak yada uzanarak çalışma insanı gevşetip uykusunu getireceğinden hiç düşünülmemeli.
7. Çalışmak için amaç belirlenmeli, plan program yapılmalı.
8. Çalışmak için ders araç gereçlerini tamamlamalı. (Matematik dersi için cetvel, pergel, v.b. Coğrafya için harita v.b)
9. Çalışma sırasında gelecek telefonlar için çok acil olmadıkça gitmemeli, acil olduğunda da özet konuşup dikkatini ve konsantrasyonunu bozmemeli.

10. Çalışmayı zevkli hale getirmek, not almak için renkli kalemler bulunmalı.

ÇALIŞMA SİRASINDA YAPACAKLARIMIZ

- ☞ "Hedeflediği" konuları bitirmeye çalışmalı
- ☞ Özet çıkarma, not tutma , soru sorma cevaplama gibi yöntemlerle "dikkatini" yoğunlaştırmalı.
- ☞ Ders kitabı haricinde başka "kaynaklardan" da yararlanmalı
- ☞ Konular bittiğinde kendini sevdiği birşeyle "ödüllendirmeli"
- ☞ Çalışma sonrası "tekrar" yapmalı.

ÇALIŞMA SONRASI YAPACAKLARIMIZ

- ☞ Belli aralıklarla **tekrar** etme.
- ☞ Anlaşılmayan yerleri "**not alıp**" öğretmenlere sorma ve öğrenme
- ☞ Sınav öncesi **hafif bir tekrar**la hatırlamaya çalışmalı.
- ☞ **Tekrarları sabah yada yatmadan önce** yapmalı.
- ☞ Çalıştım, başaracağım, kendime **güveniyorum** gibi olumlu telkinlerle kendini rahatlatmalı. Panik yapmamalı.
- ☞ Sınavda dikkatli olup "**sakince**" bilgilerini yapmalı.
- ☞ Sınav sonrası kendini değerlendirip tekrar çalışmaya devam etmeli "**hatalı**" olduğu yerler olduysa onların "**nedenlerini**" bulup ortadan kaldırmaya çalışmalı.

SINIF İÇİNDE ÖĞRENME

- En iyi öğrenme sınıf içinde öğrenmedir. Derste dinlemeden, evde öğrenmeye çalışmak boş zaman harcamaktır. İyi not tutmanın, anahtarı iyi dinlemektir. Etkin **dinlemede** izlenecek kurallar şunlardır.

- ☛ **Konuyla ilgili ön okuma yapılmalı; bu, dersi dersten önce çalışmak anlamına gelmez. Ön okumanın amacı konuyla ilgili temel kavramları tanımadır.**

☛ Ders konusu bir konunun temelini oluşturan belirli fikirler içerir. Kendinize sürekli olarak şu soruları sorarak anahtar fikirleri bulabilirsiniz. Burada temel fikir nedir? Öğretmenin bu anlattığı neyi ortaya koyuyor?

- ☛ **Dersi etkin bir dinleyici olarak derste, sorular sorarak, fikirler üreterek dinlemeli,**

☛ Not tutmalı,

☛ **Alınan notlar açık ,anlaşılır ve kısa olmalı**
☛ Notlar vakit kaybetmeden o gece temize çekilmeli

- ☛ **Önemli yerleri vurgulamak için renkli kalemlerle işaretlemeler yapılmalı.**

☛ Öğretmenin "**bu önemlidir**" dediği yazıların altı işaretlenmelidir.

☛ Notlar "**başlık**" konularına göre sınıflandırılmalı

☛ Notlar düzenli bir şekilde klasörde saklanmalı

BAŞARILI OLMAK İÇİN YAPACAKLARIMIZ

Başarı, insanın hayatta istediği sonuçları elde edebilmesidir. Bunun içinde "**ne istediğini bilmesi**" gerekir.

İnsanın istediği şeye ulaşması için "**beynini etkili ve verimli biçimde kullanması**" gerekir.

Başarısızlıktan "**korkmamak**" ve başaracağına "**inanmak**" gerekir. Yeni yollar denemek lazım.

İnsanlarla bütünleşmek, paylaşmak ve insanlara karşı "**sevgi**" beslemek gerekir.

"**Sorumluluk**" almak ve bunun üstesinden gelmek gerekir.

Özetle;

"**Ne istediğini**" bilmek,

"**Harekete**" geçmek,

"**Başarı**" yada "**başarısızlığı**" ölçmek,

"**Başarıya ulaşınca kadar gerekirse**"

"**çalışma**" ve "**faaliyetlerinizi**" değiştirebilme esnekliğini gösterebilmek.

Başarıya ulaşmak için,

"**Hırslı**" olmak gerekir

"**İstekli**" olmak gerekir

"**İnatçı**" olmak gerekir (kendi kendine

başaracağınıza inanmak strateji belirlemeli)

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MILLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI EĞİTİM ORTAK HİZMETLER DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Mayıs 1999

**Psikolojik Danışma Rehberlik ve
Araştırma Merkezi**
Tel: 2279676

* Azimli, sabırlı olmak, yılmadan sonuca ulaşmak gerekir.

* Başkalarının tecrübelerinden de yararlanmak gerekir.

* Başarıyı okul, okul dışı, hayat başarısı olarak ele almak her yönüyle başarılı ve mutlu olmak gerekir.

* İnsan için gerçek ve en büyük başarı mutlu olabilmektir.

* Başarı hayatın bütününde olmalıdır

* Başarılı bir hayat, uyumlu ve doyumlu bir şekilde yaşamaktır.

**Çocuğunuz İstemediğiniz Davranışları
Yapmadan Önce Alınabilecek
Tedbirler**

İstemediğiniz davranışlarını açıkça söyleyip bu davranışlarından dolayı ne kadar rahatsız olduğunuzu belirtiniz.

Ev ortamını, çocuğun oyun ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzenleyiniz.

Çocuklarınız, davranışlarının bir kısmını sizi taklit ederek öğrendikleri için onların yapmasını istemediğiniz davranışları sizler de yapmayınız.

Çocuklarınızın iyi alışkanlıklar kazanmasına yardımcı olunuz. Olumlu davranışlarını ödüllendiriniz.

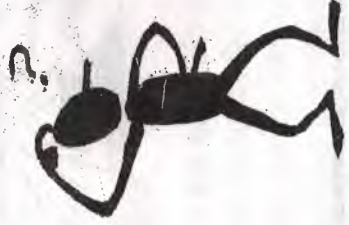

**Çocuğunuz İstemediğiniz Bir Davranışı
Yaparken Alınabilecek
Tedbirler**

Yaptığı, istenmeyen davranışın sebeplerini düşününüz. Bulduğunuz sebepleri ortadan kaldırmaya çalışınız.

Çocuğunuzun istemediğiniz davranışlarını yasaklama yerine, ona alternatif iyi davranışlar gösteriniz.

İstemediğiniz davranışlarından ötürü yaşadığınız duyguları, çocuğun anlayabileceği dille açıklayınız. O davranıştan dolayı sizin ne kadar rahatsız olduğunuzun farkına varsın.

**Çocuğunuz İstemediğiniz Bir Davranışı
Yaptıktan Sonra Alınabilecek
Tedbirler**

Yapmasını istediğiniz davranışlardan dolayı ortaya çıkan zararı ve davranışının etkilerini göstererek pişmanlık duyumasını sağlayınız.

Çocuk, istenmeyen davranışları sonucunda bazı olumsuzluklarla karşılaşacaktır. Bu olumsuzlukları yaşamasına izin veriniz.

İstemediğiniz davranışları yapan çocuğunuza ceza vermek zorunda kalırsanız cezanın suçla aynı konuda ve suçun ağırlığına uygun olmasına özen gösteriniz.

**Çocuklarınızın Olumlu
Davranışlarını Ödüllendiriniz**

**MADDİ ÖDÜLLERDEN ZİYADE
MANEVİ ÖDÜLLERİ
KULLANINIZ**

ÇOCUKLARINIZI TERBİYE ETMEK İÇİN

DAYAK,

BASKI

VE

KORKUTMA

YÖNTEMLERİNİ KULLANMAYINIZ

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
EĞİTİM ORTAK HİZMETLER DAİRESİ
MÜDÜRLÜĞÜ**

**Psikolojik Danışma Rehberlik ve
Araştırma Merkezi**

Nisan 1999

Güven Verici – Destekleyici ve Hoşgörülü Tutum

- Ailenin hoşgörüsünün normal bir düzeyde gerçekleşmesi, çocuğun kendine güvenen, yaratıcı bir birey olmasına yardım eder.
- Evde kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir.
- Bu sınırlar içinde çocuk kendini özgür hisseder. Söz hakkı vardır.
- Duygu ve görüşlerine saygı duyulur bunun içinde duygularını rahatça ifade eder.
- Sevgi ve teşvik görür.
- Anne – baba tarafından dinlenir.
- Özgüven kazanır.
- Kendi kendine karar verip sorumluluk taşımasını öğrenir.

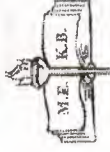

Çocuklarınızın mutlu, başarılı, kendine yetebilen, girişimci, düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilen, karşılaştıkları problemleri çözebilen bireyler olması için onlara karşı **"güven verici destekleyici ve hoşgörülü"** davranın.

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
EĞİTİM ORTAK HİZMETLER DAİRESİ
MÜDÜRLÜĞÜ

Psikolojik Danışma Rehberlik ve
Araştırma Merkezi

Nisan 1999

NELERİ YAPAYIM?

NELERİ YAPMAYAYIM?

👉 Çocuklarınıza karşı sevginizi bir koşula bağlamayınız. Onları iyi, kötü yanlarıyla olduğu gibi kabul ettiğinizi ve sevdiğinizi hissettiriniz.

👉 Yaşamın her yönünü denetlemeye çalışmayınız. Buna gücünüz de yetmez. Yaşamı olduğu gibi kabul ediniz.

👉 İstenilmeyen davranışlardan vazgeçirip istediğiniz davranışları kazandırmak için gücünüzü ve otoritenizi kullanmayınız. Belirli ilkelere dayalı, kendini aşmış insanlara özgü değerleri vermeye çalışınız.

👉 Aile üyeleri ile olan ilişkilerinizde saldırgan davranışlardan kaçınınız. Herkesin birbirine güvendiği bir ortamı yaratmaya çalışınız.

de ilgileniniz. Onu anlamaya çalışınız.

👉 Çocuklarınız, istemediğiniz bir davranışı yaptığı zaman onun "kötü bir çocuk" olduğu veya "kötü bir çocuk olarak görüleceği" mesajını vermemeniz.

Çocuklarınızla diyaloga giriniz. İstemediğiniz davranışının sebeplerini öğrenmeye çalışınız.

👉 Anne – baba rollerinde katı olmayınız. Gerektiğinde çocuklarınıza karşı bir arkadaş gibi davranınız.

👉 Planlı yaşamak olumlu bir davranıştır. Ancak her söz ve davranışınızı planlamaya çalışmayınız. İçinizden geldiği gibi konuşmaya ve davranmaya çalışınız.

👉 Sahte ve yapmacık davranışlardan kaçınınız. Samimi davranmaya çalışınız.

👉 Olduğunuz gibi görünmekten çekinmeyiniz. Arzu ettiğiniz gibi görünmek için kendinizi zorlamayınız

👉 "Sen" . "Ben" anlayışı yerine "Biz" bilincini geliştirmeye çalışınız.

Çocuklarınızla ilişkilerinizde çatışmaya girmemeye çalışınız. Çatışma çıktığında sizin de kabul edebileceğiniz bir çözüm için çocuktan katılım isteyiniz. Çocukla beraber en iyi çözüm üzerinde ve nasıl uygulanacağı konusunda bir karara varınız.

Ve uygulayınız.

Aile, çocuk için bir
gereksinimdir

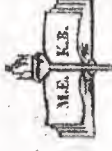

Parçalanmış ailelerin, çocuğun
gelişimi
açısından büyük bir risk
oluşturduğunu unutmayınız.

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
EĞİTİM ORTAK HİZMETLER DAİRESİ
MÜDÜRLÜĞÜ

Psikolojik Danışma Rehberlik ve
Araştırma Merkezi

Nisan 1999